

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН ТОВАРИСТВА

ВЗАЇМНА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА

РІЧНИК XXII.

1934.

Д. С.

ЛЬВІВ, 1934

НАКЛАДОМ „ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЬСТВА“.

З М І С Т.

Сторони

І. ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОПАГАНДА.

Конференція голов і делегатів Відділів В.П.У.В.	1
З новим роком	2—5
Що повинна дати нам Конференція голов і делегатів Відділів	5—8
Про сповнювання організаційних обов'язків	8—10
Зміст нарад Конференції голов і делегатів Відділів	21—26
Обнова праці в Відділах	26—28
Проект організації „Стипендійного Фонду“	29—32
Роздумування над нашою останньою Конференцією	53—54
За майбутнє наших дітей	54—57
На порозі організаційних манівців	57—59
Кілька думок про варстати праці	60—61
Про потребу „Емеритального фонду одноразової допомоги“	61—64
Конференція делегатів Відділів В.П.У.В.	81
Проект зміни Правильника „Фонду посмертних допомог“	82—83
На шляху до чину	83—85
До поширення діяльності Товариства	86—88
Емеритальний фонд	89—90
Вражіння й думки про вчительську кооп. „Шовк“ у Самборі	90—92
По Конференції Делегатів	113—115
Зміст нарад Конференції Делегатів Відділів	116—122
XXIX-ий Звичайний Загальний Збір Товариства „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“	141—143
Другий Загальний Збір „Учительської Каси“	144
Звідомлення з діяльності Товариства „Взаїмна Поміч Україн- ського Вчительства“ в 1933-ому адміністративному році	145—166
Внесення Головної Управи в справі доповнень Правильника „Фон- ду посмертних допомог“	166—168
Звідомлення з діяльності „Учительської Каси“	168—170
Від Видавництва	185
По Загальному Зборі В.П.У.В.	186—188
Звідомлення з XXIX-го Звичайного Загального Збору Товари- ства В.П.У.В.	188—201
Правильник „Фонду посмертних допомог“	210—210
А може?	210—211
На шляху до здійснення позиточної ідеї	217—220
Організаційні недовомання	221—222
Учительська Оселя	222—224
Звідомлення з третього Звичайного Загального Збору „Учитель- ської Каси“	224—226
За клич планоно-організованої праці	237—241

	Сторони
Перед черговою Конференцією Делегатів Відділів В.П.У.В.	253—255
За активність учителів-емеритів	255—256
Потреба власної домівки в Черчі	256—258
Правильник „Стипендійного Фонду“	258—264
Зимовий сезон ув „Оселі“ в Ворохті	264—266

II. ДИСКУСИЙНИЙ КУТОК ПРО ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ.

Недоля рідношкільного вчителства	10—11
Ще про каси допомогових фондів	12—13
Наші недостачі на полі культури	13—14
Три з'їзди й учительство	33—34
В справі Загального Збору нашого Товариства	34—36
До питання культурної праці наших членів	36—39, 68—70, 92—93
Одна з діянок позашкільної праці вчителства	64—68
Організація „Батьківських Кружків“	94—96
Весільні свати з „Нового Часу“	123—124
Дещо про дещо і ще дещо	124—126
Про оздоровлення Загальних Зборів	126—127

III. ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

Довкола нового вивінування державних урядовців	14—16
Українське шкільництво в освітній комісії сойму	40—42
З голосів преси про урядничий конгрес	43—44
Дискусія про шкільництво національних меншин, з-окрема української в Польщі в бюджетовій комісії сойму в дні 18 січня 1934	71—73

IV. КУТОК ПРАВНОЇ ПОРАДИ Й ОБОРОНИ.

Табеля нового виміру поборів учительства народніх шкіл	51
Про мешканевий додаток від 1 лютого 1934	51
Справа мешканевого додатку для вчителів у чинній службі	79—80
Службовий додаток для управителів шкіл	80
Новела до емеритального закону	80
Про лікарську поміч для емеритів	80
Емеритальні справи	109
Нові емеритури від 1 квітня 1934 року	109
Містерії з мешканевим додатком	109—110
Зворот коштів переселення державних функціонерів у стані спочинку	110—111
Відклик проти відмови мешканевого додатку замужним учителям у чинній службі	127—128
Справа вибору емеритури	128—129
Важне для передвоєнного тимчасового вчителства	275
Легітимації для емеритів	275—276

V. З ЖИТТЯ ЧУЖИХ УЧИТЕЛЬСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Українське вчителство на Закарпатті	96—97
Настрої серед польського вчителства	98—100
Жалоба в організації польського вчителства	100

VI. РУХ У МІЖНАРОДНИХ УЧИТЕЛЬСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.

Учительська Громада	170—173, 226—228
Міжнародна Федерація Учительських Товариств	173—176, 228—231
З'їзд Міжнародної Федерації Учительських Товариств	231—233

VII. КУТОК ВАРСТАТІВ ПРАЦІ ДЛЯ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ.

Кооператива „Шовк“ і народне вчителство	20
Вісти з кооперативи „Шовк“	51—52

VIII. З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Головна Управа В.П.У.В. 44—45, 129—131, 211—212, 266—267. — Дирекція В.П.У.В. 16—17, 45—46, 73—74, 100—103, 131—133, 176—178, 212—213, 233—236, 247—249, 267—270. — Відділи В.П.У.В. 17—19, 46—49, 75—79, 103—108, 134—139, 178—183, 213—214, 236, 250—252, 270—275. — Учительська Каса 49—50, 108—109, 134, 249.	
---	--

IX. КУТОК УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

Зо Скільської Верховини	112
Свято прапору української кооперації	184
Повне видання творів Тараса Шевченка	242—244
100-літній ювілей уродин Федьковича	244—245
Рільничо-господарська школа в Шибалині, п. Бережани	245—246
Свято 25-ліття гімназії „Рідної Школи“ і Філії Товариства „Учительська Громада“ в Рогатині	246—247

X. ФЕЛЬЕТОНИ.

Лист із далека	5—9
Хвиля прощання	239—240

XI. НЕКРОЛОГИ.

Цюпрак Іван 52, Кучабська Степанія 111, Косович Марія 111, Панькова Марія 111, Витковицька Іванна 139—140, Попель Марія 140, Шпільман Семен 140, Коблянський Максим 214, Яворський Федір 214—215, Сениця Василь 215—216, Омецінський Володимир 216, Білінський Іван 252, Бирович Андрій 276.	
--	--

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Адреса Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.
Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці січні ц. р. виносить 3.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

КОНФЕРЕНЦІЯ

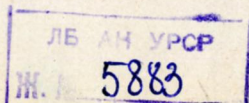
ГОЛОВ І ДЕЛЕГАТИВ ВІДДІЛІВ В.П.У.В.

відбудеться дня 13 січня 1934 в 9-ій годині ранку у Львові в домівці 7-клясової Дівочої Школи „Рідної Школи“ ім. Тараса Шевченка при вул. Мохнацького 12, по такій програмі нарад:

1. Відкриття Конференції.
2. Реферат Дирекції про організаційні справи.
3. Дискусія.
4. Біжучі справи і внесення.

Доїзд трамваями. — З головного двірця — трамвай ч. 2; з Підзамча — трамвай ч. 9 з пересідкою на трамвай ч. 10 коло Великого Театру; з Личаківського двірця — трамвай ч. 8 з пересідкою на трамвай ч. 10 на Галицькому майдані. З усіх трамваїв висідається на вулиці Зиблікевича на розі вулиці св. Миколая і переходиться пішки цією вулицею до будинку Дівочої Школи „Рідної Школи“ при вул. Мохнацького, 12. — Рух львівських трамваїв починається в 6-ій годині ранку й триває безперервно до 23 год. ночі.

В „Учительському Приюті“ в домівці Товариства при вул. Якуба Стшеме 11, не буде для учасників Конференції вільних нічлігових місць від 10—13 січня 1934 включно.

З НОВИМ РОКОМ.

Свято Різдва Христового, Новий Рік, Великдень, а головню такн кожний Новий Рік, є тою датою, з якою ми всі в'яземо містичні сподівання-вірування в обнову життя, в нове добро, нове щастя. Але ці вірування мусимо спирати з новим роком на спадщині старого року.

По тій причині ми, вчителі, повинні з новим роком поглянути позад себе та пригадати собі, що саме передасть старий рік у спадщині новому рокові? Що нове зустрине нас, як учителів, батьків і громадян.

Сучасне суспільне й економічне лихоліття охопило нас усіх міцними кліщами. З нього випливають усі умови нашого родинного й громадського життя. Тому погляньмо сміливо в очі правді життя й відповідно до того покеруймо нашою долею.

Крім того на нас, учителів, ляжуть вагою нових обов'язків і турбот ще й інші, специфічні вчительські умовини. Випливають вони з духа найновішого шкільного законодавства. Прийшли нові програми навчання, а з ними станули перед учительством у цілій ширині нові дидактичні й методичні питання, нові обов'язки й відповідальність у ділянці виховання й освіти молоді, ба навіть і старшого громадянства в призмі нових вимог і завдань позашкільної освіти. Попри всі інструкції влади та виклади на організаційно-програмових курсах, перед учительством виринає щоденно чимало неясних подробиць у практичній шкільній праці; тут сила недомовок, непорозумінь і безліч інтерпретацій, що видвигнуть на поверхню життя цілу систему хаосу.

І з цього приводу може не один учитель потрапити в конфлікт із своїм почуттям обов'язку, зо своїм громадянським сумлінням а навіть і владою. Тому повинен він пізнати ґрунтовно підстави нової шкільної організації, нових наукових програмів та забезпечитися найнеобхіднішою дидактично-методичною літературою. Це облегчить йому його працю в школі та охоронить його перед розгубленням у методичних здогадах.

Деякі ускладнення в учительській праці, головню в ділянці адміністрації школи та взаїмновідносин із місцевою шкільною радою й громадським урядом спричинить реорганізація шкільної влади I-ої інстанції. Через скасування повітових шкільних рад та створення шкільних обводів із шкільними інспекторатами побільшилася територіяльна віддаль для не одного вчителя від його безпосередньої влади. Він не матиме можливости полагоджувати осо-

бисто негайні адміністраційні та педагогічні справи. Тим чином побільшаться клопоти й особиста відповідальність учителя. Отже на неодного вчителя впаде тепер обов'язок подвоїти свою чуйність і стежити уважливо за розпорядками шкільної влади та налагоджувати річеві взаїмовідносини зо шкільною місцевою радою й громадським урядом. Він мусить домагатися від них підтримки й співпраці.

Не можемо поминути також мовчки погіршення умов учительської праці в зв'язку з загальним економічним положенням. Це погіршення виступає в двох з'явищах — природному прирості шкільної молоді з одного та рівночасному обмеженні вчительських етатів із другого боку. Через те побільшиться фреквенція в окремих класах чи відділах у вище організованих школах до 60—70 дітей на одного вчителя, а в нижче організованих навіть 80—100 або й більше дітей. Праця його подвоїться й потроїться; збільшиться дисциплінарна відповідальність за евентуальні неуспіхи навчальної праці, збільшиться загроза його здоров'ю, та... навіть і життю.

В таких тяжких умовах не остане вчителеві ніщо інше робити, як тільки всіми силами й засобами змагати до помноження вчительських етатів своєї школи. Хоча яка це безвиглядна справа в сучасних умовах, але всеж таки не є неможлива! Влада мусить признавати етати, бо діти прибувають, а признаватиме їх там, де будуть до того потрібні умови: шкільні домівки, обстановка, приладдя, відповідна фреквенція й матеріальне забезпечення школи з боку місцевих чинників. Треба отже заздалегідь запобігати з вірою й надією на краще завтра.

В останніх місяцях минулого (старого) року схвилювали народне вчителство важні в своїх наслідках розпорядки-закони в справах службових відносин (прагматика) та вивінування.

Нова прагматика дуже неподібна до свогого первовзору з 1-го липня 1926 року. Зайшли в ній, у порівнанні з першою редакцією, засадничі правні зміни в некористь учительства, обмежуючи його професійні й громадянські права та вкорочуючи свободу його рухів. Найнекориснішою для вчителства постановою цього нового закону є скасування явности кваліфікації вчительської праці. Тепер учитель не має права вглядати в свій кваліфікаційний аркуш; оцінка його праці тайна, залежна вповні від його безпосередньої влади (інспектора); про неї не знатиме він нічого й ніколи — хіба в випадку недостаточної оцінки.

Великою втратою демократичного змісту в дотеперішній служ-

бовій прагматичі треба назвати перебудову структури дисциплінарних комісій. Не введено до них представників громадської опінії, юридичного світу та професійних учительських організацій. На чолі їхнього авторитету висунено загадкове обличчя бюрократичного сфінкса.

Інтерпретація службової прагматики не знає сталого вчителя в розумінні місця й школи. Є тільки сталий державний функціонер, яким шкільна адміністрація може розпоряджати по своїй розумінні та по своїй волі. Колиж до того додати ще загострені постанови § 51-го прагматики, то вийде дуже релефний зразок сучасного урядовця, виховника й громадянина.

Чорними хмарами пригнічують нині душу кожного вчителя також думки з приводу найновішого закону про службове вивінування. Цей закон ударить найбільчіше по народньому вчителству. Підвишка поборів вищим урядовцям наступить на рахунок ефектової обнижки платень урядників нижчих категорій, отже в тім випадку вчителства. Воно ніколи не може сподіватися додатків за надзвичайну працю, місцевих, репрезентаційних, на одяг та на висквіпування. Втратить воно й економічні додатки на членів родини, зворот шкільних оплат та додатки за вищу освіту; втратить також і мешканеві додатки. Тим чином матеріальне забезпечення вчителства по новій реформі ярко зменшиться. Марна обіцянка для вчителя й його дружини залізничної пів-карти — це каплина зайвого бальсаму на море його гірких злиднів.

Нав'язуючи до цієї невеселої картини майбутнього життя в новому році, ми при нагоді Різдва Христового й Нового Року бажаємо одночасно звернути увагу на ті веселі елементи, залежні виключно від нас самих, що одині в силі облекшити нашу долю в тих тяжких умовах нашого життя.

Різдво Христове й Новий Рік повинні пригадати кожному з нас, що життя — це боротьба, в якій усе народжується й відроджується. Теперішні тяжкі умовини суспільного життя можемо відродити й побороти тільки самі своєю твердою волею, працею й організованістю. Ми цю боротьбу поведемо й остаточно завершимо її колись повною перемогою.

Тільки нам усім треба скупчуватися довкола своєї організації, треба нею дорожити, причинятися до її розвитку й розбудови, пам'ятаючи все про життєву правду, що сила сучасних громадян спочиває в силі їх суспільних організацій.

Хто організований, той опановує й найтяжчі умови життя та виходить із них переможцем.

Міркуючи так, ми зустрічаємо такі в радісному настрої Різдво Христове й Новий Рік — та здоровимо наших Членів традиційними бажаннями нашого народу —

„Сійся, родися
жито, пшениця —

твердої волі, організованості й праці серед усіх наших членів, серед усього українського вчителства —

на щастя,
на здоровля,
на щастя,

ЩО ПОВИННА ДАТИ НАМ КОНФЕРЕНЦІЯ ГОЛОВ І ДЕЛЕГАТИВ ВІДДІЛІВ?

13-того січня ц. р. радитиме конференція голів і делегатів Відділів ВШУВ у Львові.

Змістом нарад будуть життєві питання: Як налагодити працю в Відділах, щоби вона зміцнила нашу організацію, як приєднувати нових членів, яким способом поширити впливи нашої організації назовні, як зміцнити моральні сили членів, яку поміч дати членові на випадок передчасного переходу на емеритуру та чимало інших питань, що виринуть підчас дискусії. Всі вони торкаються життя організації — а також кожного члена зокрема — й над ними треба

ЛИСТ ІЗ ДАЛЕКА.

(Вражіння з Куявщини).

Високоповажаний

Пане Редакторе!

Позвольте поділитись із Вами жмутком вражінь із далека. Вражіння ті не дадуть якогось систематичного опису; але зате дадуть може примітивний образ того, що мене, як новика на тім терені, найбільше вразило, і що в порівнанні з тими околицями, де я довший час працював, тут так характеристично виступає.

Службовий обов'язок кинув мене далеко в околицю, віддалену від рідних сторін, від давнього варстату праці, від родини на сотки кілометрів. Тяжко

було мені в початках пережити тих кілька днів відпустки, даної мені на полегодження родинних справ. Гірко було дивитись на рідне засумоване село, тяжко було дивитись у ті добрі щирі очі селян, що, здається, немов мовчки питали: „Чи то правда, чи то сон"?... А плач села в день мого відїзду стиснув мене за горло сильними кліщами. А серце неначе каменем придусив. Мене огорнуло бажання втечи, чимскорше, щоби тільки далше від того місця суму.

Половину дороги залізницею жив я тим, що так сильно вдерлося в душу підчас прощання з рідним селом. Коли монотон-

поважно застановитися, поки винесеться конкретні й остаточні ухвали.

Прояви жвавішого життя цілої організації а головню її централі, все є в простопропорціональнім відношенні до ходу праці та її організаційної вартости в Відділах.

Як та праця в Відділах має виглядати та в якому змісті може вона в нинішніх обставинах розвиватися? Які зміни треба би ввести, щоби вона була й корисна й продуктивна?

Хоча сила організації не все залежить від кількості, але від якості членів, то всетаки приріст членів Товариства не є для неї байдужою справою. Там, де нема приросту, приходить застій. Як цей приріст здобути, чим його зміцнити й утривалити? Це питання повинно стати спонукою до глибокої аналізи обставин і їх причин, у яких цілій спільноті приходить жити й розвивати. Воно повинно би викресати в кожного члена сталевий гарт душі й сильної волі в праці над розвитком організації та запевнення її якнайгарнішого майбуття.

Чи можна сподіватися додатньої розв'язки цього питання, якщо впливи нашого Товариства не будуть сягати там, де лежить джерело цілого лиха? Впливи ті треба поширити. Якими засобами покористуватися, щоби це досягнути, викаже дискусія й погляди делегатів на конференції. Але якби воно не складалося — то все більші успіхи досягають ті, що визначаються додатніми прикметами своєї індивідуальности. Чим сильніша індивідуальність, тим круг її впливу ширший і сильніший. Хоча індивідуальність одиниці залежить подекуди від вроджених прикмет душі, то всетаки освіта

ний гуркіт коліс заспокоїв троху мої нерви, почали мучити душу питання: „Де то, як там, які обставини праці, які люди, які діти, яка школа?“ — і сотки-сотки інших питань.

По довгій, дуже довгій подорожі викинула мене залізниця на маленькій стації серед поля, серед того найбагатішого й найурожайнішого поля західної частини держави. Рівнина — куди оком глянути. Мучило мене це, бо моє око не привикло до такої спокійної рівнини, котру можнаби порівняти з ломбардською, яку довелося мені бачити підчас світової війни. Густо поскладані таки серед самого поля стоги невимолоченого збіжжя підтверджували прав-

ду, що земля тут дуже врожайна, що її багато, отже й панує тут добробут.

Сіл у нашому розумінні тут не видно; стоять тільки на полях, як далеко зір сягає, окремі, або часом не дуже скупчені, збудовані з червоної або білої цегли гарні дворики, а коло них добре владжені, великі господарські будинки. Пізнав я також по ціні, яку заплатив господареві за перевіз мене до стації на місце, що за працю кажуть собі краще платити ніж у нас.

По дорозі до стації бачив я людей добре відживлених, добре одягнених, веселих. Для більшого контрасту з нашими бідними селами скажу, що не зу-

й виховання є тими чинниками, що впливають на її силу й вартість.

За ту освіту й виховання треба нам нині журитись куди більше, як було в минулім. Сама освіта й виховання є джерелом характеру людини, а нині так за нього тяжко. Від додатніх характерів окремих членів залежить сила волі цілої спільноти. Тому і про ділянку умової праці членів заговорять делегати на конференції.

Не можемо забувати, що й найгарніші характери і найміцніші індивідуальності вступають перед силами, що загрожують їх фізичному існуванню. Якщо людина в нинішніх часах стратить варстат праці — а голод і холод загляне в її хату, тоді й понижується її людський дух.

Саме так буває, якщо член товариства переходить передвчасно на емеритуру, або таки тратить зовсім варстат праці без усякого забезпечення. Не можна допустити до цього, щоби на наших очах цей член нидів і примирав — а ми дивилися на це байдуже, хоча те саме може й зустрінути нас завтра.

Треба й над цим подумати та підняти заходи, щоби безнадійний стан такого члена облекшити й дати йому можливість знайти собі нові шляхи до існування.

Про всі порушені тут питання прийде Дирекція Товариства з відповідною доповідю. Всі вони є зв'язками одного ланцюга, що представляє суму зусиль до існування, здобуття сили й свободного розвитку.

Над цими питаннями будуть думати делегати й над ними будуть вони радити у Львові. Не зашкодилоби одначе делегатам підготувати й призбирати собі на місцях конкретний матеріал, що

стрічав я ні одного піхотинця; всі на возах, бричках або на колесі.

Мешканці осади прийняли мене от-так; може навіть більше як байдуже. Тільки діти перед школою, здається, досить радісно закликали: „Новий учитель прийшов“. Байдужість до мене старших і до нині не змінилася. Знова контраст до нашого села, де цікавість до нового вчителя або іншого інтелігента дуже зростає. Може спеціальні місцеві відносини настроюють батьків моїх учнів до моєї особи так байдуже?...

Заможність тут велика; індивідуальні господарства мають по 20—100 або й більше моргів. Коні й корови добірні, добре

втримувані. Господарські знаряди, не виключаючи й молотілки, можна знайти в кожного майже господаря на подвір'ї. Аж сум бере, коли пригадати собі нашого господаря. Найбільшим може контрастом, розуміється додатнім, у порівнянні з нашим селом, вважаю звичаєве право, що не знають тут поділу землі між дітей. Ціле, неподілене майно дістає вибраний син, або дочка; інші діти дістають сляту („аліменти“) — перед війною в грошах, а тепер пшеницею... навіть 500—1000 кірців. За ту відправу купують переважно з дворів землю, а тут її чимало.

Люди тут багаті й тому мабуть зарозумілі, горді та певні себе. Всі вдягаються по міщан-

можнаби його використати в дискусії. Вона сталаб тоді більше реальною по змісті та ціннішою в висліді. Й тому кожний делегат у власнім і спільнім інтересі організації, познайомиться основно з матеріалом, що буде предметом дискусії на конференції і в гуртку йому найближчих товаришів передискутує та передумає кожну справу.

ПРО СПОВНЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ.

Переглядаючи річники нашого органу — „Учительське Слово” — найдемо в кожному майже примірнику на кінцевих сторінках „обіжники”, „заклики”, іноді й погрози Дирекції нашого Товариства на адресу тих товаришів-членів, що хотілиби бути членами Товариства, навіть із усіма правами, але без одної малої дрібнички. — без обов'язку правильного виплачування або й зовсім невиплачування членських вкладок. Та оскільки такі часті, може навіть за часті обіжники-погрози засвідчують дбайливість, добре старання Дирекції про добро Товариства, так знов ті самі обіжники не свідчать підхлібно про обов'язки наших багатьох членів перед своїм Товариством.

А колиб хто з цікавих товаришів забажав заглянути в інтимну переписку між Дирекцією й декотрими товаришами відносно залеглостей, членських занедбань та різного рода побажань тих товаришів, то не знати, що більше його дивувалоби — чи терпеливість і витривалість Дирекції, — чи домагання й вимоги товаришів, — домагання, посунені іноді поза межі можливости. В тій переписці

ському; не знають вони народньої ноші.

Певно зацікавлять Вас, Пане Редакторе, такі справи, як тутешнє вчительство, стан шкіл і т. д. Вчительство ставиться до наших товаришів досить щиро, прихильно, ба навіть часом і спочутливо. Шкільна мережа тут густа; там, де колись була одна школа, тепер є по кілька. Справа шкільних будинків, засобів навчання, діточих бібліотек представляється може трохи гірше, ніж у нас.

Діти добре відживлені, невимушені коло коров або гусят, як наші, тому й дуже живі, а живість та переходить нераз аж у пустотливість. Часом бувають вони дуже тяжкі до ве-

дення. Знаючи вже від молодости, що їх чекає гарнє майно або „аліменти” в кількисот кірців пшениці, не дуже дбають про науку. В моїй околиці ні один майже селянин не має дітей у міській школі.

Отже тутешнє селянство, в протиставленні до нашого, не має тут своєї інтелігенції. — Шкільні діти не знають жадної суспільної ворожнечі, тому й до вчителя, хто він та відкіля не бувби, коли побачуть у нього добре серце, відносяться щиро й прихильно.

А всеж, Пане Редакторе, те серце..., те серце...! Часом у розгарі найбільшої праці якась іскорка, якийсь спомин западе в нього, защемить воно, скор-

найшовби „компліменти“ на адресу Дирекції, Управи й цілого Товариства, фрази й звороти, які можна найти хіба в грубих словниках-лексиконах, а яких не хочу тут наводити, щоби не гіршити читача.

Та пошукаймо за причинами цього всего. Ще найвигідніше буде звалити ці недоведення на нинішню кризу та на загальну напівперизацію нашої суспільности. Безперечно, є частина, але не дуже велика між залягаючими членами, що з різних причин — родинних хоріб чи непередбачених випадків попали в скрутне положення а навіть і в задовження. Таким товаришам іде Дирекція й Управа на зустріч із полекшами в різних формах, щоби тільки їм уможливити належання до Товариства та користання зо всіх членських прав аж до посмертного фонду включно. — Але значний відсоток членів не платить вкладок із недбалства, з байдужести, а навіть і з матеріального вирахування, щоби використати Товариство та інших товаришів-членів. Як окремі члени, так також і товариші платники чи скарбники Відділів, оскільки грішать таким недбалством чи байдужістю, виставляють себе, своїх товаришів і їх родини на поважні небезпеки. Треба все пам'ятати, що на випадок смерті члена, який залягав із вкладками понад три місяці — рідня його тратить право до посмертного фонду. Так каже новий статут Товариства і правильник посмертного фонду. Тому остерігаємо всіх наших членів, щоб у власнім інтересі перевірювали стан своїх вилачених вкладок у книгах своїх Відділів або ждали виказок-потверджень на вислані їх вкладки до Головної Управи що найменше три-чотири рази до року.

читьсЯ, завмре... Стане тверде й хоча вуста ніби говорять..., очі дивлятьсЯ, — але немає тепла, немає життя, бо серце — джерело того всего, десь далеко в рідній хаті. Такі хвилі дуже часто приходять і розривають душу й серце та розбуджують велику тугу за рідним краєм, стріхою й родиною. Молодші, що на тім терені зачинили службу, здаєтьсЯ, вже зжилися з тим усім. Але, ми старші, що вросли вже були в рідну землю, жили її радощами, її горем, здаєтьсЯ й серед найкращих відносин не зможемо вбити в собі туги та бажання як найскорше повернути під рідну стріху. З причини різних може сильних впливів деяких

чинників, а може й виїмкових обставин або й по своїй вдачі, тугешнє селянство не виявляє до свого вчительства таких симпатій, не дарить його таким довірям і теплом, як це ми бачимо в нас. Позашкільна освітня або економічна праця вчительства розвиваєтьсЯ часом серед дуже невідрадних обставин. Тут просять, наказують працювати поза школою, бо тоді тільки й учитель має повну вартість, як працює також і поза школою. Кілько то різних думок викликає це з'явище — але щож?...

Кінчу й пересилаю вислови правдивої товариської пошани,
Ваш І. Куявський.

Згадаю ще про іншу категорію членів, не скажу дуже заможних, але в кожному разі не бідних, що залягають із своїми вкладками тільки з байдужости, з недбальства. Вони, назбиравши тих залеглостей за кілька місяців, не можуть чи не хочуть їх упорядкувати та ставлять до Управи безпідставні вимоги, щоби їм ті вкладки подарувати, відписати чи як там. На адресу тих товаришів мігби я сказати, що їм бракує сили волі.

Працючи на провінції, як скарбник деяких товариств, чи то знов як директор кредитової кооперативи, то при збиранні членських вкладок і добровільних датків від різних громадян або стяганні банкових рат від довжників, набрав я переконання та виробив собі погляд на почуття обов'язку в грошевих справах у різних людей. Жертвенність на добродійні цілі або точність у сплачуванні рат чи членських вкладок не йде все в парі з людською заможністю, тільки з людською солідністю. Я волію мати до діла з десятьма бідними, але солідними громадянами, ніж з одним, так званим багатцем, але несолідним.

Подібно буває і в нашім Товаристві. Маємо членів менше заможних або й зовсім бідних, обтяжених родинними обов'язками, а все таки вони знаходять змогу точно, кожного місяця післати свою вкладку до Товариства, бо свідомі, що Товариство з широкими завданнями і метами, оперте тільки на вкладах, мусить ті вкладки одержувати точно, якщо має бюджетувати свої різnorodні ділянки праці без залеглостей і занедбань, якщо хоче прийти з матеріальною допомогою своїм членам або їх рідням, що найшлися в критичнім положенні та засипують Управу численними проханнями.

При перегляді всіх отсих недомагань у наших членів у відношенні до свого Товариства, хочу я звернути на це увагу загалу й зачати новий рік більш солідно, більш доцільно, більш пляново, а це можливо тільки тоді, коли деякі товариші позбудуться байдужости, вирівнають свої занедбані залеглості та почнуть правильно й систематично виконувати свої обов'язки перед Товариством. Бо треба пам'ятати, що найздоровіший, найсильніший організм захитається й почне занепадати, коли його клітини зачинають лихо функціонувати, недомагати й псуватися.

Іван Лилик.

ДИСКУСІЙНИЙ КУТОК ПРО ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ.

НЕДОЛЯ РІДНОШКІЛЬНОГО ВЧИТЕЛЬСТВА.

Пам'ятаю добре ті часи, як таки на тій самій землі ми, народне вчительство, зіздилися до Львова й домагалися належної нам винагороди — за освітній труд і працю для народу. — Вели ми тоді боротьбу за належні нам права. Треба признати, що в цій боротьбі ми зустрічали співчуття широких громадянських верств. — Поминаю в тім випадку вороже становище до нашої справи тої верстви, що мала тоді в руках владу.

Нині, часи змінилися. Чи воно нині краще, чи гірше — але однакова біда всюди та всім. Народне вчительство ніби-то зрівнане в поборах із іншими категоріями державних урядовців і не відчуває пониження.

Товариство „Взаїмна Поміч“ гуртує в себе все українське народне вчителство. Між його членами маємо вчителів „Рідної Школи“. Опікуном і хлібодавцем рідношкільного вчителства є українська суспільність, що поклікала до життя „Рідну Школу“ а до праці рідношкільного вчителя. Якщо хтось хоча трошки цікавиться цією групою наших товаришів і познайомився з їх матеріяльним станом хочаби тільки з того, про що писали ми недавно в „Учительськім Слові“, то жаль і сором огортає його разом. Приходить йому на думку, хто саме й що є причиною такого матеріяльного вивінування рідношкільного вчителства?... За ким тут вина? Чи винна тут суспільність, Головна Управа „Рідної Школи“, чи такі самі рідношкільні вчителі?...

Пригадаймо собі ті часи, як то нам відповідали ті, до яких ми перед війною ходили й домагалися поправи нашого матеріяльного становища!... Нема грошей! Нарід бідний і край бідний! — казали нам. Ми свідомі були того, що це неправда. З них говорила зла воля й більше ніщо!

Погляньмо нині на процес боротьби рідношкільного вчителства, за існування — й що кажуть йому, якщо воно домагається своєї нагороди?!... Нема грошей!

Рідношкільне вчителство знає, що Головна Управа не має грошей; знає також, що відповідаючи так, не робить вона цього зо злої волі. Але воно свідоме, що в народі такі гроші є, що треба їх добути.

Суспільність у 99% — це не вихована до жертвенности маса — й тому дрібних датків на жертви з браку активного чинника, який займався збіркою, хоча дуже дрібних, але сталих жертв, не дає нічого. — Її байдуже, що вчитель „Рідної Школи“ примирає з голоду — що йому не заплачено вже п'ятий місяць і кажуть чекати йому на коляду. — Чи можна подумати собі щось ще більше критичне в житті людини, якщо вона робить і працює, — та не отримує нагороди? Страх огортає кожного з нас, перед такою евентуальністю — якби таке зустрінуло нас...?

П'ять місяців без поборів! Хата не заплачена, палива нема, в усіх склепиках винен, ніхто вже не зборгує, а до школи що дня йти таки треба — сповняти свій обов'язок.

Холодно на дворі, ще холодніше в тілі й у душі. Тільки в голові гаряче в кожного з них. Не спочиває думка. Як прожити жінку й родину в таке люте врем'я, як дочекати сподіваної коляди? — А тут виставлено всю хатню обстановку на ліцитацію за незаплачений комірницький податок, тут звільнили хлопця з гімназії — бо не заплачена адміністраційна оплата.

Холод і голод не в дверях хати рідношкільного вчителя — але руїна запанувала вже в його хаті.

Чи може це неправда? Чи може це видумка? Рідношкільне вчителство не голодує?!...

Хтож саме голодує?... Рідношкільне вчителство. Для нас, товариші по званні — для суспільности найбільша надія на майбутнє, на гарніший урожай.

Поганий та нестаточний цей господар, що голодними кіньми оре ниву та сподівається гарного врожаю. Саме таким господарем є вся наша суспільність, що запрягла рідношкільне вчителство до праці в холоді й голоді — орати рідну ниву виховання й освіти молоді.

Якжеж болюче це, що на наших очах примирає з голоду так самовартний під кожним оглядом рівнорядний нам працівник — рідношкільний учитель!!...

Чи криється з того приводу соромом лице цілої суспільности? Але ми, народні вчителі мусимо за себе соромитися. — Ми жиємо серед густої маси нашої суспільности, ми є її кісткою і ми терпимо таке з'явище, як голод наших товаришів по званні, рідношкільного вчителства!... Де ми?... Хто ми?... Чи сповняємо бодай свій обов'язок особисто супроти такого з'явища, як голодування нашого члена — рідношкільного вчителя?

Требаби найперше нам самим над цією справою поважно призадуматися; зробити підсумки своєї праці — і конкретних діл для злагодження так поганого з'явища серед нас — і за наших часів. — Що скаже про нас колись історія?!...

Д. Малинівський.

ЩЕ ПРО КАСИ ДОПОМОГОВИХ ФОНДІВ.

В попередніх числах (11, 12) „Учительського Слова“ з минулого року, в статтях „Чого нам треба“ і „Каси допомогових фондів“ порушив тов. Д. С. пекучу для нас справу кредиту — інвестиційного й рятункового.

Сам не знаю, котрому кредитові дати першенство; бо рятунковий кредит уже своєю назвою проречисто вказує на своє призначення. Але й інвестиційний кредит, хоча в засаді призначений для заможніших одиниць, перемінюється густо-часто в рятунковий кредит. Нераз дехто з товаришів, прибираючи деяку скромненьку ощадність — з огляду на непевність курсової вартости гроша в нинішніх часах, бажавби її помістити в якій нерухомості і купує поле, будівельну площу або зачинає будуватися. Розпочавши діло з малим капіталом, (на пр. якусь будову), загнався в половину дороги, вичерпав увесь запас готівки і далі — як то кажуть — „ні в кут, ні в двері“. Задля браку дальших фондів або нищиться будова або пропадає більший завдаток, бо нема чим доповнити купна; тоді або хапає „з краю“, бере в першого ліпшого лихваря позичку на великий відсоток (бо навіть у часі нинішньої загальної кризи банкирі-лихварі все ще не перевелися), або врешті-решт огірчений, відпродує часто свіжо набуту реальність нераз за безцін, найвішися передтим доволі грижі і клопоту.

Ми не повинні позволяти на те, щоби наші товариші шукали дорогих кредитів у несовісних лихварів і руйнували своє господарство. Ми вже остільки зорганізовані, що можемо придбати собі свій власний, внутрішній кредит на розбудову й зміцнення індивідуальних господарств наших членів. Булаби це найкорисніша та найпрактичніша реалізація популярного гасла нашої організації — вваімної помочі.

На такі цілі повинна нам служити „Учительська Каса“.

А що раз уже ми її заложили і пустили в рух, то надаліше повинні ми збільшувати її капітали то грубшими то дрібнішими вкладками ощадности та прямувати до того, щоби вона була в спроможності забезпечувати нас дешевим і вигідним інвестиційним кредитом не тільки товаришів-„дуків“, що мають уже свої реальності або ґрунти і їм є вже на що позичити чи на чім забезпечувати позички, але також і „пересічним заможником“, що бажалиби на склоні літ свого життя при допомозі своєї каси придбати собі який малий куток, хочаб у формі свого власного домику.

Щоби звільнити або бодай облекшити „Учительську Касу“ від рятункового кредиту, я також, по думці тов. Д. С., радивби основувати ближчі й вигідніші собі рятункові кредити, себто творити допомогові фонди в так званих підручних касах наших Відділів.

Замість переконувати теоретично читачів про доцільність таких кредитів у формі допомогових фондів, розкажу коротко про оснування і функціонування такого фонду при Відділі В. П. У. В. в Надвірній.

Перед трьома роками запропоновано товаришам на зборах цього Відділу, щоби до сталої членської вкладки для матеріного товариства складали ще по 1-ому золотому місячно на свій власний допомоговий фонд. Не вважаючи на нарікання та невдоволення деяких членів, що ось — мовляв — „зближається і грозить нова драчка“ — вдалося про цю справу переконати й ухвалити, тим більше, що відпала була доплата по 1 зол. на „Оселю“ і по 2 зол. на ювілейний фонд. Нині — по трьох роках — числить цей Відділ трицять кілька членів і має фонд понад 1300 зол. Кожний член є власником своєї частини фонду і на його бажання звертається йому цілу його складку, якщо він переноситься до іншого повіту, або йде на емеритуру й розходиться з товариством на все. З фонду користають усі члени в висоті від 50—200 зол. зовсім безпроцентово. Кожний довжник сплачує довг місячними ратами $\frac{1}{10}$ частину позички. Тим чином кожного місяця є все свіжий гріш на нові позички для інших, що потребують гроша. Крім того плятять члени даліше що місяця по 50 грошів на цю ціль і фонд поволи, але стало збільшується.

Ще одно мені подобалося в постановах Відділу. Крім рятункового чи допомогового кредиту, встановив Відділ негайну або наглу поміч до 50 зол. Коли члена зустріне якась родинне нещастя, який випадок у господарстві або

несподіване перенесення, тоді приїздить він зі сольо-векслем у руках до скарбника, що йому в тій хвилі виплачує на руки потрібну позичку. В тій ціллі скарбник має тримати під рукою все готівку до 200 зол. Більшу готівкову надвишку поміщує в місцевій кооперативі на відсотки.

Тим чином дійшов надвірнянський Відділ дрібними ощадностями до дешевого й легкого доступного кредиту, а члени не потребують шукати по банках за дрібними кредитами, де через ліквідування уділу, відсотків та інших видатків усе нарастають поважні кошти, коли дістанеться позичку. Вище наведений приклад, як і приклади, згадані в статті тов. Д. С. по інших Відділах, вказують, що де є сила волі, де поступає організована хоча й мінімальними засобами ощадність, там можна дійти до поважніших сум-капіталів, із котрих можуть користати члени з подвійною вигодою, бо матимуть негайний кредит і досить дешевий.

Для того будемо раз-враз переконувати й заохочувати наших товаришів, не зражуючись їх невдоволенням чи байдужістю, будемо вічно ковтати до їх почуття обов'язку — складати дрібні ощадності і в „Учительській Касі“ у Львові і в себе в дома, так довго, аж поки їх не переконаємо про доцільність наших закликів.

I. Л.

НАШІ НЕДОСТАЧІ НА ПОЛІ КУЛЬТУРИ.

В нашого народу багато ще праці жде на полі культури. Дожидає відповідного часу й людей, котрі вмілиб здійснити невідкладні культурні вимоги. Кожна культура має чимало національних вартостей і кожний нарід мусить сам виповнити всі прогалини в своїй культурі. Ніхто інший за нього цього не зробить і не може зробити.

Ми, вчителі, працювали для української культури щиро й безкорисно й у минулому столітті; це правда. Однак багато ще остало незробленого, а з тої праці, що зробилося, за мало маємо пам'яток. Добре є працювати на всіх полях національної культури. Та на нас, як учителів, падає обов'язок, повинність у першій мірі піднести шкільну культуру в українському народі. Берім собі за зразок Грінченка, вчителя з Великої України; скільки він сам один зробив для української культури!

Якби хтось приїхав і хотів побачити нашу працю, сказавби певно: „Покажіть, які ваші надбання на полі культури“. Що ми показали йому? Не маємо ні „Учительського Музею“, навіть нема „Архіву“, де булиб переховані пам'ятки нашої культурної праці. Як ми самі про це не подбаємо, то нікому другому й до голови не приїде. Як собі постелимо, так і спатимемо.

В Учительськім Домі дармо будемо шукати напису: „Бібліотека українського вчителства“. А це також наша повинність; не „добре діло“, чи забавка! Знаємо, що десь вона там є, але де — не побачимо...

Наша „Взаємна Поміч“ купила два доми ві Львові. Однак на Музей та Архів місця нема. Та й бібліотека вимагає бодай двох кімнат, — великої на книжки і малої на канцелярію. Не кажу вже про постійну педагогічну виставу. Там малиб ми образ наших прикитичних досягнень на полі науки за цілий рік; — тут можнаб порівнувати нове з попереднім. Бувби це показчик нашої праці. Щось доброго мусимо по собі лишити новим поколінням, бо колись скажуть вони, що ми вміли дбати тільки про матеріяльні добра, а про духову сторінку, культурну — забули. І матеріяльні надбання є дуже важні, цього ніхто не перечить. Всеж таки культура є всім у народі! Скажуть колись про нас: „Щож, про хату подбає кожний чоловік. А про культуру? — мусить бути сам культурним. Хоча будемо вьяснювати йому те все від початку, виправдуватися — нічого не допоможе. Потомки не виправдують, тільки судять! Бо вже Франко сказав у „Мойсеєві“:

„Бо хто тіло накормить у вас — з хлібом піде до гною.

Лиш хто духа накормить у вас — той зілється зі мною...”

Ще раз повторюю — дім, оселя, каса — дуже потрібні і важні; однак вони мусять спиратися на культурних надбаннях. Тоді буде гармонійний розвиток „Взаємної Помічі“. За приклад даю Ювілейну Книгу. Ми ба-

чили розвиток нашого товариства, читали про його працю в часописах і т. д. Та аж тоді дістали повний образ праці „Взаємної Помочі“ — це кожний признасть — як взяли в руки Ювілейну Книгу. Ось маємо — життя і його цвіт — культуру. А що булоб знало майбутнє покоління? Свідком розросту товариства воно не було, в старих часописах нічого не перечинає (та й архіву нема), а тих колись не стане, що тепер багато знають про товариство. А пам'ятка чи пам'ятник остати мусить. Буде це „Ювілейна Книга“. Таж робимо це не на показ, не на рекляму, тільки для себе самих. Це ж наша життєва, пекуча справа!

Другий приклад. — В однім селі зробили діти на ручних роботах вдатні моделі господарських знарядів. Я хотів віддати це в наш, учительський музей. Його нема; дома не маю де сховати — і віддав у музей в П. „Стривігор“. Там дуже радо прийняли. І там воно переховається, правда, одначе для нашого (вчительського) музею це втрата. В тому музею лежить воно лиш як пам'ятка, чи в відділі етнографії чи господарства; а в нашім, учительськім музею, це, крім того, булаби ще й жива річ, заохота для вчителства.

Один знайомий учитель говорив мені раз: „Маю давні читанки, буквари. Переховую для нашого вчительського архіву. Він ще не вродився. Поки маю ще трохи місця в своїй шафі, то нехай стоять. А як не буде, то подарую в „українську центральну бібліотеку“. І знову втрата. Одні скажуть: Ми придбали; а ми скажемо: Ми втратили... Життя не спинюється, не жде, лиш іде своїм ходом... Через те я врадувався, коли перечитав у 12-ому ч. „Учительського Слова“ з 1933 року, дискусійну статтю тов. Івана Зельського. Як уже так думають ті вчителі, то йде до ліпшого.

До цієї статті я ще додавби. — Курси українознавства дуже потрібні й корисні. Нехай усі відділи В. П. У. В. вискажуться, де хотілиб їх мати, що там почути, як довго і т. п. При кожнім відділі требаби заложити хоча малу бібліотеку українознавства: з кількох головних підручників із української географії, історії, культури, шкільництва, природи, мистецтва.

Спільні прогульки, туристика — це треба ще обдумати. Йї ще одно. Ті вчителі, що живуть даліше від культурних центрів, не мають у зимі лектури. Нераз читають усяке сміття, що впаде в руки. У Львові є кілька позичалень книжок, творів літератури, де за 2 зол. місячно й оплати поштової пересилки можна дістати до дому твори найновішого українського письменства. Кількох учителів (люок) моглиб випозичати до спілки; це не булоб дорого. Моглиб читати крім своїх і повне видання творів Джека Лондона, Мопасана та інших чужих письменників. Тут також треба зацікавлення „Взаємної Помочі“. А члени будуть їй зате вдячні. Треба в централі більше думати про своїх членів, найбільше про тих, що десь там далеко, що то їдеться до них 2 дні залізницею, автобусом, возом, човном і піхотою ще їдеться. Ті потребують культурної помочі! А ті, що ві Львові, дадуть собі раду самі! Б. З.

ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

Довкола нового вивінування державних урядовців. — Хоча декрет Президента з 30 жовтня 1933 про основи вивінування державних урядовців має силу закону, то всеж таки став він предметом дискусії в бюджетовій комісії союму дня 13 грудня 1933, в зв'язку з бюджетом держави на 1934—35 рік. Нове вивінування розглядали критично головню представники польських опозиційних партій. Вони стверджували, що „нижчі службові степені мають дістати нижче вивінування від дотеперішнього, зате вищі службові степені дістануть поважні підвишки“. Дальше завважували промовці на комісії, що „через відхилення авансів ув административних шаблях урядник стане повпні залежний від безпосередньої влади та може перемінитися в повільного реалізатора партійної політики“, а через скасування родинних економічних додатків та обниження емеритальних платень для тих, що перейдуть на еме-

ритури по 1 лютия 1934, великі шари державних урядовців „переміняться через те в прошаків, що стануть тягарем для суспільства“.)

Відповідаючи промовцям у бюджетовій комісії союму віцеміністр Седлецький впевняв, що при зараховуванні до груп нового вивінування урядників послужать не неіснуючі вже тепер степені й шаблі платень, але дійсні суми побираного вивінування. Дальше впевняв віцеміністр, що обнижка платень по причини нового зарахування до груп не може переступити 7⁰/₁₀₀; у тому останньому випадку побиратимуть урядники відповідне вирівнювання з спеціального фонду. Ствердив також у своїй мові віцеміністр, що декрет Президента не впливає на висоту вивінувань тих емеритів, що перенесені в стан спочинку перед уведенням цього декрету в життя (перед 1 лютия 1934). Емеритальні приписи нового закону торкатися будуть тільки тих урядовців, що перейдуть у стан спочинку по 1 лютия 1934.

Для доповнення цілоти картини зацікавлення публічної opinio цієї справою задаємо ще хіба, що декрет Президента про нове вивінування державних урядовців був предметом дискусії на Державній Раді Освіти в дні 6 грудня 1933, а професійні організації польського вчителства внесли проти нього протест на руки голови Ради Міністрів.**)

Розуміється, всі ці заходи громадянських чинників не мали жадного впливу на потягнення уряду в редагуванні виконавчого розпорядку Ради Міністрів до декрету Президента.

Цей розпорядок уже готовий, але не оголошений ще (в хвилі писання нашої статті) урядово. Зміст його відомий уже щоденній пресі; за нею поінформуємо й ми наших читачів.***) Розпорядок установляє: 1. підстави зараховування державних функціонерів до груп вивінування; 2. місцеві додатки для працюючих у Варшаві, на Горішнім і Тешинським Шлеську, в Гдині й на Гелі; 3. вирівнюючий фонд, що передбачує вирівнювання втрат по причині нового зарахування до груп; 4. висоту платень та авансів по новому закону.

Розпорядок передбачує окремі підстави для нижчих урядників, функціонерів і практикантів та окремо для вчителів, суддів, прокураторів, поліції і т. п.

Урядники й функціонери адміністрації будуть зараховані до груп, найбільше зближених до їх дотеперішніх платень нетто. В платнях-нетто має міститися дотепер побиране вивінування в дні 1 січня 1934 з усіми додатками; обтяжені родинами отримуватимуть економічний додаток на одного члена родини. Це вивінування буде поменшене оплатою доходного податку, емеритальною та оплатою на фонд праці.

Функціонери, що будуть зараховані до нижчих груп і втратять більше ніж 7⁰/₁₀₀ дотеперішнього вивінування, дістануть вирівнючу допомогу, обчислену так, щоби покрила різницю межи повною втратою і втратою 7⁰/₁₀₀. Особи, допущені до платної практики, отримуватимуть таке вивінування: 1. ті, що мають вищу освіту, вивінування X групи; 2. з середньою освітою вивінування XI групи; 3. з нижчою освітою вивінування XII групи. По скінченні практики отримають практиканти вивінування вище на один ступінь, а практиканти з вищою освітою діставатимуть вивінування VIII групи.

Особи з середньою освітою можуть авансувати найвище до VII групи, а особи з нижчою освітою найвище до X групи. Виховники дошкіль отримуватимуть вивінування XI групи, по 3 літах X групи, по 13 літах IX групи, а по 21 літах VIII групи. Якщо матимуть освіту вчителів народніх шкіл, діставатимуть і вивінування вчителів.

Учителі народніх шкіл дістають зараз по назначенні XI групу, по 3 літах і зложенні практичного вчительського іспиту X групу, по 9 літах IX групу, по 18 літах VIII групу, по 24 літах VII групу, а по 30 літах, по признанні влади, VI групу. Учителі народніх шкіл із заводовим іспитом отри-

*) „Kurjer Lwowski“, Nr. 349 A z 15 grudnia 1933.

**) „Głos Nauczycielski“, Nr. 16. Warszawa, 18 grudnia 1933.

***) „Wiek Nowy“, Nr. 9758, zdania 22. grudnia 1933

мують по назначенні X групу, по 6 літах IX групу, по 15 літах VIII групу, по 24 літах VII групу, а по 30 літах, по признанні влади, VI групу.

Учителі середніх шкіл і семінарій, що мають вищу освіту, отримують по назначенні IX групу, по 3 літах VIII-у, по 9 літах VII-у, по 18 літах VI-у, а по 27 літах, по признанні влади, V групу.

Дальше приписи обговорюють вивінування учителів фахових шкіл із вищою освітою, директорів і т. д.

Основи автоматичного переходу до вищих груп вивінування корисніші для тих учителів, що вже є тепер у службі, ніж для тих, що вступатимуть наново.

З ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ДИРЕКЦІЯ В. П. У. В.

Обіжник Дирекції в справі виплачування членських вкладок. — Дирекція Т-ва ВПУВ. пригадує Управам Відділів, що висилку виказів і зібрані членські вкладки належить пересилати кожного місяця одночасно. Обраховування зібраних вкладок на виказах і висилання квот чеками треба переводити згідно зо сумою, поданою в виказах.

Перетримування виказів і членських вкладок наражує членів не тільки на стримування висилки їм видавництва Т-ва, але й позбавляє їх права користування зо свідчень Т-ва. В інтересі самих членів є вирівняти всі залеглисті по кінець грудня 1933 року якнайскорше.

Емеритів, що в часі чинної служби не належали до Т-ва, не можна приймати до організації та побирати від них членських вкладок без попередньої згоди Головної Управи.

Не можна побирати членських вкладок без згоди Головної Управи також і від тих членів, що залягають у членських вкладках більшими квотами. Такі члени обов'язані зложити наперед письмєнну заяву, що залеглі членські вкладки вплатають ратами на протязі кількох місяців, а біжучу членську вкладку вноситимуть точно кожного місяця.

Обіжник Дирекції в справі чергових Загальних Зборів Відділів В.П.У.В. — Дирекція взиває всі Управи Відділів В.П.У.В. скликати в місяцях січні, лютні, а найдальше в березні 1934, чергові Загальні Збори своїх Відділів по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. План діяльності на поточний адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й конференції ві Львові на період 1934—35 року; 7. Біжучі справи й внесення.

Звертаємо увагу всім Управам Відділів В.П.У.В., що згідно з § 27-им статуту, „все діловодство Товариства замикається що року з днем 31 грудня н. ст., а з днем 1 січня починається новий адміністраційний рік“.

Звідомлення з Загальних Зборів Відділів, списані виразно й ядерно, з наведенням винесених ухвал і переведених виборів, належить присилати Дирекції в двох однозвучних примірниках (один для організаційного відділу Дирекції, а другий для редакції „Учительського Слова“).

Завважається, що всі повідомлення про Загальні Збори чи сходи, призначені до опублікування на сторінках „Учительського Слова“ (писані читко на одній сторінці), належить присилати Дирекції безумовно перед днем 15 у місяці, бо в тім дні віддає редакція матеріали до друкарні. Матеріали прислані по 15-ім, можуть бути поміщені шойно в черговому випуску „Учительського Слова“.

Обіжник Дирекції в справі Конференції голов і делегатів Відділів В.П.У.В. в дні 13 січня 1934 року. — Дирекція пригадує всім Управам Відділів В.П.У.В., що в Конференції голов і делегатів, назначеній на 13 січня 1934, беруть участь голови й секретарі Відділів із уряду та ті виборні деле-

гати, що були управнені до участі в останньому Загальному Зборі В.П.У.В. в дні 17 червня м. р.

Згідно з § 32-им статуту „каса Товариства покриває кошти подорожі й побуту на Загальному Зборі (Конференції) лише членам Головної Управи й Головної Контрольної Комісії, евентуально й Провірної Комісії; іншим управненим до голосування платять кошти приїзду каси приналежних Відділів.“

Задлятого Управи Відділів повинні бути ощадні в чисельній висилці делегацій на Конференцію, щоби не наражувати своїх кас і членів на зайві високі кошти. Колиб Відділ репрезентував на Конференції сам тільки голова, організаційне завдання Відділу булоб тим самим сповнене.

Кожний учасник Конференції (голова, секретар чи делегат) мусить виказатися при вступі на нараду (в секретаріяті Конференції) відповідною посвідкою свого Відділу, в якій повинен бути зазначений титул учасництва.

Посвідка повинна так виглядати:

Відділ В.П.У.В.

В

., дня 1933.

П о с в і д к а.

Вп. т. управнених до участі в Конференції голов і делегатів Відділів В.П.У.В. ві Львові в дні 13 січня 1934 року, як (голова, секретар, делегат) Відділу В.П.У.В. в

Підпис голови Відділу.

Печатка.

Підпис секретаря Відділу.

Заввага. — Делегатам підписують посвідки голови й секретарі Відділів, головам містоглови й секретарі, а секретарям голови й один із членів Управи Відділу.

Обіжник Дирекції в справі висоти членської вкладки в місяці січні 1934.

— Покликаючися на аналогічний Обіжник у ч. 12-ому „Учительського Слова“ з грудня 1933 року на стор. 310-ій, Дирекція пригадує всім членам, що не вплатили в грудні м. р. тринадцятого золотого на запас „Фонду посмертних допомог“ згідно з постановою § 2, буква б) Правильника „Фонду посмертних допомог“, зробити це безумовно в місяці січні ц. р. Тим чином для тих членів членська вкладка вноситиме в січні ц. р. 4.50 зол.

Для всіх інших членів, що вплатили в грудні м. р. тринадцятого золотого на запас „Фонду посмертних допомог“, членська вкладка в місяці січні ц. р. вноситиме 3.50 зол.

Виплати з „Фонду посмертних допомог“. — Дирекція виплатила з „Фонду посмертних допомог“ по бл. п. Миколі Скорупським його дружині Олені посмертну допомогу в повній висоті, передбаченій правильником.

ВІДДІЛИ В. П. У. В.

а) Скликають збори і сходини.

Городенка. — Загальний Збір Відділу В. П. У. В. відбудеться в п'ятницю 2 лютого 1934 року в годині 11-тій в домовці „Бесіди“ в Городенці з такою програмою нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення уступаючої Управи: а) організація, б) каса, в) бібліотека, г) допомоговий фонд, ґ) посмертний місцевий фонд; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Звідомлення делегатів з Конференції голов і делегатів у Львові 13 січня ц. р.; 6. Вибір Управи Відділу, Контрольної Комісії й делегатів на 1934—35 рік; 7. Ухвалення висоти вкладки на 1934 рік; 8. Зложення плану праці; 9. Внесення й запити.

Збараж. — Загальний Збір Відділу В. П. У. В. відбудеться дня 2 січня 1934 року в 12-тій год. в полудне в домівці „Українського Дому“ з такою програмою нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення уступаючого Виділу; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Вибір нового Виділу; 6. Вибір делегатів на Загальний Збір і всі конференції Товариства в 1934—35 році; 7. Справа однозолотої місячної ощадности; 8. Внесення й запити.

Любачів. — Загальний Збір Відділу В.П.У.В. відбудеться в неділю дня 21 січня 1934 року в 14-ій год. (2-ій попол.) в домівці Філії Т-ва „Просвіта“ в Любачеві з такою програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. — 3. Звідомлення уступаючої Управи: а) секретарки, б) бібліотекарки, в) скарбника. — 4. Звідомлення Контрольної Комісії. — 5. Вибір Управи. — 6. Вибір делегатів на Загальний Збір і всі конференції в 1934 році. — Внесення й запити. — По Загальнім Зборі запросить Управа Товаришів і Товаришок на спільну „Просфору“. — При тій нагоді повідомляємо, що від тепер кожний член В.П.У.В. з Любачівського повіту повинен відсилати свої місячні членські вкладки сам поштовим чеком П.К.О. прямо до Львова до Головної Управи В.П.У.В. По причині перенесення Повітової Шкільної Ради з Любачева стягання вкладок від усіх членів, як це робилося дотепер, є фізично не до переведення. Тому пригадуємо всім членам, що лежить ув інтересі Т-ва В.П.У.В. та їх самих, щоби свої членські вкладки точно що місяця вплачували, а залегли вивинували.

Теребовля. — Загальний Збір Відділу В.П.У.В. в Теребовлі відбудеться дня 1 лютого 1934 року в 12-тій годині в місцевій бурсі з такою програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Збору; 3. Звідомлення Управи; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Вибір нової Управи; 6. Вибір делегатів на Загальний Збір і всі конференції на 1934—35 рік; 7. Внесення й запити.

Тернопіль. — Загальний Збір Відділу Т-ва В.П.У.В. відбудеться 10 січня 1934 (в середу) в 10-ій годині ранку в домівці Т-ва „Українська Бесіда“ з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збору. — 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. — 3. Звідомлення Управи і Контрольної Комісії. — 4. Плян діяльності на поточний адміністративний рік. — 5. Вибір Управи Відділу. — 6. Вибір 7 делегатів на Загальні Збори й конференції на період 1934—1935 року. — 7. Біжучі справи й внесення: а) Оснування бібліотеки. б) Директиви для делегатів на Конференцію зі Львові 13 січня 1934.

б) Відули збори і сходини.

Калуш. — Дня 2 листопада 1933 року відбулися сходини членів Відділу В.П.У.В. під проводом голови Відділу тов. Курдидика, при співучасті 19-ьох членів, по такій програмі нарад: 1. Реферат голови тов. Курдидика на тему: „З міркувань над вихованням нової людини“. — 2. Справа нечленів у нашому повіті. — 3. Передплата часописів. — 4. Справа бібліотеки. — 5. Статистика членів нашого Відділу. — 6. Сплата енциклопедії. — 7. Справа об'єднання всего вчителства при В.П.У.В. — 8. Внесення.

Стрий. — Звідомлення з діяльності Відділу Товариства В.П.У.В. в Стрию за 1933 рік. — Відділ Товариства В.П.У.В. в Стрию числить 60 членів чинних учителів і 9 членів емеритів. Поза Товариством остає в повіті 6 членів; в тім один учитель гімназії, придлений до народнього шкільництва й три вчителі „Рідної Школи“.

Виділ відбув у році 9 засідань. Члени Відділу влаштовували відчити, наради в емеритальних справах, інформації відносно практичних лекцій і нових научних програм та займались видаванням допомог членам. — Товариських

сходин було в тім році 9 (дев'ять). Учасників на тих сходинах було все понад 66%. — Виділ улаштував курс українознавства, що тривав чотири місяці. Виклади відбувались два рази в місяць. Фреквенція на курсі була чисельна. Викладач на курсі директор учительської семінарії п. Цісик О.

Майно Товариства виносить 1.152.30 зол. на позичках між членами. Загальний Збір ухвалив приступити до заснування більшої підручної каси, а члени відповідно до своїх матеріальних спроможностей, ухвалили складати по кілька золотих у місяці; цей фонд мавби стати починком до придбання власної домівки. — Ухвалено також приступити до злучення всіх відділів у цілому інспектораті. Виринала думка заснування власного „Приюту“ в Стрию, для тих членів, що приїздитимуть із дальших околиць до інспекторату в урядових справах, або на збори чи на наради Відділу В.П.У.В.

Жовква. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. у Жовкві відбувся дня 5 листопада 1933 по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради. — 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. — 3. Звідомлення з діяльності в минулому адміністративному році. — 4. Звідомлення Контрольної Комісії. — 5. Доповіді. — 6. Вибір нової Управи. — 7. Біжучі справи і внесення.

1. Нараду відкрив голова Відділу т. Пеленський Осип. 2. Протокол із останнього Збору прийнято до відома. 3. В минулому році відбула Управа Відділу 4 засідання, скликала один надзвичайний загальний збір та одні сходи членів. Управа поділила Відділ на самоосвітні кружки, але вони не виявили живішої діяльності. В повіті за багато такого українського вчителства, що бокує від своєї організації. З метою оживлення діяльності Відділу постановлено розвинути акцію за приєднанням усього вчителства в повіті до Товариства та скликати товариські сходи членів правильно 4 рази на рік. 4. Голова Контрольної Комісії поставив внесення на затвердження звідомлення й ухвалення довіря уступаючій управі. 5. Тов. Савчак виголосив відчит „Участь українців у відсічі Відня в 1683 році“, а т. Гусаківський перечитав доповідь про український правопис, покликаючись на погляди д-ра Кисілевського, Возняка, Поповича, Огієнка і Ющишина. Дискусія над доповідями була досить оживлена. 6. В склад нової Управи Відділу ввійшли: а) Управа: Пеленський О., Климко М., Савчак І., Олексин В. і Гусаківська. — Заступники: Гусаківський М. і Ольшанська П.; б) Контрольна Комісія: Блехінгер П., Адриянович П. і Потерейко Т.; заступники: Пушкар Є. і Левицька О.

КУТОК СЛУЖБОВОГО РУХУ ЧЛЕНІВ В. П. У. В.

Службові призначення. — Івасів Григорій призначений управителем 4-класової школи в Рошневі (Товмач).

Службові перенесення. — Гузар Антін, управитель 2-класової школи в Борисах (Копичинці), перенесений до 2-класової школи в Котівці (Копичинці).

Перенесені на емеритуру. — Гірка Олександр, управитель 4-класової школи в Черняхівцях (Збараж), Гуміняк Іван, управитель 3-класової школи в Соколі (Мостиська), Колянківська Володимира, учителька 7-класової школи ім. Шашкевича в Перемишлі, Мацех Володимир, управитель 3-класової школи в Сієці Войнилівській (Калуш), Мацехова Евфрозина, учителька 3-класової школи в Сієці Войнилівській (Калуш), Роздольська Ольга, учителька 1-класової школи в Крехові (Жидачів), і Томашек Микола, управитель 3-класової школи в Соляці (Дрогобич).*)

*) „Dziennik Urzędowy“ Kyratorjum O. S. L. Rok XXXVII, Nr. 11. Lwów, dnia 25. listopada 1933.

КУТОК ВАРСТАТІВ ПРАЦІ ДЛЯ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ.

КООПЕРАТИВА „ШОВК“ І НАРОДНЕ ВЧИТЕЛЬСТВО.

Щоби двинути економічно наш нарід, щоби дати працю безробітним нашим дітям і товаришам, щоби вкінці випередити чужих, що годівлю шовкопрядки і шовковий промисл на нашій землі хотілиб узяти в свої руки, а опісля зиск загорнути для себе, постановили члени Відділу В.П.У.В. в Самборі заснувати, чи там переорганізувати існуючу вже кооперативу „Шовк“, та спрямувати її на добрий шлях праці.

Дня 8 грудня 1933 року по станових сходинах, відбувся в нашій домівці надзвичайний Загальний Збір цієї кооперативи під проводом професора Івана Филипчика. Основно передискутовано й ухвалено новий статут; потім вибрано нову Управу й Надзірну Раду, що майже в цілості складається з народніх учителів. До Управи ввійшли т.т.: Степан Сіленький, Остап Менцінський та Ілля Стебельський. Вони сподіваються, що цю нову кооперативу виведуть на чисту воду. Щоби цю ціль досягнути, треба нам попертя від загалу всего українського вчительства з цілого краю. А попертя це має бути двоєке — матеріяльне й моральне. Нам передовсім треба як найбільше членів і їх уділів, бо й найкраща ідея без грошей, — не здійсниться. Вписове виносить 4 зол., а один уділ 20 зол.; можна їх сплачувати також і місячними ратами. Члени ручать за кооперативу лише тим одним уділом, бо дальшої відповідальности в нас нема. В рівній мірі, а може ще більше треба нам моральної допомоги; треба заохочувати наш нарід до садження й планкування морвових дерев, а там, де дерева ті вже є, започатковувати годівлю шовкопрядки. Наша кооператива продає насіння морвових дерев а також і 1-, 2-, 3-, 4- і 5-річні деревця. Тим, що морвові дерева вже мають, поставитимемо яєчка шовкопрядки, а на спеціальних курсах, чи в кожній громаді зокрема чи спільно в повітовім місті, наш відпоручник повчатиме, як належить годувати шовкопрядку і як переховувати кокони. За кокони платитимемо добрі гроші, а охочим одягатися в рідний шовк, будемо продавати його по надзвичайно низеньких цінах. Наші варстати вже нині в руху, а вироблюваний у нас шовк, щодо своєї якости й краси, мало що різниться від найкращих закордонних виробів.

Якщо отже наша кооператива найде зрозуміння серед широких верств народу та шире попертя серед нашого вчительства, стане вона в короткім часі підмогою економічної сили нашого народу. По нашім обчисленні, має вона до 10 літ стати поважною нашою економічною організацією. І тільки наше переконання та надія на Вашу, Товариші, поміч, казали нам жертвувати всі наші сили для праці, що нас чекає. Взяли ми її на себе добровільно й безкорисно, вірючи свято, що поміч, якої нам у тій справі так дуже треба, небаром від Вас надійде.

З цєю вірою й надією ми вже від нині розпочинаємо нашу працю і дуже просимо всіх зацікавлених в шовківництві наших людей і всіх годівельників шовкопрядки та власників шкілок морвових дерев, звертатися з повним довірям до Управи кооперативи „Шовк“ у Самборі вул. Замойського, ч. 7. (Учительська домівка).*)

Ілля Стебельський.

*) В чергових випусках „Учительського Слова“ міститимем різні комунікати кооперативи „Шовк“.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

Адреса Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Членська вкладка в місяці лютні ц. р. виносить 3.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

ЗМІСТ НАРАД КОНФЕРЕНЦІЇ ГОЛОВ І ДЕЛЕГАТИВ ВІДДІЛІВ.

Дня 13 січня ц. р. відбулася у Львові, в домівці „Рідної Шко-
ли” при вул. Мохнацького, ч. 12, Конференція Голов і Делегатів
Відділів Т-ва ВШУВ в приязності 45 осіб. Конференцією проводив
голова Т-ва т. Іван Лилик, виследи нарад списував т. Іван Юцишин.

Відкриваючи нараду, зазначив т. голова, що причиною скли-
кання конференції є бажання Головної Управи Т-ва ввійти в жи-
віший зв'язок із провідниками повітових організацій Т-ва, щоби
почути від них думки про справи Товариства й їх оцінку та ана-
лізу положення на місцях. Зокрема повинні учасники конференції
передискутувати матеріал, якого Загальний Збір із 17 червня м. р.
не міг розглянути по причині недостатчі часу.

Завданням референта Головної Управи, директора Т-ва т. Д.
Петрова було вказати учасникам конференції на елементарні спо-
соби організації членів Т-ва на місцях, у Відділах і подати кілька
зразків ведення самоосвітньої праці. Матеріал із цього реферату,
поміщений у нинішнім числі „Учительського Слова” на окремій
місці, буде дуже придатний для Відділів Т-ва, що відновляють
життя. Декількома вказівками реферату зможуть покористуватися
з пожитком також і діяльні Відділи Т-ва.

Все-ж таки головною частиною конференції була дискусія,
в якій виповіли свої думки 16 делегатів Відділів і 6 членів Голов-
ної Управи.

Послухаймо змісту дискусії:

Першим обов'язком організації — об'єднати членів і під-
тримати силу духа, щоби всі могли перетривати тяжку хвилю.

Зберігти вчительство перед ломанням характерів. Поставити його в живий зв'язок із народом на терені професійної, виховної та навчальної праці в школі й дома („батьківські кружки” по школах). Заставити вчительство до громадянської праці хочаби найскромнішою в ділянці освіти й движення та збереження культурних цінностей. Піднести читальництво серед учительства, бо лише вчитель, що сам любить книжку й часопис, що постійно працює над самоосвітою, зможе заціпити любов до книжки в дітей. Нашу організацію держати в життєздатності з її чистим прапором (т. Великанович).

Песимісти ще нічого доброго в житті не зробили. Життя належить до оптимістів (т. Жизневський).

Старі члени-ідеалісти, нехай навчають ідеалізму молодих, до яких матеріалізм за скоро найшов доступ (т. Сухинський).

З ділянки сціплення й оживлення організації членського загалу були порушені такі питання:

Відділи треба оживити, даючи їм зміст праці. Добрий матеріал подав нинішній реферат (т. Тоған).

Звернути в усіх Відділах пильну увагу на працю над приростом членів Т-ва ВПУВ (т. Дутко). Приєднати старих і молодих і це завдання вважати першим (т. Семчишин).

(Т. Водонос). Висловився з признанням про дискусію в справі рідношкільного вчительства на сторінках „Учительського Слова”. Прохав дальше містити в „Учительськiм Слові” заклики до підтримування рідношкільного вчительства, що хоче бути все членами Т-ва ВПУВ. Поки що треба рідношкільному вчителству знизити членські вкладки.

Розглянути справу об'єднання Т-ва ВПУВ. з „Учительською Громадою” (т. Залужний).

Щоби зміцнити організацію треба Відділи контролювати, посилати до них організаційних референтів і прелегентів до научних викладів, організувати навіть повні курси, н. пр. з деяких ділянок фахової вчительської праці, комплетні курси українознавства. Під увагу брати не лише потреби й уподобання старших членів, але не менше й молодих (т.т. Семчишин, Дутко, Пастушенко, Пеленський, Тоған, Сухинський).

Для вможливлення співпраці треба налагодити зв'язки між Відділами на області кожного шкільного обводу й знайти форму осередкового зв'язку (т.т. Семчишин, Дутко, Карваш, Котович). За деякою формою таких зв'язків, але при збереженні дотеперішньої організаційної будови Відділів заявився т. Пеленський.

Звернути в Відділах увагу на зібрання повних адресарів членів і нечленів Т-ва та на зібрання членських статистичних персональних дат, потрібних Головній Управі до всяких обчислень і калькуляцій при нових проектах (т. Котович).

Творення підручних Кас допомогових фондів по Відділах Т-ва викликane двома потребами: організаційною, бо вони мають притягаючу силу — й реальною, бо вони всюди дійсно потрібні

(т.т. Семчишин, Залужний, Пеленський). Забезпечити сплати довгів у цих касах на фонді посмертних допомог (т. Залужний).

Більша частина зазначених вище справ — це поле праці членів Т-ва на терені Відділів. Провід Т-ва може тій праці лише спочувати, в деяких випадках її підпомагати, оформлювати та кілька справ нормативного змісту вирішити ухвалами.

Дальший зміст дискусії торкався справ і питань, які веде або повинна зорганізувати сама Головна Управа Т-ва, декуди лише при ініціативній та активній співпраці Відділів і поодиноких членів. Виринули й зовсім нові справи.

Виступали три групи бесідників: одні хотіли бачити діяльність Т-ва майже виключно в заспокоюванні матеріяльних потреб, членів та їх родин; другі — давали сильну перевагу заспокоюванню духових потреб, треті обстоювали збереження рівноваги в цих двох крайностях.

Послухаймо висказаних думок:

Утворити „фонд для передчасних емеритів і зредукованих учителів”. Виготовити для нього правильник. Дехто називав цей фонд „Фондом праці” (т.т. Семчишин, Гірняк, Пастушенко, Сілецький, Парипа).

Нових доріг не найдемо, бо станове положення погіршується. Сучасна криза повинна стояти в центрі уваги Головної Управи. Треба зацікавитися долею безробітних і зредукованих учителів і їх дітей. Створити для них „фонд праці” та з нього закласти варстати праці. Не боятися навіть продажі всего майна Т-ва, зліквідування видавництв, головню „Шляху виховання й навчання”; треба обмежити кошти адміністрації, щоби з того всего разом добути засоби на творення варстатів праці для зредукованих учителів і вчительських дітей (т. Гірняк). З цим пляном солідаризувалися т.т. Пастушенко і Парипа. — Інші товариші зайняли більше помірковане становище: — Лише лишки адміністраційного фонду й ошадності повертати на підсилення „фонду праці” (т. Борщ). Творити варстати праці на місцях, місцевими фондами, а Т-во ВПУВ повинно своїми фондами й співпрацею попірати ініціативну працю на місцях. У Самборі вчителі заложили кооперативу „Шовк”. Нехай-же загал членів Т-ва ВПУВ підтримає грошево цей перший варстат праці, зорганізований учителями (т. Сілецький). Подібне становище зайняли в цій справі т. Литвин Василь і Котович. — У всякому разі внескодавці повинні виступати не з теоретичними проєктами, але з практично викінченими, обчисленими й переконуючими еляборатами. Доривочні проєкти моглиби зруйнувати Товариство (т. Котович). Життя змінилося. Всюди бачимо нужду; бідує цілий нарід, бідують і наші діти. Сама наша організація не в силі змінити матеріяльного положення своїх членів, та соток і тисячів їх дітей. Це лихо може

направити спільними силами тільки цілий нарід. Товариство не може позволяти собі на необдумані добре проекти й несподівані скоки. Воно мусить вести працю обережно, консеквентно й усебічно: працю організаційну, культурну й економічну (т. голова Лилик). — Бережімся частих і несподіваних змін форм і змісту організаційної праці. Не кидаймо логкодушно одного, щоби братися неприготовано до другого (т. Великанович). — Похваляював ідею творення варстатів праці, але думав, що їх можуть і повинні творити тільки окремі особи чи гуртки, а ніколи ціле Товариство (т. Сухинський).

В парі з приготуванням варстатів праці треба привчати вчительські діти до фахової праці на відповідних курсах або спрямовувати їх до відповідних шкіл (т. Залужний).

Щоби незаможні вчителі могли посилати дітей до шкіл, треба, щоби Товариство й Відділи основували дешеві бурси в своїх власних домах (т.т. Залужний, Борщ, Парина).

За оснуванням у Товаристві стипендійного фонду для студуючих дітей членів Т-ва промовляли т.т. Залужний, Карваш і Пеленський.

Перевести реформу правильника „фонду посмертних допомог” по думці минулорічних тез Дирекції (т. Залужний). Взяти під увагу таку реформу, щоби молоді члени, — так вони самі бажають, — виплачували менші виплати на фонд посмертних допомог, а їх родини, щоби мали право до менших допомог (т. Борщ). Минулорічний Загальний збір повалив проєкт змін правильника „фонду посмертних допомог”, видвигнений Дирекцією, а інші зміни прийняв; отже слід обережно ставитися до бажань нових змін (голова т. Лилик).

„Шлях виховання й навчання” поміщує деякі статті за важко писані. Зміст „Шляху” повинен бути більше актуальний і практичний (т. Залужний). Видавництво „Шляху” зліквідувати, як зайве, а заощаджені гроші взяти на творення варстатів праці (т. Гіряк). Це становить т. Гіряка попирав т. Пастушенко з добавкою, щоби до „Учительського Слова” долучати життєві статті, поміщувані дотепер у „Шляху”. Ліквідація „Шляху” булаби болючим ударом, але в потребі требаби її прийняти (т. Парина). В державі йде великий педагогічний рух у зв'язку з новою організацією шкільництва та новими научними програмами. Колиб ми зліквідували „Шлях”, осталиб без відповідного керівництва серед цього руху, а це відбилосяб дуже некорисно на наших шкільних і професійних потребах (т. Василь Литвин). Противлюся ліквідації „Шляху”. Не лише „Шлях” нам потрібний, але не вадилоб видавати раз або два рази до року якесь неперіодичне педагогічне видавництво (т. Пеленський). Нам не можна обмежуватися до односторонньої діяльності в напрямі самих лише матеріяльних свідчень Товариства для членів, треба вважати заопікуватися й духовними цінностями, що мають також на-

ціональне значення (голова т. Лилик). Ліквідація нашого одного педагогічного видавництва принеслаби нам необчислені шкоди; ми втратилиб зв'язок із педагогічним рухом, стратилиб трибуну української педагогічної думки, стратилиб щоденного дорадника в нашій виховничій і навчальній праці. Булаб це шкода для нашої національної культури і скомпромітувалаб нас в очах своїх і чужих (т. Король). Культурні надбання перші — хоча і матеріальні потрібні. Міцний дух забезпечує надії на краще майбутнє (т. Котович). Учителство мусить стояти в живому зв'язку з цілим народом, із його культурою через свою культурну працю та через свої видавництва, цей виразник його духових сил і змагань для добра на́роду (т. Великанович). Наше Т-во не працює тільки для сучасного покоління; більше для майбутнього. Пригадаймо собі ролю, яку аж у 1917 р. відіграло „Світло“, педагогічний орган, видаваний у Києві ще в 1905 році, себто в пору, коли не було українських шкіл і воно не могло мати практичної вартости. Мусимо й народові дати деякі духові цінності. Також аргументи кількох передбесідників про потребу видавання „Шляху“ з огляду на теперішні шкільні й програмові реформи в державі — промовляють за збереженням „Шляху“, біля якого згуртувалися наші члени й деякі члени „Учительської Громади“. Зокрема справа програмів навчання для українських шкіл вимагає сторінок „Шляху“, де можна обороняти повні права української мови й культури в державних і приватних школах. Треба зазначити, що Волинська Шкільна Кураторія поручила „Шлях“ до передплати школам й учителству, а видання Міністерства Освіти стоять зі „Шляхом“ ув обмінні (т. Юшин).

Товариство повинно взяти на себе ініціативу в справі зложення шкільних научних програмів і підручників для шкіл із українською мовою навчання (т. Залужний).

Товариство повинно оснувати педагогічний музей (т. Залужний).

Т. Залужний висказався за обнижкою висоти членської вкладки. Проти цього заявили т.т. Парипа і Карваш.

Справу передачі Відділам 25% членських вкладок на кошти адміністрації й інші потреби порушили т.т. Залужний, Борщ і Пастушенко.

Т. Залужний висказав також бажання, щоби Головна Управа друкувала подрібніші рахункові замкнення й звіти.

Т. Тоган бажає друкування бюджетових прелімінарів.

Т. Дутко вважає корисним для організації, щоби Загальні збори відбувалися через 2 дні: перший день повинен бути присвячений на обговорення діяльності Товариства та вибір управних органів, другий на розроблення планів та напрямних діяльності Товариства на майбутнє.

По скінченій дискусії ухвалила конференція внесення т. Дутка-Котовича, щоби Головна Управа скликала чергову конференцію

Голов і делегатів Відділів Т-ва в часі латинських Великодних Свят. Вона буде радити над рефератами: 1. „Про варстати праці (референт т. Гірниак, корреферент т. Котович). 2. „Про реорганізацію „фонду посмертних допомог” (референт т. Литвин Степан, корреферент т. Стельмах). 3. „Про стипендійний фонд” (референт т. Стельмах). 4. „Про фонд праці для емеритів і зредукованих учителів” (референт т. Петрів Д., корреферент т. Литвин Степан).

Закриваючи наради, признав їх голова вповні успішними, а контакт із Проводами Відділів нав'язаний. Розвиток Товариства залежить від цілості праці й журби всіх членів і тому загал членів треба цею працею зацікавити.

— 0 —

В нинішнім звідомленні подали ми зміст дискусії, погрупований не в порядку промов бесідників, лише по справам, уставленим за деякою системою. Вважаємо, що в цей спосіб робимо зміст більше переглядним, виразнішим.

Не дивує нас, що дискусія була може за багатобічна й багатьох питань не розв'язала. Перша інавгураційна дискусія мусіла такою бути. Все-ж таки концентрувалася вона на важніших питаннях і вже дала деякі відповіді: рівновага між матеріяльними справами й потребами духа є збережена.

Добре сталося, що конференцію закінчено виловленням частини тем (головно спірних і нез'ясованих), щоби приділити їх референтам для підготування до виразнішої річевої дискусії на черговій конференції.

До латинських Великодних Свят успіють і Відділи на своїх сходах розглянути порушені тут справи так, що учасники чергової конференції будуть зорієнтовані в бажаннях ширшого круга членів.

Решту порушених у дискусії справ повинна розглянути Головна Управа. Мабуть деякі з них уже в сконкретизованім вигляді будуть також віддані під розгляд конференції.

Цей шлях правильний, доцільний і надійний.

ОБНОВА ПРАЦІ В ВІДДІЛАХ В. П. У. В.

(Зміст реферату, виголошеного на конференції делегатів Відділів В. П. У. В. в дні 13 січня 1934).

Переживаємо тяжку економічну й суспільну кризу. Вона тривожить нас і викликає побоювання за майбутнє наше та наших дітей. Через те ми звертаємо свої очі в бік нашого Товариства й вичі-

куємо від нього поради та порятунку. Провід свідомий того, що В. П. У. В. не може відмовитися від цього відповідального організаційного обов'язку.

Але, щоби взяти на себе важкі завдання допомоги й порятунку в такі виймовко тяжкі, як нинішні часи, мусить найперше Товариство зміцнити свої внутрішні організаційні сили.

I. На чолі змагань до зміцнення внутрішніх організаційних сил В. П. У. В. ставимо старий, але все такий молодий клич — об'єднання всего вчительства на терені повіту в приналежному Відділі. Треба приєднувати молоде вчительство, якщо таке в повіті є; треба й приєднувати старших, що були вже, або не були ще нашими членами. Цю пропагандивно-організаційну працю повинен взяти на себе індивідуально кожний ідейний і свідомий член Товариства. Треба використати ті доцільні методи праці, що показалися такі успішні в самих початках заснування В. П. У. В. Пропаганду треба вести від сусіда до сусіда. Належить переконати людину, що в нинішніх часах трудно жити поза якою-небудь організацією; що неорганізованому громадянину не вдасться виконати жадних суспільних завдань. У розмові належить указати об'єктивно на конкретні організаційні, матеріальні й культурні досягнення Товариства та його гуманітарну діяльність. Треба вказати на значення наших органів („Учительського Слова” та „Шляху виховання й навчання”), їх ролю в національній нашій культурі, в професійній праці вчителя.

II. Не менше значення має налагодження конкретної праці в зорганізованих уже Відділах. До того ведуть такі засоби: 1. Основне знання статуту Товариства, а з-окрема § 4-го; 2. Правильні й працездатні членські сходи; 3. Відповідні організаційні інституції: а) допомогові фонди або пзичкові каси Відділів, б) бібліотеки, в) гуртки (самоосвіти, мовознавства, спортові і т. д.).

1. Основне знання статуту є найпершим і невідхильним обов'язком кожного проводу й кожного члена Товариства. Статут охоплює всі майже суспільні й професійні ділянки та потреби життя членів. Знання постанов статуту допомагає в орієнтації на місцях, які саме засоби, шляхи чи організаційні інституції моглиб допомогти до здійснювання завдань організації. Статут повинен перестудіювати кожний член окремо, а Управа Відділу повинна пригадувати його час до часу на товариських сходинах.

2. Правильні сходи членів мають найважніше значення в нормальному розвитку життя й праці Відділу. В програму звичайних праць сходин повинні входити: а) Познайомлення читачів із змістом та напрямком найновіших видань „Учительського Слова” та „Шляху виховання й навчання”; б) Зразкова лекція або програмово-методичний відчит; в) Зміст цікавого найновішого й актуального педагогічного чи виховничого твору; г) Обговорення місцевих організаційних справ та найновіших напрямних організаційних праць Головної Управи; г) Перевірка виконаних праць та доручень

централі Товариства. — В реферуванні на сходах найновіших педагогічних творів треба заховати велику критичну обережність; треба вважати добре, які нові цінності видвигає він, де повстав, у яких умовах та що корисне й практичне дасть він у наших умовах. Бо найкращі ідеї мусять усе таки приносити з собою конструктивізм; інакше, вони для нас не придатні.

3. Не може бути життєздатний такий Відділ, що не має жадних статутово-організаційних установ чи інституцій: допомогових фондів, позичкових кас, бібліотек та різних гуртків (самоосвіти, мовознавства, спортових і т. д.). В нинішніх тяжких господарських часах організація допомогових фондів чи позичкових кас при Відділах стає невідкладним наказом хвили; вони саме мають реалізувати наш статутний клич взаїмодопомоги. В тій ділянці вказана найширша самодіяльність та ініціатива наших членів на місцях та їх організаційних провідів. Неможна ставитися байдуже до бібліотечного питання в наших повітових клітинах. У тих бібліотеках повинні все знаходитися найцінніші новини педагогічної літератури та українського письменства.

Велике значення можуть мати в зміцненні організації різні гуртки — самоосвіти, мовознавства, спортові і т. д. Але такі гуртки повинні бути невеликі числом членів і повставати з доброї волі й охоти окремих одиниць. Такі гуртки (н. пр. мово-й українознавства), можуть причинитися не тільки до піднесення освітнього рівня своїх членів, але й помножити деякі цінності національної культури (н. пр. збирання етнографічних матеріалів, фольклору, ведення хронік, вивчення місцевих пам'яток і т. д.).

III. Творче значення в кожній організації мають ідеї нових ділянок праці, нових установ чи інституцій, нові проекти. Але тут може найбільше треба розваги, методичної праці й пляновости. Минулий рік переконав нас наглядно, що й найбільш приманчиві проекти (н. пр. проекти на створення варстатів праці) не підготовані методично, не передумані в подробицях до кінця, не піддані в пору на обміркування загалу, не добувають признання й падають. А життя часом вимагає деяких нових ділянок праці.

Заставляючись над теперішнім становищем нашого вчительства, референт прийшов до переконання, що булоби вказане створити в нашому Товаристві спеціальний „фонд емеритів” або „фонд праці” для тих членів, що передчасно переходять на емеритури, або втрачають службу. З цього фонду виплачувалоб Товариство одноразові допомоги молодим емеритам або зредукованим на створення індивідуальних варстатів праці для них та їх дітей. Цей проект піддав референт під увагу учасників і прохав обміркувати його на місцях та поділитися своїми поглядами з головним проводом. Щойно по такій тактичній підготовці моглаб Головна Управа виступити перед Загальним Збором із конкретним проектом на створення „емеритального фонду” чи „фонду праці”.

ПРОЄКТ ОРГАНІЗАЦІЇ „СТИПЕНДІЙНОГО ФОНДУ”.

(Стаття в порядку дискусії.)

I.

Від довшого часу говориться в кругах членів нашого Товариства про потребу введення в життя „Стипендійного Фонду”. Час цю справу завершити.

Зачнім від дотепер зібраного дискусійного матеріалу.

Початки оформлювання організації „Стипендійного Фонду” сягають ювілейного, 1930-го року. Тоді-то Загальний Збір прийняв такі дезидерати:¹⁾

Засновується Ювілейний Дар у висоті по 20 зол., від кожного члена на створення різних варстатів праці для безробітного українського вчителства: варстатів мистецького промислу, жіночих робіт, діточих садків, ткацьких та килимарських шкіл і т. д.²⁾ 2. „Головна Управа звернеться до рідних установ та осіб у краї й за кордоном за субвенціями на створення стипендійних фондів для попірання вищої педагогічної освіти українського народнього вчителства”.

Насуваються такі завваження: Оба дезидерати з 1930 року, непереголосовані Загальним Збором, ані не прийняті дотепер Головною Управою, можна вважати необов'язуючими. Це з правного боку. З річевого боку до першого дезидерату. — Ідея творення варстатів праці в нутрі Товариства під його управою на дотепер видвигнених проєктах не прийнялася. Сам-же ювілейний дар, по всіх видатках виказав дня 31 грудня 1933 року ще готівку 7.006.88 зол. і не є ще зв'язаний ніяким призначеннями. До другого дезидерату. — Поки що „різні встанови та особи в краї й за кордоном” не дали нашому Товариству субвенцій на стипендійний фонд і на дальше годі будувати пляни стипендійного фонду на таких „твердих” основах, як надія лише на... записи й субвенції. Черговий Загальний Збір у 1931 році прийняв внесення т. Гринькевича:

„Колиб „Учительська Каса” від 1 вересня ц. р. стала функціонувати, заснувати „стипендійний фонд” для синів учителів на закордонні студії.”²⁾

Ця ухвала до 1932 р. і до нині не була виконана.

На Загальнім Зборі в 1932 році викинули внесення кількох Відділів Товариства з домаганням

оснування „стипендійного фонду” для вчительських дітей, студентів вищих шкіл.

Ці внесення передав Загальний Збір до полагодження Головної Управі.

Головна Управа приділила реферат „стипендійного фонду” теперішньому голові Товариства т. Диликові. Його реферат, — як дискусійний проєкт, — Головна Управа прийняла й помістила в ч. 3-ому „Учительського Слова” з 1933 року. Проєкт ґрунтувався на окремих доплатах до членських вкладок по

¹⁾ „Учительське Слово” ч. 16—17. з 1930 року, стор. 310—311.

²⁾ „Учит Слово” ч. 13. з 1931 р. стор. 273. точка 12.

50 гр. місячно. Про конкретні призначення „стипендійного фонду” в проєкті ще мови не було.

Проти о с н о в проєкту т. Лилика, значить проти окремих доплат до членських вкладок на „стипендійний фонд”, виступив автор статті „Засновувати нам, чи активізувати стипендійний фонд”.³⁾ Заявляючи себе противником окремих доплат до членських вкладок, вказував автор на існуючі вже джерела, з яких можна „стипендійний фонд” утворити: на лишки ювілейного дару та деякі доходи, передбачені правильником „фонду посмертних допомог” і призначені на „стипендійний фонд” для сиріт по членах Товариства.

Над справою „стипендійного фонду” розпочалася дискусія на сходах Відділів і на сторінках „Учительського Слова”. Вона мені цікавилася джерелами оснування фонду, а більше його призначенням.

Розглядаючи нині цілість справи треба записати, неворити головні думки дискусії:

Т. Гіряк у статті „За майбутнє наших дітей”⁴⁾ дораджує вжити стипендій на висилання кількох одиниць для спеціалізації й на студії для цілей творення й ведення наших варстатів праці. Т. Мацюк у статті „Проєкти — проєкти”⁵⁾ між іншими справами зазначає, що наш „стипендійний фонд” повинен бути призначений, згідно з ідеологією нашої організації, на попирання вищих педагогічних студій і не керуватися тільки тим, чи кандидати на стипендію будуть учительськими дітьми, чи ні.

Т. Лилик у статті „Щоби не ширилося баламуцтво”⁶⁾ зазначає, що не вірить у можливість утворення поважного „стипендійного фонду” без окремих доплат до членських вкладок. Заявляється за поширенням права до стипендій на всіх учительських дітей.

На сходах Відділів мало було голосів за оснуванням „стипендійного фонду” з окремих доплат до членських вкладок. Більшість заявила за вжиттям на цю ціль лише існуючих джерел.

У звідомленні з станнього Загального Збору⁶⁾ читаємо, що

„заснування „стипендійного фонду” найшло симпатичний відгук у більшості членів, уже назріло й його належало б передати новому проводові на дальше практичне обміркування”.

Реасумуючи висліди дотеперішнього ходу справи, можна встановити, що: 1.) Сама потреба оснування „стипендійного фонду” є вже Загальними Зборами позитивно вирішена. 2.) Проєктів творення „стипендійного фонду” з доплат до членських вкладок не треба вже брати під увагу. 3.) Питання призначення „стипендійного фонду” виявляє велику різnorodність думок і може треба буде його ще окремо розглядати.

II.

Числячися з повище встановленими висновками розгляньмося за грошовими джерелами на оснування „стипендійного фонду”:

І. Тому, що останок „ювілейного дару” не має дотепер окре-

³⁾ „Учительське Слово” ч. 4. з 1933 р.

⁴⁾ „Учительське Слово” ч. 5. з 1933 р.

⁵⁾ „Учительське Слово” ч. 5. з 1933 р.

⁶⁾ „Учительське Слово” ч. 7—8. з 1933 р., стор. 172.

мого вже обов'язуючого призначення, підходить він найкраще на зав'язок „стипендійного фонду”. Цей останок ювілейного дару виносить 7.006 зол. 88 гр.

2. Товариство повинно цю квоту опроцентувати тому, що користає з неї (обертає нею) від початку 1931 року. Числячи 6% відсотки з піврічною капіталізацією, дає ця квота за 3½ року, значить по кінець червня 1934 р., 1.610 зол. 67 гр. відсотків, які треба до неї дописати.

3. Саме Товариство повинно причинитися зо своїх надвижок до оснування „стипендійного фонду”. Конкретно пропоную доповнити „зав'язок „стипендійного фонду” датком Товариства в квоті 1.382 зол. 45 гр., щоби він виніс кругло 10.000 зол.

Так зложений „стипендійний фонд” зачавби функціонувати від 1 липня 1934 р., а перший раз можнаби виплатити стипендії 1 січня 1935 р., значить у 30-тім ювілейнім році існування Товариства.

Поки цей фонд бувби ув'язнений у нерухомім майні Товариства — платилиби за нього відсотки Товариство. Колиб уже Товариство змогло зо своїх щорічних бюджетових заощаджень сплатити „стипендійному фондові” цілу довжну квоту, можнаби тоді її примістити в банках і там вона неслаби процент, призначений на видавання стипендій.

При теперішній відсотковій стопі від локацій 4½ до 5½% дававби 10.000 золотовий стипендійний фонд щорічно 450 до 550 зол. із відсотків. Це скупо вистарчилоби на видання одної стипендії.

Колиб треба числитися з певнішим від грошового забезпеченням фонду, можнаби примістити його в нерухомості в спосіб, передбачений для приміщення запасу „фонду посмертних допомог”. Але тоді мабуть відсотки „стипендійного фонду” далиби меншу квоту, бо чисті приходи від нерухомостей нашого Товариства не дають 5%. Отже висота виплачуваних стипендій мусілаби бути нижча, як 450 до 550 зол. у рік.

Спосіб приміщення „стипендійного фонду” мусілаби Головна Управа розважити й вирішити.

Є ще деякі вигляди на дальший зріст основної квоти „стипендійного фонду”.

4. Частина членів ще дотепер сплачує ратами квоти призначені на „ювілейний дар”. Усі ці виплати дописувалаби Дирекція Товариства до локацій „стипендійного фонду”.

5. Не завадить також у будучім правильнику „стипендійного фонду” назвати такі джерела зросту фонду, як записи, субвенції, жертви, в надії, що може котре з них здійсниться.

6. Окреме питання становить ще одно джерело можливих приходів „стипендійного фонду”, означене постановами §§ 14 і 15 правильника „фонду посмертних допомог”. Але ці постанови торкаються „стипендійного фонду”, виразно призначеного для сиріт по членах Товариства. Поки що Товариство за 6 літ ні разу не дістало

приходу з цього джерела, але не виключене, що колись може ще дістане. На всякий випадок при творенні нині обговорюваного „стипендійного фонду” треба також і це питання розв’язати.

Є можливі три виходи: а) цілий „стипендійний фонд” призначити лише для сиріт по членах Т-ва, б) або оснувати два стипендійні фонди: один, що впливає з постанови правильного „фонду посмертних допомог”, призначений для сиріт по членах Т-ва, другий загальніший, що впливає з нинішнього пляну, або в) змінити на Заг. Зборі постанови правильного „фонду посмертних допомог” на стільки, щоби замість слів „сиріт по членах” вписати „дітей членів” і можливі приходи з посмертних допомог вливати до одного „стипендійного фонду”.

Як виявила дотепер 6-літня практика — існують невеликі надії на оснування сирітського „стипендійного фонду” з джерел посмертного фонду. Тому пропоную прийняти розв’язку з під точки в), як найдоцільнішу.

III.

По остаточнім устійненні фінансових основ організації „стипендійного фонду”, можна буде розглянути питання, на які цілі має він служити, бо призначення стипендій буде в великій мірі залежати від їх висоти.

Нинішній плян може дати стипендію 500 зол. у рік із надією, що в міру зросту „стипендійного фонду”, зростатиме висота стипендій.

Зо всіх дотепер у дискусії виявлених думок про призначення стипендій треба рішитися на одну, або лишити Головним Управам Т-ва свободу в призначеннях стипендій.

Коли требаби рішатися на одно призначення стипендій, годі булоби заперечити, що попирання вищих педагогічних студій — це перше престіжове й доцільне завдання нашого Товариства.

Правильник „стипендійного фонду”, який можна буде зложити щойно по встійненні всіх вище порушених питань, означить докладно всі умови й формальності.

Невеликий буде це новий почин нашого Товариства, але пожиточний і приналежний до групи починів, що на матеріяльних основах спирають духові цінності.

Може „стипендійний фонд” причиниться до підготування одиниць, що колись внесуть певні цінності в скарбницю нашої культури.

Денис Стельмах.

Заввага. — Цей реферат призначений був на засідання Головної Управи. З огляду на постанову Конференції делегатів Відділів із 13 січня ц. р. — прийде він на наради чергової конференції. Тому вже тепер містимо його, як дискусійну статтю. — Редакція.

ДИСКУСІЙНИЙ КУТОК ПРО ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ.

ТРИ З'ЇЗДИ Й УЧИТЕЛЬСТВО.

(Вражіння очевидця.)

В часі зимових ферій відбулися ві Львові три краєві з'їзди, а саме — 25 грудня з'їзд „Рідної Школи“, 26 грудня з'їзд „Просвіти“, а 15 січня ц. р. ювілейний з'їзд Р. С. У. К. В двох перших з'їздах — „Рідної Школи“ й „Просвіти“ старалася верховодити молодь.

У числі около 50 осіб, молоді люди незвичайно метко з'організовані, як делегати-повновласники — не тільки місцевих львівських Кружків „Рідної Школи“, але навіть (по запевненням урядничого персоналу Р. Ш.), від кількох Кружків Р. Ш. з підміських львівських громад — виступали молоді бесідники пляново, систематично один по другім і в своїх палких бесідах пробували накинути цілому зборові свій погляд, свою ідеологію.

Правда, вмілий та енергійний провід з'їзду тримав молодих промовців у рамках статуту Товариства і правильника з'їзду. — Всеж таки одне лишилося вражіння в слухачів — організованість, пляновість і консеквенція в переведенні своєї думки.

Подібне вражіння малося на третім з'їзді Р. С. У. К. 15 січня ц. р. Тут знова аналогічну роль відограли з'організовані кооператори-селяни й службовики Повітових Союзів.

Та зате прикре вражіння відніс прихвний на всіх трьох з'їздах задля браку делегатів-учителів, де на пару сот представників було заледво 3—4 учителів. Усі три з'їзди відбувалися в догідній для вчительства порі, бо, як сказано вище, в часі зимових ферій. До тогож маємо вже нині також великий відсоток учителів-емеритів, яким уже ніщо не стоїть на перешкоді, ані брак часу, ані службові „огляди“. — Знаю з досвіду, що багато вчителів працює в Кружках Р. Ш., в Філіях і Читальнях „Просвіти“, а може найбільше в різних кооперативах, головню вчителі-емерити. Час би покінчити з тим, що вчителі мають усе бути на сірім кінці, мають працювати тільки, як „тихі“ робітники на місцях.

Новинні-би вони також громадно брати участь у таких краєвих з'їздах, прислухуватися до чужих думок та висказувати свої гадки-проекти. Головно в останніх часах, коли в нашім органі, як і на загальних зборах та конференціях голов висувають промовці різні прерізні проекти з економічної ділянки, промислово-торговельної натури. Таким проектодавцям безумовно треба бувати на кооперативних з'їздах, треба бути в курсі справ, прислухуватися фаховим кооперативним нарадам, зустрічатися з людьми, що не тільки теоретично й практично присвоїли собі кооперативне знання, але — так сказати-б — „зуби свої з'їли“ на тому ремеслі й звикли оперувати не фантастичними проєктами, але цифрами і реальними фактами, яких вимагає економічне життя й кооперативний промисл і торгівля.

І ще одним вражінням варто поділитися з останніх усіх трьох з'їздів. Панував на них поважний настрій, говорилися поважні й річеві промови без випадів і вересків, що бували давніми роками, а які, на жаль, починають заводитися на наших учительських з'їздах.

Учитель.

В СПРАВІ ЗАГАЛЬНОГО ЗБОРУ НАШОГО ТОВАРИСТВА.

(Голос у дискусії.)

На сторінках „Учительського Слова” вивязалась дискусія, що треба зробити і яких заходів ужити, щоби оздоровити Загальний Збір нашого товариства, котрий напrawdę від якогось часу став усім іншим, тільки не збором поважного й добре зорганізованого товариства. Число 11 „Учительського Слова” принесло статтю тов. Зельського п. з. „Одна з причин”. Невдачу цьогорічного й попередніх зборів приписує автор перетомленню делегатів по причині короткого часу, призначеного на збір і проктує розложити Загальний Збір на два дні. Допускає навіть, що першого дня може бути бурливо; можливо, що делегати погорячкуються; але за те дає їм ніч на втихомирення нервів у надії, що на другий день буде краще. Числяться з кишенею делегатів і пропонує нічліг у будинку „Рідної Школи”, хоча можна побоюватися, що по ночі на твердих лавках буде на другий день ще більше гарячо. Думаю, що такий проєкт іде по лінії найменшого опору й усі користі з нього, крім полегдження закупок і може культурних розваг, є тільки здогадні.

Погляньмо на Загальні Збори інших наших товариств (н. пр. „Ревізійного Союзу Українських Кооператив”, „Маслосоюзу” й інших). Хто з учительства буває на тих зборах (а на жаль, нас усе там дуже мало, 4—5 осіб), то бачить, як ті збори в дуже культурний і гідний спосіб відбуваються. А на тих зборах буває нераз около 700 умандатованих делегатів; між ними около 90% селян, тих селян, що повиходили з нашої школи. На тих зборах бувають люди з різних сторін краю, з різними шаблями освіти; приїздить вони на збір нераз із дуже різними інструкціями від своїх товариств. Можна бачити нераз на тих зборах навіть і добре зорганізовані опозиції. Дуже часто ті товариства влаштовуються так (в ошадностевих цілях), що одного дня скликає збір одно, а другого зараз дня інше товариство. На обох зборах бувають ті самі делегати й не пізнати по них, що вони вже попереднього дня працювали від години 10—23. Підчас нарад не виходять учасники на закуски, але сидять через цілий час і беруть участь у нарадах. Тут рідко доводиться бачити, щоби ті збори були такі гарячі й бурливі, як справедливо називає т. Зельський наші збори. На тих зборах проводить майже все одна й та сама особа й по кільканацятьох годинах проведу в однім дні має ще силу проводити знова кільканацять годин і другого дня. А провідники наших зборів, зборів людей, що в 100% зачисляються до верстви інтелігенції, стають часто мучениками і нераз відчувається, як висить у воздуху слово — „распиши його”.

Люди тяжкої фізичної праці, що не привикли до довшого духового напруження, можуть спокійно два дні радити, а ми, що маємо щодня майже 8 годин умової праці, чомусь на Загальних Зборах уже по 3—4 годинах праці буваємо перетомлені. Думаю, що на те перетомлення не впливає довший час нарад, ані скількість, але рішучо якість і метода праці. І та якість, а не скількість праці буває головною причиною перетомлення делегатів. Як та праця наших зборів неподібна до якості праці на зборах інших товариств, то тут наша вина, вина нашої поведінки, нашого духового наставлення.

В усіх товариствах буває звичайно пошана для авторитету проводу зборів і безоглядний послух для провідника збору та ухвал збору. Це є дуже культурна риса зборів. У нас дуже часто перепинюється працю проводу, а бувають навіть випадки непошанування розпоряджень проводу, як н. пр. цього року, коли комісія-матка викинула за двері мандатову комісію.

На зборах інших товариств нема такої поведінки формальних внесень, як у нас. Бували ми свідками, що формальні внесення (до речі, нераз ті внесення такі подібні до „формальних“, як кулак до носа) забирали дуже багато дорогого часу та хвилювали всіх — від провідника зборів аж до останнього делегата.

На цьогорічнім зборі дискутували ми над вибором комісії-матки майже півтора години. А таку справу на зборах інших товариств полагоджується звичайно впродовж кількох хвиль. Там 5—7, а в нас аж 40-членна комісія (такий великий склад комісії — то правдиве лихо).

Найбільша і найповажніша дискусія на зборах інших товариств буває при звітах із діяльності й при обговорюванні плану праці в будучності, а в нас найгарячіша й найдовша при „формальних справах“. Там дискусія річева, доцільна; бесідник говорить коротко, не повторює того, що сказав попередник. А як у нас?!

Там звичайно резигнують із відчитування протоколу з попереднього збору, а в нас відчитування протоколу й дискусія серед, а не по читанні (так було цього року), триває більше години. Пише т. Зельський, що треба дати промовцям виговоритись. Ми були свідками, як на однім нашім зборі (на початку його, один товариш досить заможний!), говорив пів години з обуренням, що дирекція не дала йому грошей на судову справу його сина з допомогового фонду товариства. Потім ще над тою бесідою вивязалась довга дискусія. Отак, ми любимо багато говорити! Може та хіба має свій психічний підклад у нашій щоденній праці. Ми часто робимо збори по селах, там є ми необмеженими панами часу й слова; нераз мусимо там для добра справи багато говорити! Але переносити цей шкідливий звичай на терен Загального Збору нашого товариства — є направду недоцільно!!

Наші делегати все спішаються до потягів і нераз декомплетують збір (цього року). Збір інших товариств дуже часто кінчиться в го-

динах 22—23 і делегати-селяне, з малими виїмками, сидять до кінця збору, задержуючи повагу й пристойність.

Не шукаймо причин невдач наших зборів у хибній організації їх, але радше в нас самих. Коли ми їх трохи позбудемось, тоді зуміємо так повести збори, що вони дадуть нам і культурну розвагу, за якою радить т. Зельський деінде шукати.

Трапляються часом і малі промахи Головної Управи в виборі й складанні матеріялу на Загальний Збір, от як н. пр. минулого року, що накопичено чимало матеріялу (як бурса, стипендійний фонд, варстати праці), пересудженого вже на сходах Відділів і без жадного вигляду на позитивне поладнання його.

Маймо надію, що по останнім гіркім досвіді, ми вже більше тих помилок не повторимо!!!

Іван Білогус.

ДО ЧИТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПРАЦІ НАШИХ ЧЛЕНІВ. *)

(Потреба культурної праці в наших організаційних клітинах. — Вивчення говорів і рідної літературної мови. — Правописна анархія. — Правописний конгрес.)

Від деякого часу розвелася на сторінках нашого органу жвава дискусія про потребу культурної праці в нашому Товаристві, про потребу цієї праці серед найширшого загалу наших членів.

Частину цієї праці вело давніше наше Товариство й веде сьогодні; бези її й ведуть деякі наші відділи та окремі члени. Якщож усе ще таки підносяться в нас голоси про потребу культурної праці, то їх винидає конкретно розуміти так, що дотеперішню цю нашу працю треба безпереривно поширювати, поглиблювати та обгаачувати новими її ділянками.

Голоси за продовжуванням культурної праці походять не тільки від окремих наших членів чи співробітників „Учительського Слова“, але й від поважних наших спільнотних установ. На останній нашій конференції в дні 13 січня ц. р. внали з уст референта Головної Управи слова заохоти до культурної праці на місцях. Він і подав рівночасно чимало конкретних проєктів такої праці. Промовці на цій конференції, хоча вона мала виразне господарсько-економічне наставлення, присвячували також чимало уваги культурним питанням у розвитку нашої організації. І колиб так із усіх тих гарних проєктів, видвигнених нераз нашими референтами, промовцями на організаційних нарадах і співробітниками наших видань перевести в життя тільки яку третю-четверту частину, рух у нашій організації ожививсяб поважно, а наша рідна культура обогатиласяб не одною цінністю.

*) Порушена в статті т. Ющишина справа одностайної літературної мови української й одностайного правопису дуже важна й на часі. В зв'язку з новими науковими програмами приступить шкільна влада до видавання нових українських підручників для всіх категорій і степенів шкіл. Отже булоби добре, якщоби український нарід по лівому боці рижської лінії міг здобутися на одностайний правопис і літературну мову. Влада повиннаби з тим фактом рахуватися і витягнути з цього конкретні внески. — Редакція.

Кожний новий проєкт обогачення нашої культурної праці якоюсь новою ділянкою тоді тільки важний і цінний, якщо він реальний і на часі. Саме я бажаю тут до низки цінних проєктів, видвигнених уже давніше, докинути й свій, правда, не новий, але важний із національного погляду та дуже на часі.

Маю на думці вивчення нашої рідної, народньої та обогачування й творення літературної української мови.

Справа незвичайно важна. Вчительство може віддати тут великі послуги ідеї розвитку літературної української мови, українській культурі. В тяжкій історичній хвилині, коли для заховання національної індивідуальности й єдності нашого народу стає рідна літературна мова найважливішим засобом оборони його прав на існування, вивчення рідної мови й праця над створенням літературної мови стає найпочеснішим обов'язком кожного свідомого громадянина й інтелігента.

Про ту справу пише найбільше в нас авторитетна людина проф. др. Іван Огієнко, видавець і редактор „Рідної Мови”, так*): „Ми не знаємо своєї літературної мови. Багато причин зложилися на те, але й не остання з них: ми не вчимося своєї літературної мови. Не вчимося так, як учимося інших наук — пильно й постійно. Гірше того. Ми звичайно й не відчуваєм природної потреби вчитися своєї рідної мови, бо все й усі вважаємо, що добре її знаємо й без науки. Інших мов — учимося, свою й без науки знаємо... Кожний український інтелігент, чи то з середньою чи вищою освітою, звичайно має деякий запас із різних наук: гуманітарних, природничих, математичних. Цебто, — духово орієнтується в тім житті, що його оточує, не зле. А часом із самопевністю говоримо „від науки” про найрізніші речі, але знову — тільки не з обсягу рідної мови. Хоча наукові працівники звичайно не мають у нас більшої поваги, проте, „йдучи за Європою”, ми любимо покликатися на наукові авторитети, особливо чужинецькі, для доказу своїх поглядів чи тверджень. Але признаних авторитетів рідної мови в нас нема, таких ми рішуче не визнаємо, бо кожний із нас сам „знає ліпше” всі питання рідної мови... Знає й не вчившись. Думка фахівця йому не потрібна”.

Таке відношення нашої інтелігенції до нашої рідної літературної мови доводить до дуже сумних наслідків. Про них пише так проф. др. Огієнко: „І гіркі наслідки того всего перед очима кожному, хто працює в цій ділянці. Наша літературна мова — хоча має невичерпане джерело перлин у живій своїй мові, невироблена, стан навчання її по школах ненормально низький, сама наука її не може похвалитися поважними працями, бо громадянство не заохочує своїх учених українців до праці”.

З такого невідрадного стану бачить наш шановний учений оди-

*) Проф. Др. Іван Огієнко: „Української літературної мови мусимо вчитися, щоб знати”. — Стаття в місячнику „Рідна Мова”, що виходить уже другий рік у Варшаві. Ч. 2, лютий 1933 року.

нокий практичний вихід: „Своєї літературної мови треба вчитися, якщо хочемо її знати, треба вчитися пильно й постійно, вчитися таксамо, як учимося всіх інших предметів. Мусимо раз уже позбутися того шкідливого погляду, ніби кожний із нас уже від самого народження знає свою мову, а особливої науки її не потребує”.

Даліше завважує шан. професор, що як у кожного народу, так і в нашого народу українського, є подвійна мова: нарічча та місцеві говори й одна літературна мова для цілого народу. Одну й другу відміну рідної мови треба пильно вивчати. Нарічча й місцеві говори вивчаємо на збагачення й творення літературної мови народу, а літературну мову на те, щоби мати можливість користати з найвищих духових скарбів народу, злитися з інтелігентною верствою свого народу та стати самому інтелігентним і культурним. Без основного вивчення літературної мови ніхто ще в світі не став інтелігентним і культурним. *)

В нас є вже, слава Богу, своя літературна мова. Процес її вироблення пояснює проф. др. Огієнко так: „У кожного культурного народу літературна мова однаково повстає й однаково живе. Звичайно буває так, що одне якесь сильніше нарічча з відомих причин бере гору над іншими, з часом зростає, переймаючи ліпші вирази з різних говірок і так стає літературною мовою. В нас таким наріччам є наддніпрянська мова, київ-полтавська, мова перших наших новочасних письменників. Вона лягла в основу літературної української мови ще від кінця XVIII-го віку. І з цим мусимо раз уже погодитися, бо цеж звичайний процес у житті кожного народу. Київ і Дніпро — ото центр української літературної мови. Ми ніколи не матимемо доброї літературної мови, якщо не погодимось на одну її спільну основу. Бо цеж азбука повстання кожної літературної мови.

Сьогоднішній стан — продовжує проф. Огієнко — наддніпрянської літературної мови надзвичайно високий і треба відверто сказати, що в ділянці мови там просто чуда досягли. Працюючи часто в голоді й холоді, часом у нелюдських умовах, наддніпрянські письменники й робітники пера та вчені-патріоти, віддавши свої сили найціннішому скарбові рідної культури, за 15 останніх літ створили літературну мову такої величної вартости, що вона вже тепер сміло конкурує за першенство серед культурніших слов'янських мов. — Отже: „літературна мова віддавна вже є в нас, — це мова нашої митрополії, придніпрянська літературна мова. Іншим землям позостається одне: відкрито, щиро й доостатку прийняти її, визнати її єдину за свою „матірню” мову, а тоді станеться в нас подія величезної ваги, може своїми наслідками найбільша за всі останні події: цілий український нарід об'єднається спільною літературною мовою... Об'єднається духово в найціннішій скарбі своїм — у своїй літературній мові”.

На кінці своєї статті подає нам шановний професор такий

**) Про те, як вивчати народню (нарічча й місцеві говори) та літературну мову — ми помістимо в черговому випуску „Шляху” спеціальну статтю проф. д-ра Огієнко. — Редакція.

євангелський заповіт: „Але ми мусимо вчитися своєї літературної мови, коли хочемо знати її. Мусимо вчитися всі, міцно пам'ятаючи, що без пильної науки знати її не будемо. Бо нема знання без науки”.

Не менше важною справою, найважлишою для нас учителів, є питання одного, одностайного українського правопису. Поминаємо вже мовчки цей високо шкідливий факт, що ми сьогодні маємо вже кількадесять правописів і кожний із них „найкращий” та „найпрозумніший”. Кожний наш часопис, кожний письменник, редактор чи публіцист — це окремий для себе „авторитетний” правопис. Отже типова анархо-отаманія в культурній ділянці! Ця віковична трагедія в процесі об'єднання українського народу!! Але найтрагічніше становище вчителя в його щоденній праці. Дитина бачить щоденно газети, книжочки й свою шкільну читанку. Всюди „свій” правопис, усюди „своя” мовна й правописна „правда”. Де ж правдива правда? — звертається з повною надією дитина до найбільшого для неї авторитету — свого вчителя. Що він має відповісти, яке зайняти становище? Якщо він розумна й практична людина, то в сучасних реальних умовах повинен би сказати: „Дітотьки, правда в мені. Мій правопис найпрозумніший і найкращий! Пишіть так, як я вам кажу”. Це було б найлогічніше заокруглення нашої правописної анархії. Куди завів би нас цей шлях розв'язки питання нашого правопису?!! Мабуть туди, куди ми мовчки й безвільно всі прямуємо.

Чи крім сумної дійсности, що кожне видавництво в нас, кожний часопис і журнал, кожна редакція, кожна адвокатська канцелярія, кожний парохіальний уряд має „свій” правопис — нічого не повчає нас факт, що офіційні українські шкільні видання волинської шкільної кураторії мають „свій” правопис, а також видання львівської шкільної кураторії „свій”???... От до чого ми докотилися зо своєю анархією й отаманією.

Учительство протестує проти такого, хаотичного правописного стацу. Воно апелює до наших наукових та освітніх установ, щоби вже раз положили край тій анархії, тому педагогічному безглузду, якого мабуть ніде більше в світі немає! Воно погоджується з думкою фейлетоніста „Діла” Галактіона Чіпки про скликання правописного конгресу та вичищення авгівові стайні в нашому правописі. Вчительство радо возьме чинну участь у такому конгресі: причиниться до його скликання, та його праць!

Гонім із нашої рідної хати кожну анархію! Гонім і правописну анархію. Станьмо хоча в такій малій, але важній дрібниці, згідні й солідарні. Станьмо практичні й розумні! Станьмо раз уже нацією, що розуміє себе і в великих і дрібних справах.*)

Іван Юцишин.

*) В чергових випусках „Учительського Слова” міститимем далші статті т. Юцишина на теми одганізованого вивчання рідної літературної мови.
Редакція.

ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ОСВІТНІЙ КОМІСІЇ СОЙМУ.*)

Дня 18 січня ц. р. виголосив посол т. Великанович велику промову в освітній комісії сойму про українське шкільництво в Польщі. — Бюджет Міністерства Освіти виносить на 1934—35 рік 311.182.530 зол. Із тої великої суми призначено ледви 63.400 зол. на Український Науковий Інститут у Варшаві, по 1000 зол. на Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові та втримується всего 123 народніх і середніх українських шкіл у цілій Польщі. Тут уже наглядне величезне покривдження на полі шкільництва українського народу, що становить $\frac{1}{5}$ населення цілої держави.

Як виходить із промови посла т. Великановича, то нормальний розвиток шкільництва в Польщі, зокрема народнього, поважно заломався. В 1930—31 шкільному році було в Польщі 11.246 народніх однокласових шкіл, а 6 травня 1933 їх цифра замість змаліти на кілька тисяч, підвищилася на 114. Зате 6-класові школи піднеслися впродовж останніх 4-ох літ ледви на 30, а 7-класові на 20 шкіл. Стан учительства в 1930—31 році виносив 67.981, а на 1934—35 рік передбачується 63.523, себто на 1.459 менше, замість на 3.500 кожного року більше.

Бюджет на освітні справи з ділянки народнього шкільництва змалів від 1930—31 року на 75.951.000 зол. Число шкільних дітей у 1930—31 році виносило 4.096.000, а з них 840.000 дітей не користало з нормальної шкільної науки. На 1934—35 рік буде 5.170.000 дітей. Коли взяти на увагу назначене число вчителів і приділ на кожного з них по 60 дітей, то передбачується, що в майбутньому шкільному році 1.178.000 дітей лишиться поза школою. Самозрозуміле, що між тими дітьми поза школою буде найбільше українських дітей, головню з Волині, Полісся, Холмщини, Підляша і гірських околиць південної Галичини. Статистика циферного відношення шкіл, учителів і учнів між містами й селами, головню на територіях заселених українським населенням, виказує величезне покривдження сіл у порівнанні з містами. В той час, коли міста мають по 8 і більше вчителів по школах, то по селах маємо пересічно одного або двох учителів, на яких припадає найменше по 70 дітей. Також під організаційним оглядом українські села в високій мірі покривджені. Шкіл другого щабля (6-класових), потрібних для переходу до середніх шкіл, є ледви $1\frac{1}{2}\%$ загалу шкіл. Зате обдаровано наші села головню школами найнижчого організаційного типу й їх цифра виносить 92.4%, коли рівночасно цифра шкіл 2-го й 3-го щабля (6- й 7-класових) доходить ледви від 0.6% до 1.9%. По містах ті цифри виглядають зовсім навідворот. Шкіл 2-го й 3-го щабля є по містах 89.7% а першого щабля ледви 10.3% (головню на передмі-

*) З промови посла т. Великановича, виголошеної на засіданні освітньої комісії сойму в дні 18 січня ц. р. та передрукованої в „Ділі“ ч.ч. 17, 18, 19 і 20 в днях 22—23—24 і 25 січня 1934.

стях). Є навіть громади в українських повітах, де українські діти в 35% взагалі не мають жадної школи.

Знаменне циферне відношення дітей, що користають із викладу польського, українського чи утравістичного. А саме: в 1927—28 шкільному році польські діти користали з польської школи в 97.71%, а українські діти з української школи в 27.34%. Лише 0.12% польських дітей користало з української школи; зате 30.59% українських дітей користало з польської школи. З утравістичної школи користало ледви 0.75% польських дітей, а 42.01% українських дітей. Це відношення змінилося різко, як засвідчують автентичні урядові джерела, в 1930—31 шкільному році. В тому часі було в Польщі всего 123 народніх шкіл із українською викладовою мовою. Польські діти користають із польського викладу в 99.5%, а українські діти з українського викладу вже тільки в 3.5%. Отже 54.49% українських дітей мусять користуватися лише польською школою, а лише 0.02% польських дітей українською школою. Відношення до утравістичного викладу остало незмінене. Зваживши, що утравістичні школи є властиво польські, а також, що до українських шкіл дають переважно польських учителів, що в численних випадках зовсім не знають української мови, то мусимо ствердити, що українська викладова мова тратить щораз більше свої права в народніх школах.

В дальшій частині своєї промови розглядав посол т. Великанович процес занепаду народніх шкіл із українською викладовою мовою на підставі закону з 31 липня 1924 року. Обговорював відношення шкільної й адміністраційної влади до законної боротьби українського народу в обороні свого шкільництва, прав рідної мови й культури. Помилки в цій ділянці або й свідомо зла воля доводять до таких прикрих подій, що наносять велику шкоду справі освіти. Прикри ці події з-окрема для самого українського народу, бо вони спричинюють шкідливі репресії на найневинніші слої нашого громадянства та не розв'язують хочаби й у найскромнішій частині наших шкільних і виховних потреб.

Не поминув у своїй промові т. Великанович також справ середнього, фахового й вищого шкільництва. Вимагав від уряду заснування відповідного числа українських гімназій та ліцеїв і допускання нашої сільської молоді до міських 6-и й 7-и класових народніх шкіл, щоби вможливити їй перехід до гімназій і фахових шкіл. Державних фахових українських шкіл нема взагалі. Цю помилку треба безумовно направити. Спеціально підкреслив необхідність негайного заснування українського університету ві Львові та справедливої поведінки університетських властей у припинанні української молоді до вищих шкіл.

Повертаючи в дальшій частині своєї промови ще раз до справ народнього шкільництва, протестував посол т. Великанович проти використання педагогічних кличів регіоналізму на розбивання національної й культурної єдності нашого народу, як це н. пр. діється на Волині або на Лемківщині.

Про шкільну адміністрацію й учительство народніх шкіл на

території нашого рідного краю говорив так: „Шкільна адміністрація стратила зовсім свій громадянський характер, а з-окрема українське громадянство позбавлене якогонебудь впливу на шкільну державну адміністрацію. В цілій Польщі маємо ледви двох візитаторів-українців для середніх шкіл, та не маємо на пару сот інспекторів ні одного українця. При назначеннях учительства в дуже малому числі бере влада під увагу прохання українських учительських кандидатів, а нашим школам і громадам накидає вчителів-поляків, що дуже часто зовсім не знають української мови, або відносяться вороже до українського народу, поборюючи навіть національну назву нашого народу — „український“. Загалом польське вчительство в численних випадках ображує українську національність серед шкільних дітей і громадянства та своїм нетактовним поведінням викликає негодування в нашій суспільності. Промовець обговорював методи поведінки влади з українським учительством, головни шкільних інспекторів та видалювання його різними способами з посад. Накінці ствердив, що кожного року число безробітних учителів збільшається на 4.500 людей, а між тим великий відсоток українців. Нині вже є около 15.000 безробітного вчительства!!

Чимало уваги присвятив т. Великанович у своїй промові праву українського народу на приватне та домашнє навчання своїх дітей. Не поминув також мовчки важних справ нової організації шкільництва та нових наукових програмів, навітлюючи їх із становища виховно-освітніх інтересів українського народу.

Відповідаючи всім промовцям на освітній комісії сойму, нишній Прем'єр і Міністр Освіти Польщі Єнджеєвич висловився про українські потреби в ділянці шкільництва, виховання й освіти такими словами: „Про шкільництво меншин, спеціально українське, я не говорив сьогодні рано тому, що в цій ділянці ніщо не змінилося. Проблема українського шкільництва є справою особисто для мене болючою тому, що сам, вихований на Україні, знаю український нарід і мову та близькими мені є його таланти. Ніхто мене хиба не посудить, що маю нехить до того народу. Збираємо нині пледи зроблених давніше з обох сторін помилок. Нині бувби може час на поправу їх, на занехання гострої боротьби на національно мінаних теренах і на згідливе співжиття. Низка моментів утруднює поладу цієї проблеми. В великій мірі втруднює її передовсім тактика українських партій. Саботажі, шкільні страйки, нищення державних відзнак та шкільного інвентаря не поладжують хочаби найслушніших вимог. Цілий ряд панів із українського громадянства — хоча би приявних тут на сали — і ряд українських партій протиставилися гостро тим методам боротьби. Може панове зволіять і вадалі енергійно впливати в тому напрямку на своє громадянство. З боку уряду є добра воля, але самої її не досить. Надзвичайно багато залежатиме від постави українського громадянства. Тільки що я ще раз казав перепрацювати цілий комплекс питань, зв'язаних із українським шкільництвом, щоби могли *sinae ira et studio* обміркувати, які зміни в тій ділянці можнаби зреалізувати“.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ ПРО УРЯДНИЧИЙ КОНГРЕС.

„Kurjer Lwowski” з 25 січня 1934 р. ч. 23 А) подає про нього такі висновки: „Здавалосьби, що делегати державних урядників на своєму Конгресі, що відбувся 21 січня ц. р. у Варшаві, виконають нагальний наступ на нові норми вивінування, що обов'язуватимуть від 1 лютия 1934 р. Та хоча цей Конгрес ухвалив домагання нового встановлення платень, затримання емеритальних прав і родинних додатків, то всеж таки не станув він доцільно в обороні загрожених обнижкою поборів”.

„Gazeta Warszawska” стверджує, що під висловами критики й ухваленими внесками скривається — компроміс.

„Компромісовість резолюцій — пише „Gazeta Warszawska” — виявляється в незаатакуванні дуже високих норм і ще вищих функційних та спеціальних додатків, із котрих користати-ме тільки еліта бюрократії. Через це доцільність Конгресу похоронено. Бо при задержанні високого вивінування, родинних додатків і загального авансу еліти бюрократії зросте загальна сума, призначена в бюджеті на урядничі пенсії. Тим способом Конгрес дав урядові в руки зброю проти своєї ухвали через те, що ці ухвали підривають рівновагу бюджету та побільшилиби його недобір.

Що торкається речинця конгресу, то „Gazeta Warszawska” робить про нього такі висновки: Не тільки зміст ухваленої резолюції, але також і речинець Конгресу доказує, що зорганізовано його на „ніби”. Бо чи можна признати за правдиву акцію скликання Конгресу на тиждень перед введенням у життя нових декретів, коли все до цього введення було вже приготоване? Референти Конгресу нарікали, що дозволено їм познайомитися зо змістом декретів ледви на 2 дні перед їх оголошенням. Правда, це було за скочення; але, що від оголошення минає 3-ій місяць, тому дивним є, що не скликано Конгресу, чи взагалі не пороблено ніяких заходів зараз у падолисті або грудні. Чому отже так пізно Конгрес вийшов становище урядничих організацій супроти панштету, який подався йому вже 1-го лютия? З уваги отже на це, доцільнішим булоби цього Конгресу не скликати. Провідники союзу урядничих організацій могли стати на становищі, що урядник не повинен критикувати уряду, але прийняти без спротиву те, що уряд визнає за добре. З уваги на приналежність подавляючої кількості урядників до проурядового сторонництва — таке становище союзів булоби політично-логічне й зрозуміле. Але, на жаль, провідники союзу урядничих організацій із одного боку не хотіли спричинювати урядові труднощай, а з другого хотіли доказати урядничим масам, що роблять „щось” у їх обороні. Фактично не роблять вони нічого. Треба було скликати Конгрес тоді, коли ще уряд пригадувався над речинцем введення нових платень. Такий момент був перед святами. На жаль, тоді рада службовиків сиділа тихо.

При спізненні скликанні Конгресу треба було перевести домагання відсунення речинця введення в життя декретів про вивінування. На випадок успіху цього домагання можнаби було подумати

про переведення в цих декретах відповідних змін. Конгрес цього не зробив, а навіть не піддав під голосування ніякого внеску в тім напрямку, а тільки ухвалив протест. Це є політика. Політика не заводова, але політична й особиста, а як така, цікавить вона не тільки самих урядників, але й ширшу публічну опінію”.

3 ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

А) ГОЛОВНА УПРАВА.

Головна Управа відбувала свої засідання в днях 1—2 листопада 1933 та 12 січня 1934.

Засідання відбувалися в приватності всіх членів Головної Управи. Предметом нарад на першому засіданні були такі справи: 1. Дирекційне звіdomлення: а) організаційне, б) бібліотечне, в) педагогічної поради, г) господарське, г) редакційне. 2. Звіdomлення Контрольної Комісії. 3. Інструкція для делегатів та люстраторів Відділів. 4. Приєднування вчительства в члени Товариства. 5. Становище Головної Управи до справ неполаднаних останнім Загальним Збором. 6. Правильники праць Головної Управи, Дирекції й Контрольної Комісії. 7. Справа вчительських міжорганізаційних зв'язків. 8. Позашкільна освітня праця вчительства. 9. Конференція делегатів Відділів ВПУВ.

На другому засіданні ввійшли в програму нарад Головної Управи такі справи: 1. Звіdomлення Дирекції: а) організаційне, б) редакційне, в) видання пропагандивної брошури, г) виготовлення програмів навчання, б) господарські справи, д) купно площі в Ворохті. 2. Звіdomлення Контрольної Комісії. 3. Проект прелімінара прибутків і видатків Тов-а на 1934 рік. 4. Проект організації „Стипендійного Фонду“. 5. Реорганізація повітових наших клітин у зв'язку з новими шкільними обводами. 6. Речинець і програма чергового Загального Збору Товариства.

В своїх звіdomленнях так Дирекція як і Контрольна Комісія дала основний погляд на цілість діяльності та праць Товариства. З організаційного звіdomлення виходить, що тепер має ВПУВ. 2009 членів, що точно сповняють свої членські обов'язки та 29 Відділів, у яких розвивається нормальна й дозволяюча організаційна праця. Зокрема Контрольна Комісія ствердила в своєму звіdomленні, що вся господарка Товариства ведеться правильно а навіть зразково. При обговорюванні справ „Оселі“ поручила Головна Управа Дирекції влаштувати в цьому році „пробний зимовий сезон“ та розписати конкурс на управителя „Оселі“. Важні ухвали винесла Головна Управа про справи не погаджені останнім Загальним Збором. І так: а) З метою оснування „Стипендійного Фонду“ доручено т. Стельмахові опрацювати основний реферат і надрукувати його на сторінках „Учительського Слова“, як матеріал до дискусії на сходах Відділів. б) У бурсовій справі запала така ухвала: 1. „Розваживши всі думки членів Тов-а, виявлені в дописах, в ухвалах сходів Відділів та в промовах на Загальному Зборі, признала Головна Управа справу оснування бурси під фірмою Тов-а і з його фондів чи ві Львові чи в іншій місці нереальною. 2. Головна Управа не хоче спиняти виявленої охоти частини членів до оснування бурси і тому заохочує їх до дальшого обговорювання цієї справи в „Учительському Слові“, але в напрямі організування окремого бурсового товариства чи кооперативи. в) До варстатів праці зайняла Головна Управа таке становище: Тому, що дотеперішня дискусія в „Учительському Слові“ не дала конкретних проектів, вважається ця справа незрілою до мериторичного погадження, але дальше дискусійною. г) Учительська Каса. — Головна Управа пригадає загальні членів, що цього річний Загальний Збір „Учительської Каси“ ухвалив для всіх членів цієї встанови обов'язкову вплату щомісячних односторонніх ошадностей. Уже перед оснуванням „Учительської Каси“ ухвалив Загальний Збір ВПУВ. обов'язуючу засаду, що членом „Учительської Каси“ мусить бути кожний член ВПУВ. Сто-

ючи на становищі цього здорового для загалу членів Тов-а корисного принципу, взиває Головна Управа членів Тов-а ВПУВ, що ще дотепер не є членами „Учительської Каси“, щоби негайно вписалися та вплачували до неї щомісячно найменше однозолотову оцадність.

Наша В.П.У.В. є дальше членом „Міжнародної Федерації Вчительських Товариств“ у Парижі та „Федерації Вчительських Організацій Слов'янських Народів“.

Т. Котовичеві доручила Головна Управа виготовити проект реорганізації Відділів у зв'язку з новими шкільними обводами та подумати навіть над евентуальною зміною статуту в тому напрямі.

Постановлено закупити в Ворохті в сусідстві „Оселі“ свіжу площу на південному склоні Ребровача. Виконуючи цю ухвалу, Дирекція закупила цю площу за 2500 зол. і заінтабулювала на власність Тов-а.

Головна Управа прийняла до відома, що з ініціативи Редакційної Комісії працює при Тов-і Програмова Комісія, зложена з представників ВПУВ. й „Учительської Громади“. Проекти програмів навчання мають бути готові на 31 січня 1934. По перестудіюванні їх та переведенні кінцевої редакції подасть їх Тов-о на розгляд шкільної влади.

Цьогорічний Загальний Зїзд Тов-а постановлено скликати на початку літніх шкільних ферій.

Б) ДИРЕКЦІЯ В. П. У. В.

Конкурс на управителя Оселі у Ворохті.

Умови: Петент (ка), вчительського звання, мусить посідати знання ведення книговодства й зложити кавцію або кавційний вексель вартости 1090 зол. Платня після кожнорічної умови. Крім цього дістане опал на канцелярію, в сезні одну кімнату, поза сезоном 2 кімнати й кухню, кусок орного городу, поза сезоном пивницю і вказану частину економічного будинку. Речинець вношення оферт по кінець березня ц. р.

Обіжник Дирекції в справі вплачування членських вкладок. — Дирекція Т-ва ВПУВ. пригадує Управам Відділів, що висилку виказів і зібрані членські вкладки належить пересилати кожного місяця одночасно. Обраховування зібраних вкладок на вказах і висилання квот чеками треба переводити згідно зо сумою, поданою в вказах.

Перетримування виказів і членських вкладок наражує членів не тільки на стримування висилки їм видавництв Т-ва, але й позбавлює їх права користування зо свідчень Т-ва. В інтересі самих членів є вирівнати всі залежлості по кінець кожного року якнайкорше.

Емеритів, що в часі чинної служби не належали до Т-ва, не можна приймати до організації та побирати від них членських вкладок без попередньої згоди Головної Управи.

Не можна побирати членських вкладок без згоди Головної Управи також і від тих членів, що залягають у членських вкладах більшими квотами. Такі члени обов'язані зложити наперед письмєнну заяву, що залеблі членські вкладки впають ратами на протязі кількох місяців, а біжучу членську вкладку вноситимуть точно кожного місяця.

Обіжник Дирекції в справі чергових Загальних Зборів Відділів В.П.У.В. — Дирекція взиває всі Управи Відділів В.П.У.В. скликати в найближчих місяцях лютні, а найдальше в березні 1934, чергові Загальні Збори своїх Відділів по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. План діяльності на поточний адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й конференції ві Львові на період 1934—35 року; 7. Біжучі справи й внесення.

Звертаємо увагу всім Управам Відділів В.П.У.В., що згідно з § 27-им статуту, „все діловодство Товариства замикається шо року з днем 31 грудня н. ст., а з днем 1 січня починається новий адміністраційний рік“.

Звідомлення з Загальних Зборів Відділів, списані виразно й ядерно, з наведенням винесених ухвал і переведених виборів, належить присилати Дирекції в двох однозвучних примірниках (один для організаційного відділу Дирекції, а другий для редакції „Учительського Слова“).

Завважається, що всі повідомлення про Загальні Збори чи сходи, призначені до опублікування на сторінках „Учительського Слова“ (писані чітко на одній сторінці), належить присилати Дирекції безумовно перед днем 15 у місяці, бо в тім дні віддає редакція матеріали до друкарні. Матеріали прислані по 15-ім, можуть бути поміщені щойно в черговому випуску „Учительського Слова“.

Обіжник Дирекції в справі висоти членської вкладки в місяці січні 1934.

— Покликаючися на аналогічний Обіжник у ч. 12-ому „Учительського Слова“ з грудня 1933 року на стор. 310-ій, Дирекція пригадує всім членам, що не зіплатили в грудні м. р. тринадцятого золотого на запас „Фонду посмертних допомог“ згідно з постановою § 2, буква б) Правильника „Фонду посмертних допомог“, зробити це безумовно в місяці лютий ц. р. Тим чином для тих членів членська вкладка виноситиме в лютий ц. р. 4.50 зол.

Для всіх інших членів, що зіплатили в грудні м. р. тринадцятого золотого на запас „Фонду посмертних допомог“, членська вкладка в місяці лютий ц. р. виноситиме 3.50 зол.

Обіжник Дирекції в справі статистичних дат про допомогові фонди.

— В цілі зладження перегляду ділання допомогових фондів (підручних кас) Відділів і дальшої розбудови цієї діянки владжен „взаємної помочі“ просимо всі Управи Відділів по можності найскорше й докладно дати Дирекції Т-ва звідомлення по таким питанням:

1. Коли оснований у Відділі допомоговий фонд (підручна каса).
2. З яких фондів основано підручну касу (висота щомісячних вкладок на підручну касу, кілька членів і як довго їх платили, який це був приблизно відсоток загалу).
3. Цифрові дані про зріст цього фонду по кожнім році існування Каси.
4. Засади орудування фондами Каси й видавання допомог (себто правильник Каси або замість нього обов'язуючі постанови в справі влат і виплат ощадностей, висоти допомог, рат сплати і пр.).
5. Розміри дотеперішньої помочі членам (кілько окремих осіб користало з допомог, по кілько разів, кілько ще ні разу не користало).
6. Як сплачують члени видані допомоги (кілько членів і на які квоти завели довіря або з інших причин не зіплатили довгів; які квоти пропали).
7. Хто і як завідує Касою, де приміщена кожночасна готівка і як висока вона буває.
8. Всякі інші висновки з дотеперішніх успіхів праці, практичні завваги й поради для других Відділів; також думки про потрібні зміни.

В) ВІДІЛИ В. П. У. В.

б) Скликають збори і сходи.

Золочів. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. відбудеться дня 2-го лютого 1934 року в 11-тій годині в домівці „Української Бесіди“ в Золочеві по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Плян діяльності на поточний адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Звідомлення зо Зїзду голов; 7. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції на період 1934—35 року; 8. Біжучі справи й внесення.

Коломия. — Звичайний Загальний Збір Відділу В.П.У.В. відбудеться в Коломийі дня 11 лютого 1934 в домівці „Народнього Дому“ при вул. Костюшка 23, в 10-ій годині ранку по такій програмі нарад: 1. Відкриття нара-

ди, 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору, 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії, 4. Вибір Управи й Контрольної Комісії, 5. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції на 1934 рік, 6. Плян діяльності на новий адміністративний рік, 7. Біжучі справи і внесення.

По Загальному Зборі відбудеться в великій салі „Народного Дому“ Чайний Вечір із товаришескими забавами. На цей Вечір запрошує Управа Відділу всіх П.Т. Членів із родинами. Члени можуть вводити з собою гостей. Для всіх учасників обов'язує spacerовий стрій.

Калуш. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Калуші відбудеться дня 11 лютого 1934 по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії. 4. Вибір нової Управи й Контрольної Комісії. 5. Плян діяльності Відділу. 6. Біжучі справи і внесення.

Самбір. — Звичайний Загальний Збір членів Відділу в Самборі відбудеться дня 14 лютого 1934 в власній домовіці при вул. Замойського 7, в 10-й годині ранку. На Зборі буде делегат Головної Управи.

Перед Загальним Збором відбудеться засідання Управи Відділу в 8.30 год. ранку в приваті делегата Головної Управи.

Сокаль. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Сокалі відбудеться дня 15 лютого 1934 в домовіці Товариства „Бесіда“ в 11.30 годині перед півднем із таким порядком нарад: 1. Відкриття наради. 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору. 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії. 4. Вибір нової Управи й Контрольної Комісії та делегатів на всі Збори й Конференції Товариства в 1934—35 році. 5. Плян діяльності Відділу на поточний адміністративний рік. 6. Біжучі справи і внесення.

Перемішляни. — Загальний Збір Відділу Тов-а „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“ відбудеться дня 1 березня ц. р. в годині 2-й пополудні в Яничині зо звичайним порядком нарад.

Рава Руська. — Загальний Збір Відділу В.П.У.В. в Раві Руській відбудеться в неділю дня 11 лютого 1934 р. в 10-й год. в домовіці Філії Т-ва „Прогресивіта“ („Народний Дім“) з такою програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору. 2. Відчитання протоколу з попереднього Загального Збору. 3. Звідомлення уступаючої Управи й Контрольної Комісії. 4. Плян діяльності на поточний адміністративний рік. (Референт Ж. Олексин). 5. Вибір нової Управи Відділу. 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції у Львові на 1934—35 рік. 7. Біжучі справи й внесення.

Рогатин. — Черговий Загальний Збір Відділу відбудеться дня 11 лютого 1934 в год. 14-й (2-й попол.) в поміщенні прив. 7-кл. народної школи „Р. Ш.“ (П. поверх) в Рогатині, по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Плян діяльності на поточний адміністративний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й конференції ві Львові на період 1934—35 року; 7. Реферат; 8. Біжучі справи й внесення.

З огляду на актуальні й дуже важні справи прохається о визначну участь у Загальному Зборі. Не повинно бути ні одного члена, який злегковажив собі цей обов'язок.

Найбільшим змаганням Товариства в сучасний мент є згуртування всього вчителства в своїй становій організації. Тому запрошуємо на оцей Загальний Збір також усіх Товаришів (-ок) нечленів у тій ціллі, щоби вписалися в члени. Товариші (-шки), які відпали від Товариства тому, що не були в силі сплатити залеглостей, можуть вписатися поновно до Товариства на правах, які означає новий статут § 20 уст. 2 і § 19 правилника, тоді виплачу-

ють лиш вписове 4 зол. і вкладку за біжучий місяць, а всякі залежності відпадають. Отже є дана можливість всім Товаришам (-кам) вступити в члени Товариства й зміцнити його морально й матеріально, щоби воно служило взаємодопомогою кожному членові, як попаде в нещастя або скрутне положення. Хто би ще тепер ходив особняком поза Товариством, того всі Товариші-члени будуть уважати за несолидарну й нездисципліновану одиницю, яка жие в егоїзмі й поза свій загумінок не бачить світа. Усіх Товаришів-членів прохаємо морально вплинути на своїх сусідів, які ще не є членами, аби негайно ними стали.

Львів. — Ширші сходи членів львівського Відділу В.П.У.В. відбудуться в п'ятницю 2 лютого 1934 в 10-ій годині ранку в домівці Товариства при вул. Якуба Стшеме 11 по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради; 2. Відчитання протоколу з останніх сходин; 3. Реферат про письменні вправи дітей; 4. Навчання рідної мови в II-й і V-й класі народніх шкіл; 5. Заснування „допомогового фонду“ при Відділі; 6. Заснування „гуртка мово- й українознавства“; 7. Біжучі справи й внесення.

По сходинах відбудеться спільний товариський обід; місце обіду вкаже Управа Відділу на нараді. Запрошуємо членів язитися чисельно на сходинах і на обіді. — Управа.

Городенка. — Загальний Збір Відділу В. П. У. В. відбудеться в п'ятницю 2 лютого 1934 року в годині 11-тій в домівці „Бесіди“ в Городенці з такою програмою нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення уступаючої Управи: а) організація, б) каса, в) бібліотека, г) допомоговий фонд, ґ) посмертний місцевий фонд; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Звідомлення делегатів з Конференції голов і делегатів у Львові 13 січня ц. р.; 6. Вибір Управи Відділу, Контрольної Комісії і делегатів на 1934—35 рік; 7. Ухвалення висоти вкладки на 1934 рік; 8. Зложення пляну праці; 9. Внесення й запити.

Теребовля. — Загальний Збір Відділу В.П.У.В. в Теребовлі відбудеться дня 1 лютого 1934 року в 12-тій годині в місцевій бурсі з такою програмою нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Збору; 3. Звідомлення Управи; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Вибір нової Управи; 6. Вибір делегатів на Загальний Збір і всі конференції на 1934—35 рік; 7. Внесення й запити.

а) Відбули збори і сходи.

Збараж. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Збаражі відбувся дня 2 січня 1934 по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Вибір нової Управи; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й усі конференції Товариства в р. 1934—1935; 7. Справа однозолотої місячної ощадности; 8. Внесення й запити.

Збори відкрив голова т. Борщ у привяності майже всіх членів. Перед початком нарад згадав бл. п. Михайла Добротвора і бл. п. Єроніма Білинського, що в р. 1933 померли і попросив привітних встати з місць та 3-минутовою мовчанкою вшанувати пам'ять небіжчиків. Протокол із останнього Збору прийнято без зміни. В 1933 році числив Відділ 27 членів, у тому 3 емеритів. Поза організацією оставав тільки 1 учитель у чинній службі і 2 емеритів. — „Допомоговий Фонд“ виказав квоту 337.82 зол., з якої видавано членам зворотні підмоги. Управа відбула 2 засідання; на них означено речинець сходин і Загального Збору та одні сходи, на яких вислухано звідомлення з Загального Збору, відбутого 17-го червня 1933 у Львові.

На внесення Комісії Контрольної затверджено звідомлення і ухвалено довіря уступаючій Управі. На збільшення „допомогового фонду“ ухвалено складати місячно по 1 зол., як дальший уділ. В справі одно-золотої місячної ощадности поручено делегатам, щоби поставили внесення на Загальному

Зборі у Львові на примусове загальне місячне оподаткування по 1 зол. та поміщування цієї суми у Львові в „Учительській Касі“.

В склад нової Управи ввійшли: М. Борщ — голова, М. Заячківська — містоголово, А. Сава — секретар, А. Гірка — скарбник, Д. Савчук — бібліотекар. — Заступники: Дідик С. і Клим. Контрольна Комісія складається: з Кліма, Борака і Гринкевича, та заступників: Зілінського і Прокопчука. Мандат на Загальний Збір одержав Клим. Голова братиме там участь із уряду.

Збаращині до відома. — По думці постанови Загального Збору в дні 2 січня ц. р. платники стягатимуть кожному членові по 1 зол. місячно на збільшення допомогового фонду, а членські вкладки до Головної Управи ВПУВ. належить вислати щомісяця чеками. — Постанова обов'язує вже з днем 1-го лютого 1934.

Львів. — Ширші сходи членів львівського Відділу В.П.У.В. відбулися дня 4 грудня 1933 в домі Тов-а при вул. Якуба Стшеме 11 по такій програмі нарад: 1. Відкрив нараду голова т. Зелений. 2. Реферат про навчання в І-й класі на підставі нових програмів виголосив т. Бень. Дискусія над рефератом була оживлена й тягнулася понад три години. 3. Обмін поглядів на враження з програмових учительських курсів.

Дальший реферат „Про навчання в вищих класах на підставі нових програмів“ перенесено через спізнений час на чергові сходи.

В сходах взяло участь 21 членів.

Грибів. — Загальний Збір Грибівського Відділу В.П.У.В. відбувся дня 14 січня 1934 в приватності 7 членів, бо стільки дійсних членів має Відділ. Решта або перенесені або не платять членських вкладок. Діяльності в минулім році поза вплачуванням вкладок не було. З початку 1933 року було ще 12 дійсних членів. Члени нашого Відділу солідні в сповнюванні громадянських обов'язків. Усі в числі 12, були членами „Рідної Школи“, Тов-а „Просвіта“ у Львові, філії „Просвіти“ в Новім Санчі й врівняли там членські вкладки. На „Рідну Школу“, крім вкладок, вислано 43 зол.; на Українських Інвалідів 5 зол. Відділ мав у минулому році 647.50 зол. у приходах і 579 зол. у видатках. — В склад Управи Відділу вибрані: Вовк Ілля — голова; Нишота Андрій — заступник голови; Мерена Василь — секретар; Гуцалюкова Стефанія — член Управи. До Контрольної Комісії ввійшли: тт. Нишотова Марія, Янцур Микола і Гуцалюк Михайло.

Зборов. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Зборові відбувся дня 30 грудня 1933. Збір відкрив т. Молчко Павло. Відділ не виявляє жадної майже організаційної діяльності; вона обмежується до збирання членських вкладок. Над цією справою велася дискусія; Збір ухвалив, що всі залежності мають бути сплачені місячними ратами. В своїх промовах указували тт. Скоморовський і Наконечний на способи оживлення діяльності Відділу; т. Німчановський закликав до живішої позашкільної праці на місцях, головню в читальнях „Просвіти“. В склад нової Управи Відділу ввійшли: Німчановський Микола — голова; Молчко Павло — заступник голови; Гураль Гриць — секретар; Наконечний — скарбник; Скоморовський — бібліотекар. — По виборі Управи обговорювали члени місцеві справи Відділу.

Г) „УЧИТЕЛЬСЬКА КАСА“.

Дня 13 січня 1934 відбулося засідання Надзірної Ради Учительської Каси. Дирекція дала звіт з діяльності і предложила сирий білянс за рік 1933, провірений Контрольною Комісією. В нараді і дискусії стверджено додатні й відемні прояви в розвитку Учительської Каси.

Значний прибуток членів (1710 супроти 1416 в р. 1932), приріст вплачених уділів і запасного фонду та чистий зиск, який виказує сирий білянс за 1933 рік, — це додатні прояви, які свідчать, що Учительська Каса стоїть на певному ґрунті.

Замороження власного капіталу через неточність членів-довжників, між якими є такі, з яких муситься стягати довг в судовій дорозі, брак у загалу членів розуміння ваги дрібної ощадності, яка збільшалаби оборотовий капітал і в великій мірі моглаби здійснити ціллі Учительської Каси — це ті відемні прояви, які треба поборювати.

Тому Надзвірна Рада ухвалила для Дирекції такі директиви:

1. З огляду на інтерес загалу членів повинна Дирекція безоглядно стягати позички з неточних, а передовсім несовісних довжників.

2. Дирекція Учительської Каси повинна розіслати більшу скількість складанок П.К.О. на руки голов і платників Округних Відділів В.П.У.В. та просити їх, щоби або самі стягали від членів дрібну ощадність, або заохочуючи їх до неї, роздавали поміж них складанки. Це в великій мірі причиниться до зросту дрібної ощадності.

3. Позичку в Учительській Касі повинен дістати лише активний член, значить, такий, що правильно присилає дрібну ощадність, пр. 1 зол. місячно.

4. Член, який має і постійно збільшує в Учительській Касі свою дрібну ощадність, має дістати кожночасно, без ніяких формальностей, без ручителів і додаткових гваранційних заяв короткоречинцеву позичку в подвійній висоті своєї вкладки.

Пам'ятайте та не забувайте!

- 1) Що Учительська Каса є кооперативою українського вчительства.
 - 2) Що вже більше, як 300 членам помогла позичками.
 - 3) Що й Вас може заскочити потреба затягнути позичку.
 - 4) Що обов'язком членів Учительської Каси є помагати собі взаємно через достарчування своїй установі оборотового капіталу.
 - 5) Що оборотовий капітал достарчують члени:
 - а) вплаченням уділів,
 - б) дрібною ощадністю.
 - 6) Що тим більші і в більший скількості позички даватиме Учительська Каса, чим більший буде її оборотовий капітал.
 - 7) Що активним членом є лише той, хто своєю постійною дрібною ощадністю збільшує оборотовий капітал Учительської Каси.
 - 8) Що активний член матиме завсіди першенство в одержанні позички.
 - 9) Що Учительська Каса приймає, опроцентовує і виплачує вкладки (щадниці) так само, як всі більші кредитові установи.
 - 10) Що Ви самі повинні примусити себе заощадити місячно бодай 1 зол. в користь власну й суспільну.
 - 11) Що вкладка, яку Ви помістите в Учительській Касі, або позичка, яку дістанете в Учительській Касі — це ані жертва, ані ласка, лише взаїмна поміч, сповнення наказу власної й національної самооборони.
 - 12) Що треба вірити у власні сили, бо ділання навіть слабих, але скоординованих сил буває дуже велике.
- Розумніша гуртуюча приповідка „Громада — великий чоловік“, як розеднуюча „Моя хата з краю“. —

*

Знайте! — 1) Що число конта Учительської Каси в П. К. О. є 500.598 (або давніше: 412.543).

2) Що одною складанкою можна прислати навіть збірку, подаючи на оборотній стороні складанки спис осіб і їхні врати, без наліплювання значка за 30 гр.

3) Що посилающий має сам оплатити „Маніпуляційне“ П. К. О. 5 гр. від квоти не більшої, як 20 зол. (Від квоти більшої приймаємо кошт на себе).

4) Що на відповідь треба завсіди прислати значок за 30 гр.

5) За зворотом 50 гр. посилаємо що найменше 10 складанок.

6) Члени Учительської Каси (і В. П. У. В.), дістають щоденник „Діло“ по зниженій ціні 4 зол. місячно, коли разом з передплатою посилають до Учительської Каси 1 зол. на дрібну ощадність.

КУТОК ПРАВНОЇ ПОРАДИ Й ОБОРОНИ.

ТАБЕЛЯ
нового виміру службових поборів учителства народніх шкіл.

Група випіну- вання	Щабель	Кількіст. економ. додатків	Випіну- вання нетто 1/1 1934	Припа- юча гру- па	Вирів- наний додаток	До ви- плати 1/1 1934
X	б	—	160 44	X	—	160 —
		1	177 65	X	5 00	165 —
		2	191 32	X	20 00	180 —
		3	207 73	X	35 00	195 —
IX	a	—	176 09	X	—	160 —
		1	189 79	X	15 00	175 —
		2	206 18	X	30 —	190 —
		3	222 22	X	45 —	205 —
IX	b	—	187 83	X	15 —	175 —
		1	200 81	X	25 —	185 —
		2	217 14	X	40 —	200 —
		3	233 38	X	55 —	215 —
VIII	a	—	206 94	IX	—	210 —
		1	222 98	IX	—	210 —
		2	239 18	IX	10 —	220 —
		3	255 65	IX	30 —	245 —
VIII	b	—	221 74	IX	—	210 —
		1	237 66	IX	10 —	220 —
		2	254 10	IX	25 —	235 —
		3	270 51	IX	40 —	250 —
VII	a	—	251 07	VIII	—	260 —
		1	467 47	VIII	—	260 —
		2	283 84	VIII	—	250 —
		3	300 16	VIII	20 —	280 —
VII	b	—	273 55	VIII	—	260 —
		1	289 91	VIII	—	260 —
		2	306 22	VIII	25 —	285 —
		3	322 50	VIII	40 —	300 —
VII	c	—	295 61	VIII	15 —	275 —
		1	311 89	VIII	30 —	290 —
		2	328 13	VIII	45 —	305 —
		3	344 76	VIII	60 —	320 —
VII	d	—	317 94	VIII	35 —	295 —
		1	339 18	VII	—	335 —
		2	350 81	VII	—	335 —
		3	367 —	VII	—	335 —

Про мешканевий додаток від 1 лютого 1934. — На підставі отриманих інформацій — начальні влади доручили управам громад виплачувати вчителству мешканевий додаток у дотеперішній висоті, це є після ставок на день 1 січня 1934 р.

КУТОК ВАРСТАТІВ ПРАЦІ ДЛЯ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ.

ВІСТИ З КООПЕРАТИВИ „ШОВК“.

Ухвалою Загального Збору кооперативи „Шовк“ у Львові з дня 14 травня 1933 зістала перенесена ця кооператива зо Львова до Самбора, де находилася дотепер започаткована ткальня кооперативи. Дотеперішня діяльність.

молодої кооперативи „Шовк“ не могла йти справно через її розділення на Львів і Самбір — і як початкова не могла давати ще доходів а її дотеперішні керманічі вели її цілком даром для ідеї, в тій надії, що як вона розвинеться, дасть у себе приміщення і заробіток своїм, — нині безробітним — людям

Відтепер кооператива „Шовк“ знаходиться ціла в Самборі й опинилася в руках переважно народніх учителів, згуртованих у самбірському Відділі Тов-а „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“, що обов'язалася вести дальше кооперативу даром аж до часу, поки вона не буде могла за працю платити. — Дня 8 грудня 1933 року відбувся надзвичайний Загальний Збір кооперативи „Шовк“ при участі 31 членів, переважно народніх учителів. На тому Зборі зістала вибрана нова Управа й Надзвірна Рада. На чолі Дирекції стали вчителі Степан Сілецький, Ілля Стебельський і Остап Менцінський, емеритовані управителі шкіл. На чолі Надзірної Ради дотеперішній голова, професор Іван Филипчак, а заступником голови о. Іван Петрик, парох Вацкович. Краєм інспектором шовківництва й організатором шовківничих курсів вибрано дотеперішнього заслуженого діяча на полі шовківництва й автора підручника про шовківництво д-ра Богдана Гнатевича з Янчина, а інструктором для західної частини плекання шовківництва в нашім краю. Управителем ткальні зістав надальше Михайло Чухрай, а завідателькою магазинів п. Хмельникова.

Нова Управа кооперативи „Шовк“ звертається отсим до Всечеснішого Духовенства й ВП. Учительства, щоби своїми впливами заохочували наш нарід до поширювання плекання шовківництва в нашім краю.

За всякими справами проситься всіх годівельників і заінтересованих у шовківництві наших людей звертатися до Дирекції кооперативи „Шовк“ у Самборі, вулиця Замойського ч. 7 (Учительська Домівка).

За Надзірну Раду:

Теодор Кульчицький, секретар.

Іван Филипчак, голова.

НЕКРОЛОГІ.

† **Іван Цюпрак**, управитель школи в Старих Кутах. — Знов одна могила. Знов страта в рядах українського вчительства. Помер один із останніх наших могіканів. — Дня 6 січня ц. р. відійшов із наших рядів тов. Іван Цюпрак, управитель 7-ми класової школи в Старих Кутах. — Покійний родився 8 липня 1877 року в Збаражі, де ходив до народньої школи; по скінченні 4 клас гімназії в Тернополі, вступив до вчительської семінарії в Тернополі та покінчив її в 1896 р. Був найперше назначений учителем 1-о кл. школи в Базаринцях збаражського повіту. Потім учителював у Збаражі, Заруді, в Остапківцях (коломийського повіту), а звідти перейшов у 1912 році на управителя 4-класової школи до Старих Кут (Косівського повіту) і тут по 23-літнім побуті на становищі управителя школи покінчив своє життя.

Покійний тишився загальним поважанням та симпатією між усім громадянством, чого доказом були Його похорони в дні 9. І. 1934. Такого похорону, не було ще в Кутах. Саме громадянство Старих Кут приготувало похоронний похід, 4 священників, 2 хори, десятки вінків від усіх економічно-освітніх товариств, а навіть від товариства „Зв'язку Научицельства Польського“.

Іменем Учительського Збору школи, як і від тов. ВПУВ. попрощав Покійного на порзі школи при винесенні домовини, тов. Михайло Гоцко, якого зворушлива прощальна промова витиснула не одну сльозу з очей учасників похорону. В церкві виголосив промову о. др. Скобельський, що підніс заслуги Покійного та відповідальну роль народнього вчителя. По відправі панахиди двигнувся похоронний похід около 2000 душ на цвинтар у Кутах. При співі двох хорів зложено домовину Покійного в родиннім гробівці на вічний спочинок. Вже добре темніло, як скінчилися сумні похорони. По 38 літах учительської служби відійшов не до своєї хати, яку розпочав будувати собі на емеритуру, але до темного та холодного гробу.

Земля пером Тобі Друже, Іване, яку Ти так дуже любив!

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

ОРГАН
ВЗАЇМНОЇ ПОМОЧІ
Українського Вчителства

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ — ЧЛЕНИ ОТРИМУЮТЬ БЕЗПЛАТНО.

Чековеkonto в П. К. О. Варшава — 144.550.

Чековеkonto в П. К. О. Відділ Львів — 500.956.

Адреса Редакції й Адміністрації: Lwów, ul. Jakóba Strzemię, 11/II.

Телефон: 4-59.

Членська вкладка в місяці березні ц. р. виносить 3.50 зол.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОПАГАНДА.

РОЗДУМУВАННЯ НАД НАШОЮ ОСТАННЬОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ.

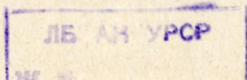
Вся річевість нарад Конференції Делегатів Відділів В. П. У. В. з 13 січня ц. р.,*) головню в їх теоретичній частині, не може стримати нас від висказання кількох завваг.

Перша торкається головню виступу кількох промовців, що висунули надто однобічні й чисті матеріялістичні програми, нехтуючи духовними цінностями, неначе несвоечасними. Реакція, викликана їх виступом, виявилася в промовах інших учасників конференції й засвідчила, що торкнено вразливих і... нержавих струн.

Бачили ми в історії воєн великі армії, в міцній дисципліні, вивінені зброєю, забезпечені грішми, як вони падали в боротьбі, коли втрачали силу духа, віру в свій ідеал. Вони йшли в розтіч, захищаючи лиш життя і навіть не думали ставати до нового бою. Найкращі на ділі постанови, зроджені сумнівом-зневірою, не можуть мати життєвої сили. Але навіть і тіж проєкти зневіренців, видвинені людьми віри, найдуть інший відгомін у наших рядах, кращі вигляди на успіх. Бо віра в Ідеал — це джерело енергії, вона родить чини, творить чуда.

Чергова конференція має вже реально розглянути кілька нових проєктів, покищо охрещених „матеріяльними”. Може й хибно охрещених цим іменням, бо-ж у суті все залежить від поставлення справи. Матеріяльні вони будуть, коли оцінювати їх по вимірах грошових вкладів і зовнішній матеріяльній вияві. Але не

*) „Учительське Слово”, ч. 2. з лютого ц. р.

в своїх завданнях-меті, можуть вони стати й високо духовими цінностями. Бо духові вартості складає, береже від життєвих спокус не лише говорене й друковане слово, жертвенна праця, плекання ідейних, культурних, мистецьких цінностей; силу духа бережемо, зміцнюємо й розростаємо й через матеріальні чини, коли лише вони свідомо наставлені на творення духових багатств. А матеріальна, несамолюбна жертвенність — це-ж безсумнівно виявляючих духових прикмет і вона вже сама різьбить шляхотно людський характер.

Отже не резигнувати нам зневірено з плекання духових вартостей, щоби розбудувати самі матеріальні, неухотворені влаштовування організації, лише плекати їх далі, поширювати їх більше, а побіч них розбудовувати ділянку доцільних матеріальних улаштувань для підтримки наших ідейних прямувань. Бо поміч товаришам, що втратять хліб або попадуть у злидні, доцільна й відповідаюча нашим силам, поміч членам у вихованні й вивінуванні дітей варстатами праці, це лише на перший погляд матеріальні справи... Це-ж поміч раненим у бою, це-ж формування нових кадрів наших наслідників, щоби не потонули в життєвому морі, не розбрилися степами. Чи це по глибокій суті „матеріальна” справа?

І чи ми булиб у силі довго й добре вести такі „матеріальні” діла, коли самі знехтували б нашу духову діяльність і від голоду наш дух змарнів і занидів?

Д. Стельмах.

ЗА МАЙБУТНЄ НАШИХ ДІТЕЙ.

I.

Від пару літ підносяться кличі в нашій становій органі „Учительському Слові”, як також на Загальних Зборах і конференційних нарадах делегатів Відділів В. П. У. В., щоби наше Товариство, головню ж його провід, зайнялося матеріальним положенням не лише самих учителів, але передовсім у ближчій і дальшій будучині їх дітей.

Деякі члени не здають ще собі справи з майбутньої реалізації тих матеріальних проєктів, не можуть сконкретизувати тих ідейних кличів у реальне діло, тільки бачать сучасне загальне зло, сучасну кризу, масове безробіття молоді інтелігенції, і нічого дивного, що тривожить їх думка про майбутню долю їх дітей. Інші члени в своїх працях за матеріальне забезпечення і поліпшення будучини своїх дітей представляють навіть проєкти, немов на око реальні — як творення варстатів праці в формі вчительських фарм, вчительських робітень або торговельних спілок, де вчительські діти ді-

стали би місце, зайняття — заробіток, — одним словом „посаду”, в розумінні, що вкорінилося в головах наших батьків із перед 50—80 літ.

Ті всі проєкти, по думці деяких проєктодавців, мало б реалізувати ідейно, організаційно й матеріально наше Товариство, по правді його провід. Що більше! По думці найновіших бажань, які ми чули на січневій конференції делегатів Відділів — теперішній провід Товариства повинен негайно, і то негайно застановити свої видавництва, спродати свої реальності, обмежити всі свої видатки до крайности, а за те купити 7—20 моргів поля, створити вчительську ферму й дати на ній зайняття вчительським дітям, що кінчають школи, роблять іспити, — одним словом добувають знання, але більше-менше того роду знання, яке маємо ми й наші батьки мали; воно давало державну посаду, забезпечуючи нам і нашим рідням сяке-такє життя. І зовсім слушно завважували деякі товариші на тій же конференції, що з нашими дітьми, з їх нинішньою освітою не багато вдіємо на фермі, де треба взяти за мотиву в городі або за грати в стайні; де треба взятися за тяжку фізичну працю в фабриці чи торговлі — всюди зо засуканими рукавами.

А тепер уявімо собі якєнебудь підприємство під управою централі нашого Товариства, підсилюване його фондами, здане на його опіку-журбу, на ближчу чи дальшу мету. Сейчас стає нам перед очима наша „Краєва Учительська Спілка” з її сумним кінцем, або різні державні монополії й підприємства з їх дефіцитами. По моїй думці, на такі нові експерименти наше Товариство при своїх обов'язках і завданнях не може піти, бо не має на цю ціль фондів, а хоча би члени ухвалою Загальних Зборів побільшили навіть і подвійно членські вкладки, то й тоді не може їх творити й ними господарити сама центральна Управа Товариства.

Із цього одначе не випливає, щоби провід Товариства замикався перед різними новими клічками й проєктами та обмежував свою діяльність до самого адміністрування дотеперішніх агенд. Але без жадних скоків і наглих експериментів у роді побажань — продати все набуте, а купувати щось нове (н. пр. морги землі). Провід Товариства може братися за саму організацію нових починів, подібно, як з'організував і зав'язав „Учительську Касу”.

Кожний признає, що Каса є для нас великим набутком і вигідним добродійством; але треба пригадати, кільки вона коштувала праці, приготувань і зусиль, поки вона стала самостійною, зовсім від матірнього товариства незалежною інституцією, з окремою зовсім управою, а одначе ідеологічно так тісно зв'язаною з матірнім пнем, як правдива доня своєї матери.

II.

В усіх згадуваних міркуваннях, покличах та проєктах пробигається одна загальна, додатна та співчуваюча прикмета, — жура, що буде з нашими дітьми, яка їх жде доля в будучім-невідомім, як повинна до цього питання поставитися наша станова організація, як повести роботу практично, щоби спільними з'усиллями, громад-

ською думкою та кооперативною працею створити діло, що хоча в частині сповнило би своє завдання в користь наших дітей. На цьому погляді — гадаю — всі ми будемо згодні; але не можемо погодитися щодо способу переведення задуманої ідеї в практичне діло, бо можемо поважно підкопати наше Товариство, або й зовсім розвалити нашу організацію. Фактом є, що переживаємо часи безкомпромісової конкуренції, бездеремонної ривалізації, просто часи безоглядної боротьби за існування, за життя-бит так цілих націй, як і одиниць одної спільноти. Подекуди вже нині, а ще в більшій мірі в недалекій будуччині втримаються на поверхні життя або й при самім житті одиниці-індивідуальності, що будуть наділені твердим характером, сильним інтелектом, дужим гартом волі і практичним життям.

До такого твердого життя мусимо ми призвичаїти і відповідно виховати свою молодь, — наших дітей, бо ж це є суцною правдою, що ми, педагоги через цілий час нашої професійної праці виховуємо чужі покоління, але не вміємо, не хочемо, не можемо чи не маємо часу виховати свої власні діти та приготувати їх до нинішніх обставин. Правда, ми поки-що не маємо ще своїх практичних середніх і високих професійних шкіл. Та вже маємо бодай зав'язок-початки нашого промислу, господарські й торговельні курси. Туди треба спрямовувати наші діти по скінченім офіційальнім праві або філософії. Такий скінчений правник або філософ, технік чи експортовець, замість сидіти на карку батьків і чекати на догідну посаду, повинен туди спрямовувати свою практику, до чого має замилювання й покликання. Кандидати на наші фарми повинні відбути курси в господарській школі „Просвіти” в Микованні та відбувати довшу практику в наших більших селянських або поміщицьких господарствах. Другі знов — скажім — торговельники, мають річний торговельний курс при Торговельній Школі „Просвіти” в Львові. Практику є вже де відбувати, почавши від сільської кооперативи, в місцевості батьків, аж до повітових союзів і Центросоюзу в Львові. Бо фактом є, що одною з причин упадку нашої „Краєвої Учительської Спілки”, був брак склепових, практичних, солідних і метких робітників. А нинішнє й будуче тверде життя вимагає від людини, що схоже жити, не тільки теоретичної освіти-теорії, але також тяжкої практики, великої солідности й незвичайної меткості.

На вироблення з наших дітей такого типу людини-громадянина повинна прийти в поміч батькам наша організація, або своїми практичними радами-вказівками або матеріяльними підпомагами біднішим батькам. Товариство повинно негайно творити й з'організувати стипендійний чи допомоговий фонд і приходити з допомогою на докінчення й заокруглення студій і практики в краєвих або закордонних варстатах і фабриках.

III.

Приготовляючи от-так наших дітей до майбутнього життя, мусимо також рівночасно й рівнорядно подбати про організування й творення для них варстатів праці, одначе не під проводом Голов-

ної Управи й фірмою централі, на що я вже дав аргументи вище. По моїй думці тут повинна бути децентралізація; Відділи повинні давати ініціативу в себе (на зразок Коломиї з її „Торговельною Спілкою“, або Самбора з „Шовком“). Їм найкраще приноровитися до даного середовища й до обставин, уважаючи, що й де може вдатися. Н. пр. на Поділлі моглиб розвиватися рілничо-промислові фарми, в кітловині Дністра плекання садів, головню морелевих і виноградних; на Підгірї годівля худоби з молочарським промислом, у горах деревно-гуцульський промисл. Такі нові інституції повинні бути організовані на окремих статутах, із окремими управами, але з тими самими членами, що в матірнім Товаристві, що в „Учительській Касі“, — цебто з нами. Зате Головна Управа „Взаємної Помочі“ моглаби підпомагати або стало субвенціонувати такі Відділи надвишками своїх фондів.

Але на одно мушу звернути увагу. Нам не вільно замикатися в якімсь становім учительським кружку й творити варстати праці тільки в своїх кругах і для своїх кругів. Ми й наша молодь повинні брати участь у загальній національній кооперації так промислової як і торговельній. В нинішніх часах майже кожне село й містечко ставить питанням своєї чести мати в себе торговельну або кредитову кооперативу. Великий відсоток таких кооператив кульгає й нидіє через брак солідних та совісних склепарів і провідників. Величезна більшість наших членів учить по селах і малих містечках. Чи не булоби це практично для себе й корисно для загальної справи, щоби в такій кооперативній установі працював учительський син або донька, зразу може безплатно або за малу винагороду (бож має вдержання в батьків), а з часом, як розвинеться і розростеться встанова, може дістати поплатне зайняття та набрати життєвої практики.

От тих кілька думок уважав я за вказане подати загалові членів перед другою конференцією делегатів Відділів, де мають виступати референти й корресференти зо своїми працями-проектами. Гадаю, що з тих різнородних думок і проектів, та з річевої дискусії над ними викристалізується якась спільна практична лінія, по котрій будемо прямувати до зреалізування наших плянів та скеровування нашої молоді на позиточний життєвий шлях.

Іван Лилик.

НА ПОРОЗІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ МАНІВЦІВ.

„А хто духа накормить у Вас,
Той зіллється зо мною“... І. Франко.

Треба на самому вступі ствердити дві незаперечні правди: 1) Наші члени стежать дуже бистро за розвитком подій сучасного життя, та 2) Стараються реагувати на них організовано своїми думками й учинками на терені нашого Товариства. Це дуже відрадне з'явище. Воно засвідчує, що наші члени здатні до творчого життя; що організація може рахувати на їх ініціативу та на підтримку в реалізації добрих і реальних починів. І з цього приводу

треба поставитися безумовно позитивно до нашої останньої конференції. Якщож ми всеж таки висловимо про неї на цьому місці деякі критичні свої зауваги, то робимо це з тою свідомою ціллю, щоби погляди й ініціативу наших членів скерувати раз на все на єдиний правильний шлях — шлях реальних можливостей!

Всіх нас давить сучасна економічна криза. Лягла вона нестерпним ярмом і на наше організоване вчительство та руйнує спокій його родинного життя, перепиняє кожную живу діяльність. Стяже не дивота, що деякі учасники нашої конференції зареагували на це стихійне лихо своїми думками й почуттями. Та тільки в практичних висновках вони безумовно помилилися. Нереальне й нездорове з організаційного погляду становище деяких учасників конференції, які в своїх практичних висновках посунулися так далеко, що радили попродасти частину дотеперішніх наших економічних надбань, зліквідувати самотеку наше поважніше педагогічне видавництво в Польщі „Шлях виховання й навчання” та за добути тим чином капітали творити варстати праці для безробітних членів або їх дітей (н. пр. у формі купна кількох чи кільканацяти моргів поля та заложення на них якоїсь господарської ферми — курячої, садівничої, огородничої чи якоїсь іншої). Це становище остільки нереальне й шкідливе, оскільки з другого боку щире. Віримо безумовно в щирість тих товаришів, що видвигают такі проєкти, і навіть не думаємо ганити їх становища чи проєктів. Але, на жаль, щирість переконань і проєктів, не сперта на науковій теорії та твердому досвіді життя, не все йде в парі з практичністю й позитивом. Найщиріші погляди й проєкти можуть нераз завести людину або й цілу спільноту в безвихідне положення та довести навіть і до катастрофи.

Ми, вчительство, згуртоване в нашій організації, не є якоюсь суспільною групою, відокремленою від цілого народного організму. Наше господарське положення залежить у цілості від господарської структури цілого народу. Поправа нашого тяжкого тепер господарського положення шляхом творення деяких господарських організованих установ може відбутися тільки в повному об'єднанні з змаганнями цілого народу до поправки господарської ситуації шляхом об'єднання всіх живих національних сил. Ми самі своїми власними матеріальними й інтелектуальними силами не створимо ніколи якоїсь тривалої ділянки господарства, тривалих варстатів праці. А якщо великим накладом гроша, енергії й праці створилиб щось хвиливе, то хіба тільки на те, щоби його небаром безповоротно втратити, і тим чином довести цілу нашу організацію до повної матеріальної й моральної руйни.

Ми можемо поширювати, поповнювати дотеперішні наші матеріальні надбання (н. пр. створенням ще нового одного „фонду праці”, чи „фонду емеритів”). Але ніколи не створимо ми спеціального вчительського варстату або варстатів праці для маси (!) безробітних учителів чи їх дітей. Навіть не важмося на такий очайдуший експеримент, бо це нездійснима утопія; за нею скривається

мареве нашої організаційної катастрофи. Я погоджуюся вповні з поглядами т. голови, що на конференції сказав: „Всюди бачимо нужду; бідує цілий нарід, бідують і наші діти. Сама наша організація не в силі змінити матеріяльного положення своїх членів, та соток і тисячей їх дітей. Це лихо може направити спільними силами тільки цілий нарід. Товариство не може дозволяти собі на необдумані добре проєкти й несподівані скоки. Воно мусить вести працю обережно, консеквентно й усебічно: працю організаційну, культурну й економічну”.

Праця нашого Товариства мусить розвиватися в трьох головних напрямках: організаційнім, культурнім та економічним. Вона ніколи не сміє стати однобічна. Кожна однобічність праці сталаби початком кінця самої організації. Для того піддавання нашим членам невинних на позір проєктів ліквідації „Шляху виховання й навчання”, найважливішого викладника наших культурних і духових змагань, дуже небезпечно з національних та організаційних оглядів. Таких проєктів ніхто ні похвалити ні здійснювати не може. Навпаки, треба погодитися з тими промовцями, що заступали погляди, що нам не можна обмежуватися до однобічної діяльності в напрямі самих лише матеріяльних свідчень Товариства для членів.

Сама думка творення варстатів праці для безробітних учителів і їх дітей здорова: вона заслуговує на наше признання й увагу. Але в цій справі, як у жадній може іншій, саме вказана як найдаліше посунена ініціатива й підприємчивість окремих метких одиниць і наших організаційних клітин на місцях... Відділів В.П.У.В. Кожний, хто почуває в собі божу іскру чинного суспільництва та має організаційний талант, повинен засукати рукави й переорювати нерухані перелogi нових ділянок економічної чи навіть культурної праці. Провід Товариства радо витатиме кожний реальний і розумний почин (але не самі тільки слова!), не відмовить йому своєї моральної підтримки, слова пропаганди й заохоти серед своїх членів. Але цей провід ніколи не може перемінитися в якогось генерального керівника курячих фарм, огородничих або садівничих заведень, підприємця фризівських чи моднярських клубів. Провід мусить раз на все остати найвищим органом Товариства, що має керувати його всебічною працею — організаційною, культурною й господарською.

Хочу вірити, що чергова наша конференція (а має вона відбутися вже в квітні ц. р.) возьме під увагу порушені тут думки. Її учасники зложать докази більшої практичності і в словах, і в проєктах і в ставленні конкретних внесень. Вони не дозволять звести нашого Товариства на манівці якоїсь однобічної діяльності, що в теорії видавалася б нам хоча б якою приманчивою. Бо повторюю ще раз — кожна однобічність булаби початком нашого кінця!!!

Іван Юцишин.

КІЛЬКА ДУМОК ПРО ВАРСТАТИ ПРАЦІ.

Добре булоби, якщоби дискусія про варстати праці, започаткована в минулому році на сторінках „Учительського Слова“, не пішла в забуття, навпаки, набрала більшого розгону як дотепер. З виміни думок повинно дещо гідне виклюватися для нас.

Якщо піддаю сьогодні кілька думок про варстати праці для безробітної інтелігенції, то ці думки не будуть конкретними провктами, тільки дискусією загального характеру — скажім, передумовою проєктів.

Нас старших захопили часи кризи, що змушують бодай частинно перевиховувати себе, а вже своїх дітей мусимо безумовно перевиховати, й то дуже скорими темпами, щоби молоде покоління говорило „беру“, а не прошу ласкаво „дати“, бо гину.

Не треба чейже переконувати нікого з батьків, що бюрове зайняття, головно в державних чи самоврядних установах, нині нашим дітям не всміхається. А інвестувати гріш у теоретичну науку своїх дітей,*) щоби вони по скінченні її були дальше тягарем для нас, та самі попадали в розчарування й зневіру, не свідчилоби про нашу практичну орієнтацію в теперішніх умовах. Отже — якщо діти покінчили вже школи, або ще дальше продовжують науку, в той же саме час наш безперечний батьківський обов'язок — підшукати їм якнайкорше варстати праці.

Не конче зараз пхатися до великих міст**) задля вигідного життя, але брати те — що дасться взяти та відповідне й корисне, — в місті, селі, в горах, на долах, пісках чи солотах. Варстат праці, все одно, дасть денно пів чи золотого, але вдоволення вже буде, бо це задовольняє власну ініціативу. Початок видається майже кожному тяжкий і страшний, але як то кажуть, „з їдою приходить апетит“; в пізнішому індивідуальна ініціатива справу поведе вперед. Дуже важне, щоби вміти себе „перефарбувати“, значить — не йде одно, — беруся до другого кориснішого. Не розраховувати на великі зиски, та махнути рукою в початках на накопичування майна; треба думати передовсім про те — щоби сяк-так пережити. Палець держати все на живчику кон'юнктури, й то не лише з власної ділянки, але й загальної, бо тоді виробляється в меткої людини купецький хист передбачування. До кожної справи братися й обережно й ризиковно — як до чого; але папір та олівце тримати все

*) Ми рішучо не погоджуємося з поглядом шан. автора, що нам „не треба інвестувати гроша в теоретичну освіту наших дітей“. Якщоб наш нарід пішов по лінії цього погляду, ми скоро осталиб без своєї рідної інтелігенції, без своєї національної „мозку“, спричинилиб самі своїми руками катастрофу росту національної духової й матеріальної культури. — Редакція.

**) Не погоджуємося також із шан. автором, що нашим дітям „не конче зараз пхатися до великих міст“. Навпаки, перехід нашої працюючої інтелігенції до міст зміцнив би нашу суспільно-організаційну мережу та нашу національні сили на всіх наших етнографічних землях. А в сучасних умовах чимало ще самостійних варстатів праці в великих і менших містах чекає на нашу молодь. — Редакція.

в руці. Селідність на першому місці; зачинати хоча й з малого, але спертого на тверді основи.

Не хочу, бо не можу вірити, щоби підприємство, справно й чесно ведене, не розвивалося добре навіть у часах найбільшої економічної скрути. Довіряти треба майже виключно своїм власним силам, бо тоді виробляється в людині душевний гарт, підприємчивість. Амбіція студій та вродження мусять тепер підпорядковуватися дійсності.

Є ще чимало невикористаних господарських ділянок, що дали би підприємчивим заробіток, але треба цікавитися життям і людьми. Часто-густо опам'ятується людина аж тоді, як хтось меткіший догляне та захопить дану ділянку в свої руки.

Чи Карпати зо своїми лісовими овочами, медодайними квітами, та деревним промислом уже вповні використані? Чи подільський чорнозем під плянтацію шляхотних овочів уже опануваний? Чи наше народне мистецтво, таке цінене в світі, в нас використане? Чи крамнична торгівля вся вже в наших руках? І гак даліше, і так даліше.

Наша Головна Управа могла би збирати матеріяли від своїх Відділів, чи своїх членів про корисні обставини на місцях, де безробітні члени чи їхні діти шукали би праці. Це була би так звана „порядня для безробітної вчительської семі“.

І. Кочержук.

ПРО ПОТРЕБУ „ЕМЕРИТАЛЬНОГО ФОНДУ ОДНОРАЗОВОЇ ДОПОМОГИ“.

В „Учительськiм Слові“ за місяць жовтень 1933 р. є спис членів Тов-а, що перейшли на емеритуру. В списі находимо членів Тов-а, що пішли на емеритуру по відслуженні повних літ служби, находимо багато й таких, що не мають ще вистужених ні половини приписаних літ служби — а навіть є багато й таких поза службою, що взагалі до емеритури не мають набутого права.

В зв'язку з словом „емеритура“ насуваються проти нашої волі на думку зміна сталого осідку, клопоти з перенесенням домової постановки, маленька, а на емеритурі ще менша платня, обмеження необхідних життєвих видатків, а з тим усім примітивність життя — або іншими, але ядренішими словами — „біда“.

Народня приповідка каже, що „стара біда не страшна“. І дійсно, люди так до біди звикають, що вона стає їх нерозлучною товаришкою, і прямо нині ми вже й не могли би собі уявити життя без біди.

Емеритура звичайно приходить саме тоді, як її ще не сподіються, а враз із нею в цілій своїй силі суне в хату — „біда“! — Та ще страшніша втрата праці без жадної емеритури, без жадного забезпечення. Подумайте тільки випадок, що хтось із нас по кільканацятьох літах служби відходить від праці без жадної емеритури! Це вже жах бере нас на сам тільки спомин! — Зайняття не найдеш — роботи нема... і чорні примари перед очима. Ласкавщина

редини (якщо така є), або голод!... Але навіть і в тих випадках, як капе ще якась там емеритура — то зараз на перший крок треба грошей на винайм мешкання, на фіри, залізницю! — А зайвої готівки в державного функціонера нема, й бути неможе!

В таких випадках потрібна негайна допомога, що дозволилаби одним упорядкувати обставини так, щоби легше було до бід звикнути, в других стала й може основним капіталом та посереднім товчком до заробітку.

Тов-о В. П. У. В. має дійсних карних членів понад 2.000. На них можна надіятися й їх можна брати під увагу при кожних нових починах чи тільки подуманих проєктах.

Застановімся на хвилину, кільки приблизно треба би товаришів, що переходить на емеритуру, на винайм мешкання, переносини, закупи найпотрібніших річей у хвили, коли покинув працю. Вважаю, що вистарчає 300 зол. Щоби дати допомогу в висоті 300 зол. кожному членові, треба йому їх зложити. Бо народня пословиця каже, що „з порожнього не наллеш”.

Та ще не вся журба в тім, щоби гроші зложити, а в тім, що грошей потрібно негайно, бо на емеритуру відходить велике число товаришів і їм усім треба би прийти з негайною допомогою в їх нових умовах життя.

Кожний член Тов-а В. П. У. В. забезпечений фондом посмертної допомоги. Отже посмертна допомога є його гіпотекою. На рахунок цієї посмертної допомоги можна би прийти членові з допомогою в формі позички, в випадку, як він переходить на емеритуру. При виплат. посмертної допомоги стягало би Товариство виплачену емеритальну допомогу, і тим чином можна би лихові зарадити.

При таких поладженнях справи насуваються деякі труднощі: 1) Фонд посмертної допомоги не має таких великих резерв, щоби можна видавати більші допомоги на рахунок потрібних емеритальних допомог. 2) Фонд посмертної допомоги є власністю тих членів Тов-а, що до останнього дня свого життя були його членами та виплачували точно приписані вкладки до Тов-а.

На емеритуру йдуть наші члени й старі й молоді. Старі члени — це ті, що до Товариства належать поверх 20 літ: ті певно в власнім інтересі остануть членами Тов-а до кінця свого життя. Це лежить у їх інтересі, з огляду на посмертну допомогу. Цих членів назначимо до групи А. Молоді члени — це знов ті, що передвчасно йдуть на емеритуру: вони будуть приневолені шукати собі ще іншого заробітку. Саме життя відсуне їх і віддалить від Тов-а В. П. У. В., і вони втратять право до посмертної допомоги, отже втратять і свою гіпотечку. Їм небезпечно буде видавати емеритальні допомоги й забезпечувати їх посмертною допомогою. — Для тих треба обдумати інший спосіб забезпечення емеритальної допомоги. Вони мусять самі собі її зложити, догідними, приписаними правильником, вкладками. Іншого способу для них нема й не може бути. Їх назовемо групою Б. Як виглядав би цілий розрахунок?

Кожний звичайний член у чинній службі (інших не беремо під увагу), повинен зложити на рахунок фонду емеритальної допомоги 264 зол. на протязі 20 літ.

На протязі 2 років по 5 зол. місячно зложить	120 зол.
--	----------

Через шість літ по 1 зол. місячно зложить	72 „
---	------

Через дванацять літ по 0.50 зол. місячно зложить	72 „
--	------

Разом зложить за 20 літ	264 зол.
-------------------------	----------

Цей капітал, зложений у банку на складаний процент, при стопі процентовій 4%, принесе за весь час 450 зол., враз із відсотками при річній капіталізації.

По зложенні 264 зол. у передбаченім правильником часі вкладками на випадок переходу на емеритуру дістає кожний звичайний член 450 зол. емеритальної допомоги, та відсотки від цієї суми за час зложення повної квоти 264 зол. до дня одержання емеритальної допомоги.

Це торкалося б усіх тих членів, що стали членами Тов-а В. П. У. В. вже по ухваленні Емеритального фонду одноразової допомоги. Цих членів охопимо групою В.

Якщо член Тов-а групи Б і В передчасно переходить на емеритуру й не мав змоги виповнити зобов'язання супроти Емеритального фонду, тоді отримує допомогу в висоті зложених ним на Емеритальний фонд вкладок враз із відсотками.

Звичайні члени Тов-а, в чинній службі, що були членами Тов-а групи А перед ухваленням Емеритального фонду одноразової допомоги, й не мали змоги виповнити повних зобов'язань супроти цього фонду, на випадок переходу на емеритуру отримують допомогу, як позичку або зачет на рахунок посмертної допомоги в висоті 300 зол.

Щоби отримати емеритальну допомогу мусить член групи А що найменше 1 рік складати вкладки на фонд емеритальної допомоги. Він зложить через цей час 60 зол. Цих 60 зол. уважаємо основною вкладкою, і вона послужить нам до вимірення емеритальної допомоги тим членам, що не мали змоги виповнити всіх зобов'язань супроти Емеритального фонду одноразової допомоги, а належать до членів групи А. Член групи А, якщо був членом Тов-а 20, або й більше літ, отримує 5 разів по 60 зол., то є 300 зол. Емеритальної допомоги, як зачет на рахунок посмертної допомоги.

Члени групи А, що отримали емеритальну допомогу, обов'язані виплачувати всі приписані вкладки на емеритальний фонд одноразової допомоги аж до сплачення суми 264 зол.

На випадок смерті члена групи А, Дирекція Тов-а відрхує від його посмертної допомоги різницю межі сумою виплачених вкладок на Емеритальний фонд одноразової допомоги та виплаченою йому сумою емеритальної допомоги і зачислить їх до Емеритального фонду одноразової допомоги.

На випадок, якщо член групи А, що отримав емеритальну допомогу, перестав виплачувати вкладки і тим чином перестав бути

й членом Тов-а — втратив також посмертну допомогу, то Дирекція Тов-а обчислить із того приводу нанесену Емеритальному фондові страту, і на місяць жовтень кожного року, огослосить відповідний додаток до вкладки Емеритального фонду одноразової допомоги.

Отже Емеритальний фонд складається з вкладок звичайних і надзвичайних доплат.

Розрахунок його ощадностевих вкладів переводимо при процентовій столі чотири (4%) та річній капіталізації.

Група членів Тов-а Б і В, отримує свій зложений капітал вповні враз із відсотками (4%) по відтягненні 2% одноразово на адміністрацію Тов-а від виплачуваної суми.

Група А отримує 300 зол. безпроцентової допомоги. Різницю межі на ту ціль виплаченими вкладками та виплаченою допомогою стягається йому при виплаті емеритальної допомоги.

Страту на допомогах групи А, покривається відсотками, що випливають із піврічної капіталізації Емеритального фонду одноразової допомоги.

Емеритальний фонд одноразової допомоги є самовистарчальний.

Емеритальним фондом завідуватиме Дирекція Тов-а В. П. У. В. після зложеного в тій ціллі правильника.

Денис Петрів.

ДИСКУСІЙНИЙ КУТОК ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ.

ОДНА З ДІЛЯНОК ПОЗАШКІЛЬНОЇ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЬСТВА.

(Про Батьківські Кружки при школах).

Безапеляційна це сьогодні педагогічна правда, що школа повинна тісно зв'язувати свою діяльність із життям. Справа не в тому, який зміст чи напрямок надати навчальним і виховним процесам школи, який вибрати дидактичний матеріал науки чи засвоїти методи навчання, але питання в тому, на якому саме терені може школа наблизитися до найближчого оточення своїх школярів, щоби задовольняти їх діточі життєві потреби.

Справа також і не в дешевій популярності вчителя, будуваній на несмачній село- й хлопоманії; тій „популярності“, що фактично понижає й обезцінює вчителя в очах розумних і статечних співгромадян. Завдання в тому, щоби на виразно зазначеному терені наблизити школу до оточення, й навпаки оточення до школи для взаємної співпраці й підтримки задля виховання шкільної молоді. Якщо вчителеві вдасться щасливо розв'язати це питання на практиці життя, так вимога „школа для життя“ перестав бути пустою фразою, а перемінюється в корисну педагогічну дійсність.

В суспільному житті нема відокремлених з'явищ, подій і форм людського матеріального чи духового виробництва. Немає також незалежних установ чи інституцій, що працювали б незалежно „самі про себе“ та „самі для себе“. Кожна спроба абсолютного

вnezалежнення суспільної інституції чи громадської встанови принесла б їм негайну й невідхильну загибель.

Школа належить саме до тих типових громадянських сучасних установ „духового виробництва“, що свою працю мусить найтісніше зв'язувати з життям, спиратися на нього. Вся її діяльність повинна витікати з одного суспільного праджерела — людської особистої й спільнотної самодіяльності та вливатися в одно море — будівництва поліпшеного життя народу.

Школа виховує молоде покоління, підготовляє творців майбутнього реального життя, розвиває їх психіку, формує душі. Отже всі ті свої чинності вона мусить спирати на тих дійсних матеріяльних і духових конкматах, що дитина з них вийшла, серед них зростає й вернеться до них у старших літах зо своєю працею. Тим чином дійсні потреби матеріяльного й духового щоденного життя дитини, її фізичний і моральний розвиток мусять стати джерелом і фундаментом усіх виховних процесів школи.

Всі щоденні потреби життя дитини впливають не тільки з індивідуальних прав фізичного й духового її розвитку, але й, головню, з умов природного й соціального її довкілля. Вони інші в місті, інші на селі; інші в заможній, та інші в бідній родині. Поза цим довкіллям, без його чинної співпраці школа не вив'яжеться з повним успіхом із своїх виховничих завдань. Сама школа без чинної співпраці й чинного співчуття установ суспільного довкілля переміниться в безпомічний корабель без якора на життєвому океані. Для того ж сучасна педагогія поставила права й обов'язки суспільного довкілля в чинностях і методах шкільного виховання на чоло сучасної педагогічної практики.

Найближчим соціальним оточенням школи є батьки шкільних дітей. Із цим саме оточенням повинна школа нав'язати перший змістовний контакт. Найкраще це вдається на терені батьківських кружків.

Щоби не перемучувати шан. читачів дальшим теоретизуванням, я розкажу тут, як учительство 7-класової школи ім. М. Шашкевича рі Львові наладнало свою співпрацю з батьками дітей, довівши при своїй школі до створення „Батьківського Кружка“.

Цей кружок є статутовим товариством першого розряду. Його статут затвердило Львівське Воевідство постановою з дня 28. X. 1933, Ч. Б. П. 62.967/33 та оголосило цю постанову урядово в „Моніторі Польським“ з дня 13. XII. 1933, Ч. 285, Рік XVI.

Завважую, що кожний батьківський кружок, оскільки він має мати характер постійної громадянської інституції хоча би й на короткий час (рік — два) та розпоряджає хоча би й найменшим майном у готівці, рухомостях чи нерухомостях, мусить мати свій статут, затверджений адміністраційною владою в порозумінні зо шкільним інспектором.

Для вигоди й орієнтації тих наших шан. читачів, що бажали б евентуально покористуватися досвідом школи ім. М. Шашкевича ві Львові, та поспробувати й собі нав'язати співпрацю своєї школи з батьками своїх шкільних дітей на терені організованого батьків-

ського кружка, подаю тут зразковий Статут „Батьківського Кружка” при 7-класовій народній школі ім. М. Шашкевича в Львові в змістовному його скороченні.*)

Як кожне статутове товариство, так і „Батьківський Кружок” має означену свою назву й місце осідку, управні органи, правний обсяг своїх завдань, членів із їх правами й обов’язками та своє власне майно.

Для наших шан. читачів найцікавіше буде тут пізнати ціль „Батьківського Кружка” та засоби, що ведуть до здійснення їх.

Отже метою товариства є, згідно з прямованнями школи, поза-шкільна опіка над молодю та поміч у її фізичнім і моральнім вихованні; виховання молоді на позиточних та ідейних громадян; тісніший зв’язок родини й школи в ім’я сповнення їх завдань; вишукування й використання в порозумінні зо шкільною владою таких засобів безпосереднього додатнього впливу на молодь та обдумування способів охорони молоді перед позашкільними згубними впливами.

Щоби це досягнути, товариство: а) закладає власним коштом або купує вже існуючі бурси, санаторії й літні колонії для молоді своєї школи; б) закладає або закупує бібліотеки, випозичальні й крамниці зо шкільним приладдям; в) організує й улаштовує спільні прогульки; г) організує колонії для відпочинку молоді; ґ) закупує спортові майдаци для руханкових вправ; д) співпрацює з учительським збором тої школи при влаштовуванні відчитів, викладів, дискусійних конференцій для батьків, шкільних свят, театральних вистав, товариських сходин, розваг і руханкових забав; е) наладжує як найкраще відношення межі родиною й школою, як також їх виховну співпрацю та виміну думок ув актуальних справах, що торкаються життя школи, родини, шкільної молоді й виховання взагалі.

Треба згадати, що в засіданнях і нарадах Виділу „Батьківського Кружка” та повних сходах членів бере все живу участь управитель школи й стало визначений представник учительського збору. Отже між самим „Батьківським Кружком” і школою панує повне порозуміння й співпраця.

В складі Кружка працюють, як його технічно-допоміжні органи, три секції: 1) Статистична; 2) Доживлювання; 3) Виховна.

1) Статистична Секція веде досліди над суспільним і культурним життям школярів. Вона збирає матеріяли про матеріяльні відносини родини кожного школяра, соціяльне положення батьків, тієсну мешкань, здоров’я родин і їх дітей, про їх культурні потреби та інші відомості, що торкаються виховання шкільних дітей.

2) Секція Доживлювання дбає про фізичне виховання шкільних дітей. Зокрема вона: а) видає безплатні й платні свіданки, обіди, підвечірки й вечери шкільним дітям; б) влаштовує

*) Зразковий Статут „Батьківського Кружка” при 7-класовій народній школі ім. М. Шашкевича в Львові помістимо в оригінальній його редакції на сторінках одного з чергових випусків „Шляху виховання й навчання”. — Ред.

оселі й пів-оселі для шкільних дітей на час літніх ферій, або приміщує дітей у чужих подібних установах; в) забезпечує шкільну молодь незаможних батьків у теплий одяг на зиму та взагалі в одяг; г) піклується хорими шкільними дітьми незаможних батьків, відвідуючи їх із порадою, ліками й відповідними диететичними харчами. Задля придбання фондів на свою діяльність Секція влаштовує різні шкільні свята — вистави, концерти, забави й танці для шкільних дітей, фестини та кінові продукції.

3) Виховна Секція веде таку діяльність: а) дає відчити й виклади з теорії й практики виховання для батьків шкільної молоді; б) дбає про заложення й поповнювання шкільної бібліотеки для молоді; в) дбає про помножування шкільного навчального приладдя; г) дбає про влаштування руханкових майданів для шкільної молоді; ґ) допомагає руханковим гурткам молоді в добуванні засобів фізичного виховання; д) стежить за відповідною моральною й товариською поведінкою шкільної молоді через тісну співпрацю в тій ділянці з учительським збором школи; е) допомагає шкільній молоді в вивчанні музики, закладанні діточих оркестр і хорів та придбанні інструментів для незаможної молоді; є) співпрацює з Секцією Доживлювання в справі діточих осель на ферії.

Цей „Батьківський Кружок” має сьогодні около 700 членів. У першому році діяльності, ще до затвердження його статуту, мав Кружок 8095.66 зол. оборотів; у тому було в приходах 4140.50 зол. і в розходах 3955.16 зол. На приходи зложилися членські вкладки (634.50 зол.), субвенція львівського воевідства (285.34 зол.) в готівці і в натурі та жертви (110 зол.). Решту готівки зібрав Кружок із доходів різних шкільних свят.

Впадає ще тут додати, що цей „Батьківський Кружок” за несповних два роки своєї діяльності видав кілька тисяч безплатних і платних сніданків, обідів, підвечірків і вечер шкільній молоді, обдарував кількасот бідніших дітей одягом і взуттям, вислав кількадесять дітей незаможних батьків на відпочинок до колоній у часі літніх ферій, мав около 50 відчитів, викладів, конференцій та забав із танцями спільно для шкільних дітей і батьків; закупив гарний вітвар до шкільної каплиці, справив варстат для шкільної робітні й деяке технічне приладдя, а тепер саме приступає до загошподарювання величезного шкільного руханкового майдану, до за купу дарових лещат і совтів (лижв) для незаможних дітей, до наладнання науки музики й заложення шкільної оркестри.

*

От-так виглядає в теорії й фактично на практиці діяльність „Батьківського Кружка” при 7-класовій народній школі ім. М. Пашкевича ві Львові, — в великому культурному центрі, де в складі батьків шкільних дітей на більшість робітництва й селянства (не багато) є чимало батьків-інтелігентів на різних суспільних становищах інтелігентської праці.

Розумію вповні, що інакше виглядала би праця батьківського кружка в меншому місті чи містечку, та ще інакше в умовах на-

шого села при пересічній 1-о чи 2-о класовій народній школі. Інакше в цілому обсягу своїх обов'язків і прав та засобів і метод діяльності. Але не вірю, щоби така праця, хоча би найменша її найскромніша не далася налаштувати.

Я був би дуже радий, як би хтонебудь із наших членів, що працює практично в умовах нашого села при 1-о чи 2-о класовій школі поспробував організувати в себе батьківський кружок, випрацював для нього зразковий статут та обдумав конкретний план співпраці дому зо школою саме на терені свого батьківського кружка. Його думки й завваги на сторінках наших видавництв дали б причиною до справжньої нашої педагогічної практики, до справжнього нашого народнього вчителя в діяльній практичній позашкільній праці.

Чекаю на братський відгук усіх наших членів.

Іван Ющипин

секретар Виділу „Батьківського Кружка“ при 7-класовій народній школі ім. М. Шашкевича ві Львові та батько шкільної дитини в тій школі.

ДО ПИТАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПРАЦІ НАШИХ ЧЛЕНІВ.¹⁾

(Національна психіка й рідна мова. — Рідна мова ознакою духової єдності нації. — Потреба очищування рідної мови з чужих слів. — Роль народнього вчительства в культуризуванні української літературної мови.)

Людина тим і різниться від усього іншого живого світу, що зуміла витворити, засвоїти собі й орудувати найціннішим духовим скарбом та найміцнішою духовою зброєю — мовою!

Незлічимі причини зложилися на те, що людство випродовж тисяч, а може й мільйонів літ поділилося на групи й племена, з яких повстали сучасні народи-нації. Цей процес творення націй не скінчився ще й по нинішній день. Мова, одна літературна мова, є найголовнішим показником закінчення такого процесу, остаточного оформлення нації.

Кожний нарід сам творить свою мову. Про те говорить проф. Сергій Шелухин: „Рідна мова — це природний засіб думання, що зростає й набирає собі все більшої сили та вдосконалення в живім слові й на письмі. Він органічно зв'язаний із природою нації, її індивідуальністю й особливостями. Через рідну мову нація виявляє себе назовні, нею показує себе в своїй духовній істоті, з нею живе й розвивається, через неї проявляє себе суб'єктом культури. Зректися рідної мови — це спустошити свою душу від цінностей нації, від її природних засобів думання та запліднення його ідеями. Кожна національна мова має свою психологію і цим зв'язана зо своєю народністю, що, як суб'єкт культури, створила її, як вияв своєї душі, розуму й сумління і в ній має джерело для свого життя й розвитку. Всі культурні мови в Європі вирости з простонародніх мов:

¹⁾ Поширення поглядів у статті під тим самим заголовком у ч. 2-ому „Учительського Слова“ з лютого 1934, стор. 36—39.

англійська, французька, німецька, італійська й інші. Вони витиснули штучну панську й письменницьку латинську мову й цим відкрили людству широкий шлях до освіти, культури й прогресу в цілому світі. Це при нормальному розвитку мови".²⁾

Отже й нам, українцям, треба доложити всіх сил, щоби чим скорше закінчити процес утворення своєї культурної й літературної мови. Справедливі завваги в цій справі проф. д-ра Огієнка: „Літературна мова — то найголовніша ділянка духової культури кожного народу. Зо стану культури літературної мови завжди судять і про стан загальної культури. Нарід, що не має добре виробленої літературної мови, не може зватися правдиво культурним. Ось тому кожна нація сильно дбає про те, щоб виробити собі справді милозвучну, чисту, багато розвинену літературну мову, і працю таку вважає за свій перший обов'язок. Дбаймо ж нарешті й ми про розвиток культури своєї літературної мови, цебто про душу й серце нашої нації.

Мова кожного народу ділиться на говірки; поки нарід не виробить собі спільної доброї літературної мови, доти в його літературі панують мови регіональні. Нарід із регіональними мовами в своїй літературі й пресі, — це ще не закінчена, всталена нація, це тільки етнографічна маса. Недержавні народи звичайно не мають спільної літературної мови, — послуговуються своїми говірками. За нашого часу кожний нарід, що хоче стати державним, мусить показати свою духову зрілість, а вона ж виявляється найперше в культурі літературної мови. Нарід, що в своїй пресі й літературі вживає тільки регіональної мови, що не виробив спільної, соборної мови, такий нарід державною нацією стати не може. Показником зрілості не тільки окремої особи, але й цілої нації все була й тепер зістається найперше культура його літературної мови".³⁾

Культуру літературної мови творять народи через пильне студіювання живої народної мови та очищування рідної мови з чужих елементів. Проф. С. Шелухин каже, що „начиняти рідну мову механічним вношенням до неї чужих її природі елементів — це калічити живий склад мови, дух її, думання народу, його психіку, сумління, бо мова зв'язана з ними органічно. Творять живу мову нарід і носії духа народности. Цей внутрішній зв'язок рідної мови з народністю глибоко зрозумів Шевченко, коли писав, що „знать, од Бога і голос той і ті слова". — Велику шкоду рідній мові робить та частина інтелігенції, що належно не студіює своєї мови, не знає її й зарозуміло засмічує чужими елементами. Робить це механічно, й відриває живу мову від народної психології та живих джерел творчости. Багато статей у часописах пишеться тепер таким язичем, що не все можна й зрозуміти. В природній побудові народної мови й її реченнях усі слова в'яжуться органічно, а не механічно, одне з одним у гармонійну цілість думки, й речення одного приймає

²⁾ Проф. С. Шелухин: „Рідна мова" — стаття в журналі „Рідна Мова", ч. 2 з 1934 року.

³⁾ „Дбаймо всі про культуру своєї мови". — Стаття в журналі „Рідна Мова", ч. 12 з 1933 року.

другий так, як воно вийшло з голови першого, тому думку першого зрозуміє другий так, як вона створилася в першого. Це не може статися в випадку, коли речення набито дужими словами, не націоналізованими й штучно вставленими.

Мова, засмічена непристосованими до неї й до її духу елементами, стає непридатною до ролі засобу думання й ясного для других вислову. Тому треба, щоб ті, що не знають живої народньої мови, стрималися від своєї зарозумілості „знавців” і не засмічували б літературної мови своїми власними вигадками та невдалими перекладами, а постаралися б учитись її, знати її й шанувати. Псування рідної мови — це такий же злочин проти нації, як і нищення її⁴⁾

Дялятого слушно й у пору кинула редакція журналу „Рідна Мова” клич між наше громадянство: „Дбаймо всі про культуру своєї мови! Тільки тоді, коли поправді всі працюватимемо для підвищення стану культури своєї літературної мови, тільки тоді дійдемо до великої ідеї, так нам потрібної, — соборної мови в нашій літературі”.

Цей великий культурний обов’язок — дбати про культуру своєї мови — впадає в першій мірі на наше вчительство. Бо „народи, що мають свої держави, стараються за допомогою державних шкіл та видаваних у тому напрямі законів дати своїм громадянам засадничу підставу національної освіти, покласти основу національної свідомості через відповідну науку рідної мови. — Ми не можемо зачислити себе до цих щасливих народів; тому теперішня пора вимагає від нас звернути найбільше уваги власне на науку своєї рідної мови, вимагає просто виїмкової запобігливості про свою рідну мову, а то тим більше, що рідної мови вчиться в нас, можна сміло сказати, 90% нашого населення „само з себе”. Так, ніби літературну українську мову можна знати й не вчившись її. — Наука нашої мови в школах обмежується до кількох годин тижнево, підручники до її вивчення старі, не відповідають вимогам сучасної педагогіки, а писані ще часто мовою, що тепер сам автор підручника стидається її”.

Поважні наші громадянські й наукові чинники переконані, що наше вчительство може сповнити велику функцію в процесі очищення й культуризації нашої рідної мови. Журнал „Рідна Мова”, ставляючи собі завдання збільшення культури нашої літературної мови, заохочує до цієї праці передовсім учительство. — „Найбільшій нації покладаємо власне на наше вчительство, — що завжди сильно впливає на вироблення літературної мови, — а особливо на молоде вчительство, що вже видрукувало не одну добру працю на сторінках „Рідної Мови”. І мусимо тут голосно ствердити, що наше українське вчительство дуже часто глибоко знає свою рідну мову й охоче ділиться своїм знанням”⁵⁾

Іван Юцишин.

⁴⁾ Ф. Коківський: „Українські письменники й рідна мова”. — Стаття в ч. I „Рідної Мови” з 1934 року.

⁵⁾ „Наші завдання”. — Стаття в ч. 7 „Рідної Мови” з 1933 року.

ШКІЛЬНІ Й УЧИТЕЛЬСЬКІ СПРАВИ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ УСТАНОВАХ.

ДИСКУСІЯ ПРО ШКІЛЬНИЦТВО ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН З-ОКРЕМА УКРАЇНСЬКОЇ В ПОЛЬЩІ В БЮДЖЕТОВІЙ КОМІСІЇ СОЙМУ В ДНІ 18 СІЧНЯ 1934.

Поза промовою пос. Великановича, друкованою в скороченні в „Учительському Слові”*) й „Ділі”, та в цілості в „Wiadomościach Ukraińskich”, забирали голос у справах меншинного шкільництва представники інших клубів та висловили такі свої завваги: Перший промовляв від польської соціалістичної партії посол Чапінські. Він нарікав, що польське шкільництво переживає подвійну кризу, а саме: кризу змісту й кризу скількості. Ці два моменти промовець обговорив ширше. На кінці промови ствердив, що в шкільництві для меншин ніщо не змінилося; ніщо не поправилося, але навпаки, настигло деяке погіршення. Українське народне шкільництво переходить далі утраквізацію; зовсім не зроблено нічого в справі оснування українського університету. Німецькі робітники в Лодзі внесли жалобу до Міністерства Освіти в справі викладової мови в німецьких школах, але від 1932 року ні Кураторія, ні Міністерство Освіти відповіді не дали.

На позашкільну освіту одержують грошові допомоги тільки деякі встанови.

Пос. Лянґер від Клубу „Визволення” доказував, що польський учитель тратить популярність у краю через свою політичну ролю, що з середньої й вищої школи можуть користати тільки багаті люди. Такий стан, що зананував тепер на терені шкільництва, вважав промовець некорисним для Польщі.

Пос. Поніговський (ХД) нарікав на обнижений рівень науки в народніх школах та на запрягання вчительства до політичної роботи: не похвалював фактів, що вчительство кваліфікується не за його працю в школі, але за реалізацію політичної програми.

Пос. Полякевич висказав своє признання для міністра освіти; він уважав абсурдальною засаду безплатного навчання. Вистарчить як навчання в народніх школах буде безплатне. Ствердив велику недостачу грошових засобів у польському скарбі та зілюстрував це висказом, що „міністр із пустаго не налле”. Обстоював потребу участі вчительства в політичній ділянці, з-окрема на терені самоврядування, та вважав це громадським привілеєм учительства.

Пос. Корнецькі (Н. Д.) доказував, що польська держава переживає поважну кризу на освітньо-шкільній ділянці. Уважав, що треба буде стримати продукцію вчительських сил, хоча би на 2 роки, бо вже нині около 8.000 учительських кандидатів є без праці. Обговорював усі роди шкіл і наукових товариств. Старався доказувати, що новий закон про устрій школи втруднює сільській мо-

*) „Учительське Слово” з лютого 1934. Рік XXII, ч. 2. Стаття: „Українське шкільництво в освітній комісії сойму”. Ст. 40—42.

лоді доступ до шкіл та обстоював право вступних іспитів учнів зо шкіл I-го ступня до середніх шкіл. Учителство стало знаряддям політичної діяльності й тратить довіря мас. Через обниження поборів зійшло воно нині в суспільній гієрархії нижче державного службовика, що має вищі побори від учителя. Жалувався, що приватне шкільництво на основі заряджень міністра освіти йде до ліквідації.

Пос. Менкарський (ББ) — полемізував із опозицією та говорив, що з українським шкільництвом не є так „чорно”. За приклад подав статтю Кузьмовича в „Ділі” про це, що на основі нового закону про устрій школи добувають українці поважні умовини до розбудови культурних сил. Висловлював погляд, що для українців не повинно бути байдуже заснування двох українських катедр на варшавському університеті. Висловив своє невдоволення з того приводу, що посол Великанович ужив вислову „провокація” з нагоди видання лемківського букваря. Обороняв владу тим, що мовляв, лемки на своїх з’їздах у краю та в Америці домагалися такого букваря. Дальше старався переконати посла Великановича й комісію, ще цього букваря домагалися лемки тому, аби боронитися перед українізуванням їх через агітаторів УНДО. Ті українізаційні зазіхання на лемків, проти їх волі, довели до того, що 60 тисяч лемків перейшло на православя. Українці повинні бути вдячні урядові, що через здорову й раціональну оіку над регіональною культурою лемків рятує їх для греко-католицької церкви.

Дальше промовляв професор львівського університету, кс. Шидельські. Він почав свою промову від докорів на адресу посла Великановича та українського національного руху. Його характеристичну промову подаємо за соймовим діярієм у скороченні. „Ще в галицькому соймі виступали панове — говорив він — з різними скаргами — хоча там мали ви великі права. Панове маєте тепер понад 600 українських шкіл, та тисячу й кількасот утравквістичних шкіл. Утравквізація — то не є мала річ, і навіть польське громадянство прийняло її дуже критично. Панове вважаєте, що це звернене проти українського населення. Деякі й польські діти ходять до українських шкіл. Панове хочете насильно українізувати лемків. Дальше полемізував промовець із лівою опозицією; дякував урядові за це, що збільшив дотації на втримування польських теологів і заявився вповні за політикою уряду.

Пос. д-р Зоммерштайн обговорював потреби жидівського шкільництва та нарікав на відносини в жидівських віроісповідних радах. Закінчив свою промову запевненням, що жидівське населення відноситься все позитивно до польської держави.

Пос. Баличка (Н. Д.) говорила про ідеї молодого покоління.

Пос. Яворська (ББ) обороняла тактику уряду в веденні державного виховання та полемізувала з ендеками.

Пос. Хруцький говорив про потреби православної церкви та вкінці присвятив кілька слів кс. Шидельському, спростовуючи його статистичні виводи.

Пос. Богуславський (ББ) полемізував із Хруцьким на тему православної церкви та боронив вартості катедр української мови й історії на варшавському університеті.

Пос. Белецькі (Н. Д.) гостро виступав проти політики на університетах і звинувачення катедр із політичних мотивів.

Останній пос. т. Вахнюк — говорив про зменшення українського шкільництва, про шкільну адміністрацію в низах та про долю українського вчителства на Лемківщині, звідкіля перенесено коло 20 українців у західні землі Польщі. Лемківський буквар називав непорозумінням, бо нема в культурному світі випадку, щоби народній говір підношено до чинника викладової мови. Зголосив резолюцію за негайним оснуванням українського університету; за цєю резолюцією заявили тільки українці й польські соціалісти.

Промову міністра освіти подамо в черговому випуску „Учительського Слова”.

*

Дня 10 лютого 1934 в дискусії над бюджетом Міністерства Освіти промовляла в соймі пос. Мілена Рудницька. Нав'язуючи до промови прем'єра й міністра освіти Єнджевича в бюджетовій комісії сойму про українське шкільництво в Польщі, пос. Рудницька застановлялася над деякими негативними з'явищами в житті народнього й середнього українського шкільництва. Головно виступила проти заперечування в школі нашого національного терміну „український” та ввведення образливої для нас назви „руський”. Аналізувала причини анальфабетизму серед українського народу та вияснявала трагедію сучасної нашої інтелігентної молоді, домагаючись задоволення для неї вільного доступу до всіх типів державних шкіл, головню ж на вищі школи.

3 ЖИТТЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ДИРЕКЦІЯ В. П. У. В.

Конкурс на управителя Оселі у Ворохті. Умови: Петент (ка), вчительського звання, мусить посідати знання ведення книговодства й зложити кавцію або кавційний вексель вартості 1000 зол. Платня після кожнорічної умови. Крім цього дістане опал на канцелярію, в сезоні одну кімнату, поза сезоном 2 кімнати й кухню, кусок орного городу, поза сезоном пивницю і вказану частину економічного будинку. Речинець вношення оферт по кінець березня ц. р.

Обіжник в справі чергової Конференції Делегатів Відділів В. П. У. В. — Згідно з ухвалами Конференції Делегатів Відділів В. П. У. В. з 13 січня ц. р. чергова Конференція відбудеться в понеділок 2 квітня 1934 в 10-й годині ранку по такій програмі нарад: 1. Відкриття Конференції; 2. Відчитання протоколу з останньої Конференції; 3. Реферат „Про варстати праці”; 4. Реферат про реорганізацію „Фонду посмертних допомог”; 5. Реферат про „Стипендійний фонд”; 6. Реферат про „Емеритальний фонд одноразової допомоги”; 7. Біжучі справи і внесення.

Реферат про „Стипендійний фонд” надрукували ми в ч. 2-ому „Учительського Слова” з лютого ц. р. Реферат про „Емеритальний фонд одноразової допомоги” надрукували ми в ч. 3-ому „Учительського Слова” з березня ц. р.

зової допомоги" оголошуємо в нинішньому випуску нашого органу. Реферати під 3) і 4) надрукуємо в квітневому випуску „Учительського Слова“, що вийде з друку 20 березня ц. р.

Дирекція прохає всі Управи Відділів скликати ширші товариські сходи на кінець місяця березня ц. р. та обміркувати всі справи, що будуть темами нарад Конференції Делегатів Відділів дня 2 квітня ц. р. Всі ухвали зо сходин зволіять Управи Відділів пересилати (або передати через своїх делегатів) Дирекції Товариства на письмі. Тільки ті ухвали, що вплинуть на письмі, возьме Президія Конференції під розвагу.

Пригадуємо, що кожний учасник Конференції мусить мати відповідні особисті посвідки від Управ своїх Відділів. Зразки посвідок подали ми в грудневому й січневому випусках „Учительського Слова“.

Обіжник Дирекції в справі статистичних дат про допомогіві фонди —

В цілї: зладження перегляду ділання допомогівих фондів (підручних кас) Відділів і дальшої розбудови цієї ділянки владжень „взаїмної помічі“ про-симо всі Управи Відділів по можності найскроше й докладно дати Дирекції Т-ва звідомлення по таким питанням:

1. Коли оснований у Відділі допомогівий фонд (підручна каса).

2. З яких фондів основано підручну касу (висота щомісячних вкладок на підручну касу, кілько членів і як довго їх платили, який це був приблизно відсоток загалу).

3. Цифрові дані про зріст цього фонду по кожнім році існування Каси.

4. Засади орудування фондами Каси й видавання допомог (себто прайвильник Каси або замість нього обов'язуючі постанови в справі вплат і виплат ощадностей, висоти допомог, рат сплати і пр.).

5. Розміри дотеперішньої помічі членам (кілько окремих осіб користало з допомог, по кілько разів, кілько ще ні разу не користало).

6. Як сплачують члени видані допомоги (кілько членів і на які квоти завели довіря або з інших причин не сплатили довгів; які квоти пропали).

7. Хто і як завідує Касою, де приміщена кожночасна готівка і як висока вона буває.

8. Всякі інші висновки з дотеперішніх успіхів праці, практичні заваги й поради для других Відділів; також думки про потрібні зміни.

Обіжник в справі Квестіонара, розісланого з 4-ою книжкою „Шляху“. —

На днях розіслала Дирекція Тов-а з 4-ою книжкою „Шляху виховання й навчання“ за 1933-ий рік „Квестіонарі“ в справі різних статистичних дат, потрібних Товариству при опрацьовуванні різних проєктів на розбудову Товариства.

Дирекція прохає всіх Членів Тов-а виповнити точно ті квестіонарі й повернути їх Дирекції не пізніше 31 березня ц. р. Управи Відділів у свою чергу повинні допильнувати, щоби їх члени вив'язувалися солідно й у пору з цього завдання.

На днях дістануть Управи Відділів ще додатково по кільканацять примірників Квестіонара для зібрання потрібних дат про тих українських учителів (ок) у їх повітах, що не були ніколи членами Тов-а, або були, а нині остали поза нашою організацією. Управи Відділів подбають, щоби інтересовані точно виповнили й повернули їх Дирекції Тов-а через приналежні Відділи таксамо по кінець березня ц. р.

ВІДДІЛИ В. П. У. В.

а) Скликають збори і сходи.

Болехів. — Загальний Збір членів Відділу ВПУВ. відбудеться дня 31 березня 1934. р. в 2-ій годині пополудні в домівці „Народнього Дому“ в Болехові по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. План діяльності на поточний адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу й Контрольної Комісії; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції на 1934 р.; 7. Біжучі справи і внесення. — Участь членів у Загаль-

ному Зборі безумовно вказана під загрозою ліквідації Відділу. Члени, що до Товариства не належали, можуть на ново вписатися й даліше вплачувати свої вкладки. Окремих запрошень Управа не висилає.

Журавно. — Загальний Збір членів Відділу ВПУВ. в Журавні відбудеться дня 11 березня 1934 р. по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з попереднього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Вибір нової Управи й Контрольної Комісії, та делегата на всі Збори й Конференції Товариства в 1934—35 році; 5. План діяльності Відділу; 6. Біжучі справи й внесення.

Калуш. — Дня 18 березня ц. р. в 10-й годині ранку відбудуться звичайні сходи членів Відділу ВПУВ. в Калуші. Предметом нарад будуть важні організаційні справи. Управа прохає членів явитися численно на сходи.

Коломия. — Сходи членів Відділу ВПУВ. в Коломії відбудуться дня 4 березня 1934 р. в 10-й годині рано в домівці „Народнього Дому“ в Коломії. Окремих запрошень Управа не висилає і тим шляхом запрошує всіх членів явитися чисельно на сходах.

Косів. — Загальний Збір членів Відділу ВПУВ. відбудеться дня 28 березня 1934 р. в домівці Т-ва „Бесіда“ (Народній Дім) в Косові в 12-й год. в полудне по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. План діяльності на новий адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції в Львові на період 1934—35 року; 7. Біжучі справи й внесення. Окремих повідомлень членам не висилається.

Львів. — Ширші товариські сходи членів львівського Відділу Тов-а ВПУВ. відбудуться в Львові дня 11 березня 1934 року в 10-й годині ранку в домівці Товариства при вул. Якуба Стшеме 11, по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради; 2. Відчитання протоколу з останніх сходов; 3. Активізація Допомогового Фонду при Відділі; 4. Активізація „Гуртка мово-й українознавства“ при Відділі; 5. Навчання української мови в 2-ій класі народніх нижче організованих шкіл; 6. Біжучі справи і внесення. — Управа окремих запрошень не висилає і тим шляхом запрошує всіх членів явитися чисельно на сходах.

Пригадуємо всім членам зазив товариських сходов із 2 лютого ц. р. про громаднішу участь у сходах загалу членів Відділу задля дуже актуальних і корисних тем нарад.

Перемишль. — Сходи членів Відділу Т-ва ВПУВ. в Перемишлі з повітів Перемишль і Доброміль відбудуться дня 4 березня ц. р. від 10 год. рано в домівці школи ім. Шашкевича, вул. Смольки, ч. 10. Предметом нарад будуть організаційні справи з обсягу нарад січневої Конференції Делегатів Відділів. — Управа.

Перемишляни. — Загальний Збір Відділу Тов-а „Взаїмна Поміч Українського Вчителства“ відбудеться дня 1 березня ц. р. в годині 2-ій пополудні в Янчєні зо звичайним порядком нарад.

Підгайці. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Підгайцях відбудеться дня 4 березня 1934, в 3-ій годині пополудні в шкільній домівці (дім Кучми) зо звичайним порядком нарад. Через те, що буде переведений вибір нової Управи Відділу прохається Членів прибути в повному складі. Важніші внески членів мусять бути предложені на письмі.

Снятин. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Снятині відбудеться дня 11 березня 1934 в 11-й год. передполуднем у домівці „Української Міщанської Читальні“ в Снятині з таким порядком нарад: 1. Відкриття Збо-

ру; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Плян діяльності на поточний адміністративний рік, 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції в Львові на період 1934—35 року; 7. Біжучі справи й внесення.

Тернопіль. — Сходина членів Відділу Т-ва В.П.У.В. відбудуться 11 березня 1934 (в неділю) в 10-й годині ранку в домівці Т-ва „Міщанське Братство“ з таким порядком нарад: 1. Відкриття сходин; 2. Відчитання протоколу з останніх сходин; 3. Звідомлення з Конференції Голов і Делегатів Відділів у Львові 13 січня 1934; 4. Реферат: „Метода і хід навчання природи в 4-ім році навчання 2-класової школи“ — т. Заболотний Василь; 5. Дискусія на тему: „Створення варстатів праці для безробітних і їх родин“; 6. Внесення й запити.

Яворів. — Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. відбудеться дня 4 березня 1934, в 10-й годині в домівці „Рідної Школи“ в Яворові по такій програмі нарад: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Плян діяльності на поточний адміністративний рік; 5. Вибір Управи Відділу; 6. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції в Львові на період 1934—35 року; 7. Біжучі справи й внесення. — На Загальній Зборі рішиться справу ощадно-стегового фонду, тому необхідна приявність усіх членів.

б) Відбули збори і сходини.

Бережани. — Загальний Збір Відділу Т-ва В.П.У.В. в Бережанах, відбувся дня 30 грудня 1933 р. по такій програмі нарад: 1. Відкриття Загального Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення уступаючої Управи; 4. Звідомлення Контрольної Комісії; 5. Вибір Управи Відділу й Делегатів на 1934—35 рік; 6. Внесення і запити.

Збори відкрив голова Т-ва т. Гриць Кісь. Протоколу не відчитувано. З касового звідомлення довідалися члени, що приходи Т-ва з членських вкладок вносили в 1933 р. 4075.43 зол., а розходи 4071.03 зол. В касі остало 4.40 зол. — Бібліотекарське звідомлення виказало стан бібліотеки під оглядом її грошового обороту, забезпечення в книжки та під оглядом її вартости. Рахунковий оборот бібліотеки: приходи 180.00 зол., розходи 170.92 зол., — сальдо з 30. XII. 1933 р. 0.08 зол. Бібліотека має: історичних 112 томів, бестристичних 339 т., педагогічних 96 т., природничих 64 т., мистецтво 16 т., — разом 627 томів. Загальна вартість бібліотеки виносить 3.900 зол. По повищих звідомленнях о. Павло Шиманський, як член Контрольної Комісії, зложив звідомлення з перевірки каси й бібліотеки, та поставив внесення на ухвалу абсолюторії Управі. Внесення прийнято.

Опісля вибрано одноголосно поновно попередню Управу в незміненім складі: а) Управа Відділу: 1. голова Гриць Кісь; 2. місто голова Петро Будз; 3. секретар Марія Сулжинська; 4. скарбник Семен Весоловський; 5. бібліотекар Федір Нагірський. Заступники: 1. Теодор Турчин; 2. Ольга Весоловська. б) Контрольна Комісія: 1. голова о. Павло Шиманський; 2. член Микола Зінко; 3. член Іван Ризак. Заступники: 1. Микола Божиковский; 2. Ізидор Юськевич. Делегатами на 1934—35 рік вибрані: тов. Микола Божиковский, о. Павло Шиманський, Теодор Турчин, Федір Нагірський, Семен Весоловський, Петро Будз.

Ухвалено внесення, що кожний член оподаткується в 1934 р. місячно по 50 сот на купно дому постова Богданові Лепкому.

Калуш. — На Загальному Зборі Відділу В.П.У.В. в Калуші вибрано на новий адміністративний рік у склад: а) Управи: Курдидик Онуфрій — голова; Гринів Гаврило — заступник голови; Гайда Панько — скарбник; Посацька Анна — секретарка; Струхманчук Володимир — член. Заступники: Дудикевичівна Марія і Сімків Терентій. б) Контрольної Комісії: До-

зорський Микола, Сандурський Іван і Брикайло Микола. Заступники: Яцків Андрій і Гайдова Софія. в) Делегати на 1934—35 рік: Гайда Панько і Струханчук Володимир.

Колomia. — Звичайний Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Коломиї відбувся дня 11 лютого 1934 по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 4. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 5. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції в 1934 році; 6. Плєн діяльности на 1934 рік; 7. Біжучі справи й внесення. — На нараду прибуло 27 членів.

Відкрив Збір голова т. Івантишин. Протокол прийнято по відчитанні самих тільки ухвал і резолюцій. — Відділ має 68 членів. Із того 62 вплачують свої членські вкладки через Відділ; а інші висилають прямо до централі Товариства. Впродовж року скликала Управа 6 ширших товариських сходин для залагодження важних організаційних справ. Між іншими переведено купно „Краєвої Учительської Спілки“, виголошено 3 феферати (т. Шуль „Які зміни вводять у навчанні нові програми?“ та т. Михалевський „Навчання в І-й класі по думці нових програмів“) та переведено дискусію над новою службовою прагматикою. Сама Управа мала 8 засідань. На рахунок членських вкладок вплинуло 2.524 зол. На адміністрацію вплинуло 180 зол., а видатки виносили 226.94 зол., головнo на поїздки делегатів; тим чином повстав надобір 46.94 зол. Покрито його запасами з минулих літ. На Допомоговому Фонді було в приходах 1.287 7/8 зол. Цілий капітал цього фонду виносить 1457.78 зол. Члени винні на відсотках цьому фондові 170 зол. По звідомленні Контрольної Комісії ухвалив Збір Управі абсолюторію з діяльності й ведення рахунків. При тому висловили члени т. Філясовій окрему подяку за зразкове ведення касовости. В склад Проводу Відділу ввійшли: а) в Управу: Микола Івантишин — голова; Савків Іван — заступник голови; Міськів Михайло — секретар; Філясова Анна — скарбник; Микитюк Михайло — член. Заступники: Пілявська Валерія, Миколайчуківна Катря; б) в Контрольну Комісію: Бішовський Осип, Шилкевич Іван, Вишиванюкова Юлія.

Львів. — Ширші товариські сходини членів львівського Відділу В.П.У.В. відбулися ві Львові в домівці Товариства дня 2 лютого 1934 з 10-ї години ранку по такій програмі нарад: 1. Відкриття наради; 2. Відчитання протоколу з останніх товариських сходин; 3. Письменні вправи в народніх школах; 4. Заснування Допомогового Фонду при Відділі; 5. Заснування „Гуртка мово-й українознавства“ при Відділі; 6. Біжучі справи й внесення.

Наради відбулися серед дуже поважного зацікавлення й оживлення. Головно жвава дискусія була над доповідю т. Бєня „Письменні вправи в народніх школах на підставі нових програмів навчання“. Тягнулася вона поверх 3 годин та захопила увагу всіх членів. Таксамо односторонно ухвалено на підставі доповідей т. Ющишина заснування при Відділі Допомогового Фонду та „Гуртка мово-й українознавства“.

Прийавні на сходинах члени висловили своєму прововоді повне признання за ставлення під наради дуже актуальних для вчительства тем та просили скликати кожного місяця товариські сходини для вислухання доповідей про дидактично-методичні питання та організаційні справи.

Учасники наради постановили звернутися на сторінках „Учительського Слова“ з зазивом до всіх членів Відділу, щоби являлися громадніше на товариських сходинах та переконалися особисто про велику користь із таких нарад у щоденній практичній праці вчителя.

По нараді відбувся в кімнатах „Народньої Гостинниці“ товариський обід, що серед щирої товариської розмови протягнувся до пізнього вечора.

Любачів. — Звичайний Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. відбувся дня 21 січня 1934. Приявних членів було 18. Наради відкрив голова Відділу Е. Михалевський. Відчитаний протокол прийнято без змін. Управа мала протягом року 6 нарад, на яких обговорювано справи Товариства. Діяльність Управи, як на нинішні часи, була задовольняюча. Всі члени Управи живязу-

вались із доручених обов'язків корисно для Товариства. — Відділ має гарну бібліотеку, зложену з найкращих найновіших творів красном письменства та педагогічного змісту. — Каса мала впродовж минулого року в приходах 2403.75 зол., та в розходах 2393.35 зол. Готівка в касі 15.40 зол.

В склад Управи вибрані: Міхаловський Євген — голова; Тоган Іван — містоголова; Вовкова Катерина — секретарка; Трембіцька Катерина — бібліотекарка; Симко Ілля — скарбник; Мазурак — член відділу. Заступники: Гуль Іван, Бородач Микола, Гарасівський Юліан. — До Контрольної Комісії вибрані: Марчак Євген, Вовк Андрій, Назаревич Стефанія. Заступники: Сайкевич Володислав, Міхаловська Людвика.

Надвірна. — Звичайний Загальний Збір членів Відділу В.П.У.В. в Надвірній відбувся дня 19 грудня 1933 в приві 23 членів по такій програмі наряд: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Вибір нової Управи й Контрольної Комісії; 5. Вибір делегатів на Загальні Збори й Конференції в 1934—35 рік; 6. Правильник Допомогового Фонду при Відділі; 7. Внесення й запити.

Відкрив наради голова т. Король. Відчитаний протокол із останнього Загального Збору прийняли привні до відома без поправок.

В минулому році мала Управа Відділу 3 засідання й скликала 2 товариських сходин та 1 Надзвичайний Загальний Збір. Скарбник вилас Дирекції Тов-а 2073.87 зол. членських вкладок. На Допомоговий Фонд при Відділі вплинуло 1295.76 зол. У дні Загального Збору касова готівка цього Фонду вносила 296.91 зол. Бібліотека Відділу числить 308 книжок, крім ново закуплених за 75 зол. Усі книжки гарно оправлені.

В склад Управи Відділу ввійшли: Король Мирон — голова; Панчук Осип — заступник голови; Гаврилякова Емілія — скарбник; Лилюкова Гонората — бібліотекарка; Покеза Юрко — секретар. Заступники: Лятишевська Стефанія й Голинська Ольга. Контрольна Комісія: Тимчина Михайло й Сайкевич Михайло. Делегати на Загальні Збори й Конференції в 1934—35 році: Тисовецька Ольга, Король Мирон і Захарясевишева Ольга.

Дня 12 лютия ц. р. відбулися товариські сходини членів Відділу В.П.У.В. в Надвірній по такій програмі наряд: 1. Відчитання протоколу з останніх сходин; 2. Звідомлення з Конференції Делегатів у Львові; 3. Доповідь про шовківництво.

В дискусії над звідомленням про січневу Конференцію Делегатів у Львові ухвалили члени, щоби не продавати майна Товариства на закладання фантастичних варстатів прці, незалежних від народніх економічних організацій. У справі реформи „Фонду посмертних допомог“ заявили члени за минулорічним проектом Дирекції Тов-а. Тов. Покеза виголосив відчит про шовківництво. По дискусії ухвалили члени закупити по 1 кг. морвового насіння й закладати годівлі шовкопрядок при школах.

Рава Руська. — На Звичайному Загальному Зборі членів Відділу В.П.У.В. в Раві Руській дня 11 лютия 1934 року вибрано нові управні органи на новий адміністраційний рік. В склад нової Управи ввійшли: 1. голова — Жигмонт Олексин; 2. містоголова — Іван Канцір; 3. секретар — Теодор Жеребецький; 4. скарбник — Григорій Дяків; 5. член — Володимир Іванец. Заступники: Андрій Онишкевич, Неоніля Черевківна. — Контрольна Комісія: Андрій Рачинський, Стефан Гладюк, Петро Швець. Заступники: Юліан Садовський, Юлія Чорнійвна.

Тернопіль. — Загальний Збір Відділу Т-ва В.П.У.В. відбувся 10 січня 1934 р. е десятих годині ранку в домівці Т-ва „Українська Бесіда“ в Тернополі з таким порядком наряд: 1. Відкриття Збору; 2. Відчитання протоколу з останнього Загального Збору; 3. Звідомлення Управи й Контрольної Комісії; 4. Плян діяльности на поточний адміністраційний рік; 5. Вибір Управи Відділу на 1934—35 р.; 6. Біжучі справи й внесення; 7. Оснування бібліотеки, директиви для делегатів на Конференцію ві Львові 13 січня 1934. Привіччя

26 членів. Провід обняв голова Відділу т. Володимир Залужний. Протокол прийнято без дискусії. Звідомлення Управи, виготовлене головою Відділу за рік 1933 відчитав т. Стефан Пастушенко. Відділ числив з початком 1932 р. членів учителів: а) в чинній службі 49, в тім 27 мужчин, 22 жінщин; б) емеритів 17, в тім 12 мужчин, 5 жінщин; в) надзвичайних 3, в тім 3 жінщин; разом 69 членів, в тім 39 мужчин, 30 жінщин. В тім часі, т. є з кінцем звітового року 1933 прибуло двох (2) членів емеритів. З кінцем звітового 1933 року остало членів-учителів: а) в чинній службі 45, в тім 23 мужчин, 22 жінщин; б) емеритів 20, в тім 16 мужчин, 4 жінщин; в) надзвичайних 3, в тім 3 жінщин; разом 68 членів, в тім 39 мужчин, 29 жінщин.

В діловім році 1933 відбув Виділ сім (7) засідань і скликав п'ять (5) товариських сходин. Одні сходини не відбулися по причині неприявности членів. Рефератів було два (2): „Психоаналіза в школі“ т. Олійника Миколи, „Природознавство в сучаснім вихованні“ т. Володимира Залужного. Два реферати відпали по причині неприявности референтів. Крім цього, відбулася дискусія на тему „Синтетична метода“.

В минулому звітовому році присвячено багато часу організаційним справам по причині, що в самій організації є різні недомагання, що потребують висвітлення. При Управі мусить бути встановлена педагогічна комісія з освітнім провідником; така комісія мала би зайнятися питаннями навчання й виховання на основі найновіших програмів; вона визначувала би кожному членові якусь працю до означеного часу; такі праці відчитувалися би на ширших сходинах або в кружках.

Звідомлення з рахунків складав скарбник т. Антін Метельський. Білянс за 1933 рік: а) Стан довжний і щадничі вкладки 2.140 зол., заощадження 250 зол. 04 гр. — разом 2390 зол. 04 гр.; б) Стан чинний і готівка 20 зол. 26 гр.; безвідсоткові зворотні допомоги 2338 зол. 20 гр., належне адміністраційне 21.80 зол.; локації 9.78 зол.; разом 2390 зол. 04 гр.

В імені Контрольної Комісії поставив внесення т. Стефан Пастушенко на ухвалу Управі абсолюторії.

З черги над пляном діяльності на поточний адміністраційний рік 1934 вив'язалася довша дискусія, в якій вирішено: 1. відбути чотири (4) ширші сходини протягом року; 2. встановити педагогічну комісію й її провідника; 3. встановити кореспондента; 4. впровадити кружкові сходини; 5. встановити прелегентів на внесення комісії; 6. плян діяльності в міру потреби доповнити.

В склад нової Управи ввійшли: Залужний Володимир — голова; Теодор Гринькевич — заступ. голови і секретар; Бриковичівна Стефанія, Метельський Антін і Стефан Пастушенко — члени; на заступників: Вацик Климентій і Іваськів Петро. В склад Контрольної Комісії вибрані: Солтис Онуфрій, Новаківський Осип і Сірант Іван; на заступників тт. Гричинівна Евфрозина й Заплітна Євгенія. — Гідність делегатів на адміністраційний рік 1934—35 на дали задержують вибрані в минулім році: Габлевич Іван, Антоняк Микола, Бриковичівна Стефанія, Кушнірівна Катря, Пастушенко Стефан, Метельський Антін і Косовський Мартин.

КУТОК ПРАВНОЇ ПОРАДИ Й ОБОРОНИ.

СПРАВА МЕШКАНЕВОГО ДОДАТКУ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ У ЧИННІЙ СЛУЖБІ.

Голова Ради Міністрів видав дня 29 січня 1934 р. Ч. 53 — 6/1 в справі мешканевого додатку таку постанову: „Обов'язок громад і двірських обшарів постачання вчителям народних шкіл мешкань, або виплачування їм мешканевих додатків, впливає з постанов арт. 11-го закону з дня 17 лютого 1922 р. про закладання й утримування публічних шкіл (Д.З.Р.П. Ч. 18 поз. 43).

Арт. 27 розпорядку Президента Річипосполитої з дня 28 жовтня 1933 р. про вивінування державних функціонерів ухилило закон про вивінування з дня 9 жовтня 1923 р., що не був підставою до виплачування вчителям народних шкіл мешканевих додатків та ухилиє всі інші приписи в справах, устійнених розпорядком з дня 28 жовтня 1933 р.

З цього приводу приписи закону з дня 17. II. 1922 р. обов'язують на-
дальше.

Засади виплачування й висоту мешканевих додатків, виплачених у дні 1-го квітня 1931 р., встійнив сбіжник Міністерства Скарбу Ч. Д. III—3954/І з дня 22 грудня 1928 р. На позицїх засадах виплачувано вчителям дотепер мешканевий додаток і на тих самих засадах має й далше відбуватися виплата.

Якщо вчитель при перегрупуванні перейшов із давньої групи VII-ої до нової групи IX-ої, то він повинен отримувати далше мешканевий додаток у висоті, передбаченій для давньої групи вивінування, а додаток після давньої групи VI-ої він отримає аж по здійсненні умов, передбачених законом про вивінування з дня 9 жовтня 1923 р. до переходу до давньої групи VII-ої.

Якщо вчитель, вдовець із одною дитиною, має 16 літ учительської служби в дні 1 лютого 1934 р., то побирає мешканевий додаток для родинних після давньої групи VIII-ої. Якщо дитина в березні ц. р. кінчить 18 літ життя, то цей учитель побиратиме мешканевий додаток від 1 квітня 1934 р. після давньої групи VIII-ої, але для саїтїх.

Повищу постанову отримало Міністерство Освіти, Міністерство Скарбу й Міністерство Внутрішніх Справ.

СЛУЖБОВИЙ ДОДАТОК ДЛЯ УПРАВИТЕЛІВ ШКІЛ.

Постановою Міністерства Освіти з дня 4 січня 1934 р., оголошеною в Урядовім Деннику цього Міністерства з дня 31 січня 1934 р., признано управненим до отримування службових додатків за управительство:

1) в школах першого ступня з одним учителем — управляючого вчителя 1-о клясової школи, а в школах першого ступня з двома вчителями — управителя 2-о клясової школи;

2) в школах другого ступня — управителя 3 або 4-о клясової школи;

3) в школах третього ступня — управителя 5, 6 і 7 клясової школи.

Перші отримують службовий додаток у висоті 5 зол. місячно, другі — 25 зол. місячно, а треті — 50 зол. місячно.

НОВЕЛЯ ДО ЕМЕРИТАЛЬНОГО ЗАКОНУ.

Дня 1 лютия ц. р. введено в життя новий закон про службове вивінування. Одночасно змінено приписи про емеритальне забезпечення, а саме встійнено, що від 1 лютия ц. р. буде обчислюватися емеритуру тільки від засадничої платні без додатків.

Функціонарі, що в дні 31 січня 1934 р. переслужили 15 або й більше літ у державній службі й перейдуть у стан спочинку по 1 лютия ц. р., зможуть вибирати між емеритальним забезпеченням після старого або нового емеритального закону. Цей припис буде обов'язувати від 1 лютия 1934 р.

З днем 31 березня ц. р. перестане обов'язувати розпорядок, на підставі якого виплачувано дотеперішнім емеритам мешканевий додаток. — З днем 1 квітня 1934 р. емерити втратять цей додаток; натомість отримуватимуть 10% додатку до засадничої емеритури. На цій заміні скористають тільки саїтїні емерити, а покривджені будуть емерити з родиною.

ПРО ЛІКАРСЬКУ ПОМІЧ ДЛЯ ЕМЕРИТІВ.

Розпорядком Ради Міністрів із дня 28 січня 1934 р. поз. 81 Д. З. встійнено наново державну лікарську поміч для державних функціонарів у чинній службі та емеритів.

По думці § 1 точка 4 цього розпорядку державна лікарська поміч прислугує тим державним емеритованим функціонарам, що: 1) є емеритованими польськими державними функціонарями; 2) зістали перенесені в стан спочинку з приводу тривалої нездібности до служби з приводу переступленого віку, з приводу набуття права до повного емеритального забезпечення, або зістали звільнені з державної служби на іншій підставі, але з хвилею звільнення зо служби або мали набуте право до повного емеритального забезпечення, або переступили 60 літ, або заїснувала підстава в формі лікарської постанови до перенесення в стан спочинку з приводу тривалої нездібности до служби; не перебувають у лічних заведеннях для умово хорих по думці арт. 42 емеритального закону з р. 1923 поз. 380 Д. З.